

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (м. Дніпро, Україна)
Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро, Україна)
Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України (м. Дніпро, Україна)
Полтавський державний аграрний університет (м. Полтава, Україна)
Поліський національний університет (м. Житомир, Україна)
Університет прикладних наук (м. Міттвайда, Німеччина)
Центр менеджменту м. Інсбрук (м. Інсбрук, Австрія)
Університет страхування та фінансів ВУЗФ (м. Софія, Болгарія)
Університет міста Ле-Ман (м. Ле-Ман, Франція)

ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ 2023:
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ
ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної конференції
(Дніпро, 6–7 квітня 2023 р.)

У шести томах

Том 3. Економічні аспекти безпеки підприємства та
стратегічні напрями формування фінансового простору країни

Дніпро
Видавець Біла К. О.
2023

*Затверджено на засіданні вченої ради факультету економіки
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(протокол № 9 від 03.04.2023 р.)*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Оковитий С. І. – д-р хім. наук, проф., ректор Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, голова оргкомітету;

Гринько Т. В. – д-р екон. наук, проф., декан факультету економіки Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Кравченко М. В. – д-р екон. наук, проф., заступник начальника управління науки, вищої та професійно-технічної освіти – начальник відділу науки, вищої освіти та атестаційної експертизи департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації;

Богодістов Євген – д-р філософії, професор Центру менеджменту м. Інсбрук (Австрія);

Вазов Радостін – д-р філософії, завідувач кафедри бізнес-адміністрування та маркетингу Університету страхування та фінансів ВУЗФ (Болгарія);

Валінкевич Н. В. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету;

Велеско Серджо – д-р екон. наук, проф. міжнародного менеджменту факультету економіки Університету прикладних наук у місті Міттвайда (Німеччина);

Гвініашивілі Т. З. – канд. екон. наук, доцент, в.о. завідувача кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Дячков Д. В. – д-р екон. наук, доцент, заступник директора навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій Полтавського державного аграрного університету;

Іванов Р. В. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економічного моделювання, обліку та статистики Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Коваленко О. В. – д-р екон. наук, проф., директор Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України;

Корнєєв М. В. – д-р екон. наук, проф., декан факультету інноваційних технологій Університету митної справи та фінансів;

Менар Себастьян – д-р філософії, професор факультету права, економіки та менеджменту університету міста Ле-Ман (Франція);

Олійник Т. І. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Павлов Р. А. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Е 45 Економіка і менеджмент 2023: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 6–7 квіт. 2023 р. : у 6 т. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2023.

ISBN 978-617-645-498-4

Т. 3 : Економічні аспекти безпеки підприємства та стратегічні напрями формування фінансового простору країни. – 2023. – 120 с.

ISBN 978-617-645-501-1

У збірнику надруковано наукові праці Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася 6–7 квітня 2023 року в Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара.

Для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗів та наукових закладів.

УДК 336

ISBN 978-617-645-498-4

ISBN 978-617-645-501-1 (Т. 3)

© Авторський колектив, 2023

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Бондаренко Д. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Діяльність підприємства в сучасних умовах формується під впливом різноманітних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які можуть як позитивно впливати на його функціонування, так і негативно. Тому джерелами загроз, ризиків і небезпек можуть бути різні явища [3]. Їх доцільно розглядати відповідно до структурних елементів економічної безпеки підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Складові економічної безпеки підприємства

Складові	Характеристика
Фінансова	– забезпеченість фінансовими ресурсами; – платоспроможність, фінансова незалежність та прибутковість; – ділова активність та конкурентне становище
Інформаційно-аналітична	– забезпеченість суб'єкта підприємництва інформацією; – захист інформаційного середовища; – інформаційно-аналітична робота; – збір, аналіз необхідної інформації та розробка планів та прогнозів
Технологічна	– ресурсна забезпеченість; – раціональність використання ресурсів; – техніко-технологічна база
Правова	– дотримання чинного законодавства; – нормативно-правове регламентування діяльності; – ефективність роботи юридичного відділу; – захист інтелектуальної власності
Силова	– створення служби безпеки; – забезпечення безпеки співробітників та майна підприємства
Кадрова	– інтелектуальний рівень та кваліфікація працівників; – ефективне управління персоналом; – система підбору кадрів та навчання та мотиваційна політика

Складено на основі [1; 2; 4].

Підбір факторів є складним і дозволяє більш детально вивчити основні процеси які впливають на рівень фінансово-економічної безпеки суб'єкта підприємництва.

Головною метою економічної безпеки суб'єкта підприємництва є забезпечення його стабільного та максимально ефективного функціонування в контексті підвищення його потенціалу розвитку. Основними функціональними цілями економічної безпеки є [1; 2; 4]:

- 1) забезпечення високої фінансової ефективності роботи, а також фінансової стійкості та незалежності суб'єкта підприємництва;
- 2) забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої технічної конкурентоспроможності;
- 3) досягнення високої ефективності управління, а також оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством;
- 4) досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, а також підвищення ефективності корпоративних НДДКР;
- 5) мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього природного середовища;
- 6) якісний правовий захист усіх сторін діяльності суб'єкта підприємництва;
- 7) забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці та досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх структурних підрозділів.

Список використаних джерел:

1. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економічна діагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 307 с.
2. Економічна діагностика: Навчальний посібник / За заг. ред. Т.Ф. Косянчук. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 452 с
3. Петруня Ю.Є., Літовченко Б.В., Пасічник Т.О. Прийняття управлінських рішень: навчальний посібник. 3-тє видання, перероблене і доповнене. Дніпро, 2015. 209 с.
4. Сарай Н.І. Економічна діагностика. Навчальний посібник для студентів спеціальності «Економіка підприємства» усіх форм навчання. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 176 с.

Канд. екон. наук Гвініашвілі Т. З., Жураковська А. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Основною метою діяльності будь-якого підприємства є максимізація прибутку, що, у свою чергу, безпосередньо залежить від розвитку підприємства, його економічного зростання, що можливе лише за умов забезпечення економічної безпеки діяльності підприємства.

Важливим чинником щодо забезпечення безперервного поступального розвитку підприємства та зростання його економічних показників є забезпечення його економічної безпеки. Для останнього необхідно своєчасно підходити до процесу виявлення ризиків та загроз, з якими підприємство може зіткнутися у процесі своєї життєдіяльності, грамотно класифікувати їх та прийняти відповідні контрзаходи для їхньої нейтралізації.

Загроза економічної безпеки може бути визначена в кінцевому вигляді як певні збитки, інтегральний показник якого характеризує ступінь зниження економічного потенціалу за певний проміжок часу. Під загрозою, на думку ряду авторів, розуміється «сукупність умов, процесів, факторів, що перешкоджають реалізації національних економічних інтересів або створюють небезпеку для них та суб'єктів господарської діяльності» [2].

Економічна безпека є лише частиною загальної системи забезпечення безпеки підприємницької діяльності. Поняття безпеки на підприємствах спочатку включало в себе параметри, які не були специфічними для економічної сфери, такі як заходи безпеки для життя співробітників і керівників, а також правові аспекти [3]. Менеджмент не був зацікавлений у боротьбі з економічними загрозами, особливо з огляду на необхідність фінансування та відсутність очевидного «виграшу», але з часом потреба в корпоративній безпеці стала економічно обґрунтованою.

Оскільки підприємство є відкритою системою, його безпека характеризується адаптивністю системи до сукупності факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Перші безпосередньо залежать від організації діяльності, тоді як другі знаходяться поза межами впливу підприємства.

Фактори зовнішнього середовища, у свою чергу, можна поділити на прямі та непрямі. Найважливішими прямими факторами є постачальники, споживачі, конкуренти та аудитори. Непрямі фактори безпосередньо не впливають на підприємство, але вони впливають на зовнішнє середовище, яке, в свою чергу, може впливати на підприємство.

Зовнішні фактори, що впливають на рівень економічної безпеки підприємства, такі як зростання цін на сировину, відсотків за кредитами або втрата клієнтів, можуть змінити структуру підприємства, його фактичну форму і розмір. Окремі елементи спеціалізованих структурних підрозділів, служби економічної безпеки, служби охорони та інші загальні управлінські структури, відповідальні за захист бізнес-інтерес і в організації, зобов'язані враховувати всі численні аспекти, що впливають на безпеку підприємства, і протидіяти їх впливу на підприємство. Служби економічної безпеки відповідають за забезпечення:

- корпоративної незалежності, фінансової ефективності та сталого управління;
- конкурентоспроможності систем виробничих процесів;
- оптимальної структури управління організацією;
- наявності компетентних і кваліфікованих кадрів;
- виявлення неплатоспроможних постачальників;
- встановлення ситуації недобросовісної конкуренції з боку інших підприємств;
- прогнозування і забезпечення надійності кооперативних зв'язків [4], що виключає як односторонню залежність, так і ділові контакти з недобросовісними партнерами і посередниками.

Розглядаючи економічну безпеку в цілому, можна виділити внутрішню структуру з трьома основними елементами [1]:

1. Економічна незалежність, забезпечення конкурентоспроможності підприємств та досягнення такого рівня виробництва, ефективності та якості продукції, який ставить їх урівні умови з іншими учасниками ринку.
2. Стабільність і стійкість підприємства, тобто створення надійних резервів для здійснення господарської діяльності та запобігання факторам, які можуть дестабілізувати фінансово-економічну ситуацію на ринку.

3. Здатність до саморозвитку, тобто створення сприятливого середовища для інвестицій, постійно ї модернізації виробництва та підвищення професійного, освітнього та загальнокультурного рівня працівників.

Зважаючи на багатогранність проблеми забезпечення економічної безпеки підприємств, функціональні рамки економічної безпеки потребують уточнення та більш чіткого розмежування з іншими підсистемами. Така конкретизація дозволить більш детально враховувати фактори, що впливають на економічну безпеку підприємств, а також запровадити вимірювані показники для кожної групи та відстежувати їх динаміку. Це також дасть змогу визначити, наскільки допустимими є коливання індикаторів і чи перевищення порогових значень індикаторів може завдати непоправної шкоди діяльності підприємства, можливо, призвести до її неплатоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Андрушків Б.М., Малюта Л.Я. Економічна та майнова безпека бізнесу: навч. посіб. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. 180 с.
2. Гвініашвілі Т.З. Оптимізація системи менеджменту суб'єктів підприємництва в забезпеченні економічної безпеки. Сучасні трансформації організаційно-економічного механізму менеджменту та логістики суб'єктів підприємництва в системі економічної безпеки України: колективна монографія. Дніпропетровськ: Біла К.О., 2017. С. 154-166.
3. Гвініашвілі Т.З., Халецька В.В. Розробка системи забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах мінливого середовища. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. 64. С. 52-57.
4. Гринько Т.В. Функції логістичної системи в умовах забезпечення конкурентоспроможності підприємств галузі металургії. *Економіка та держава*. 2016. № 5. С. 12-16.

Канд. екон. наук Гвініашвілі Т. З., Жураковська А. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Кожне підприємство і ведення будь-якого бізнесу пов'язано з комерційним ризиком, сутність якого дуже багатогранна. Якщо ніяк не відслідковувати господарську діяльність фірми або підприємства та її результати, це може спричинити не тільки небажаний результат, але також позбавлення основних

ресурсів, капіталу або навіть може призвести до абсолютного банкрутства. Все це зобов'язує таких співробітників як економісти та менеджери різних рівнів управління до розуміння концепцій фінансової захищеності, усвідомлення головних загроз та небезпек, осмислення головних напрямів забезпечення економічної безпеки підприємства, проте також важливим є і вміння застосовувати на практиці теоретичні положення/

Потреба безперервного дотримання вимог економічної безпеки обумовлюється об'єктивною необхідністю кожного суб'єкта господарювання у забезпеченні раціонального функціонування діяльності та досягненні її цілей. Ступінь економічної безпеки підприємства напряму залежить від ефективності діяльності керівництва та фахівців, а саме менеджерів, їх можливості уникати потенційних загроз та ліквідувати несприятливий вплив певних негативних компонентів зовнішнього та внутрішнього середовища [3].

Власників бізнесу цікавить, перш за все, конкретний і дієвий інструментарій оцінки рівня економічної безпеки, який реально дозволить знизити негативний вплив зовнішніх і внутрішніх факторів. Як відомо, в даний час підприємствам в Україні доводиться вести бізнес в найскладніших умовах політичної, економічної нестабільності.

Поняття економічної безпеки підприємства є відносно новим, у зв'язку з чим існує велика різноманітність поглядів на його трактування. Одні вчені мають на увазі під цим поняттям створення умов для збереження та захисту підприємницької таємниці, інші – припускають наявність умов, що захищають підприємство від негативного впливу з боку довкілля. Також існує думка, що забезпечення економічної безпеки підприємства безпосередньо походить від керівництва самого підприємства: наскільки воно зможе ефективно розпорядитися наявними ресурсами для досягнення зростання підприємства та максимізації його прибутку [1].

Крім того, система економічної безпеки кожного економічного суб'єкта, повинна бути абсолютно унікальною і закритою для зовнішнього середовища, а саме для сторонніх організацій і фізичних осіб, які не мають відношення до менеджменту даної організації [4].

В силу різних об'єктивних і суб'єктивних факторів, ніяку систему не можна назвати ідеальною, і при наявності відомостей про побудову та особливості

діяльності системи економічної безпеки, може бути знайдено слабку ланку і заподіяно шкоду підприємству.

Основною метою економічної безпеки підприємства є забезпечення його ефективного функціонування і в даний час, і в довгостроковій перспективі, а також забезпечення високого потенціалу його розвитку в майбутньому [5].

Щоб діагностувати, а потім запобігти кризовим ситуаціям на підприємстві, перш за все необхідно виявити найбільш ймовірні загрози економічній безпеці підприємства в майбутньому, характер та спрямованість їх на етапі аналізу поточного стану справ та в прогнозі розвитку. З цією метою необхідно постійно стежити за факторами, які становлять зовнішній та внутрішній ризик для економічної безпеки.

Механізм економічної безпеки забезпечує досягнення та захист фінансових інтересів підприємства на основі системного поєднання принципів, розроблених для забезпечення економічної безпеки, та засобів, методів, інструментів, інформаційно-аналітичного забезпечення, створених на основі принципів, розроблених органом управління економічною безпекою суб'єкта господарювання [2].

На сьогоднішній день вирішенню цієї проблеми приділяється велика увага як на національному рівні, так і на рівні окремих підприємств. Зростаюча кількість атак на інформаційні ресурси великих компаній поставила в центр уваги ще й інформаційну безпеку – найважливіший аспект економічної безпеки підприємства в сучасних умовах.

Таким чином, питання забезпечення економічної безпеки підприємства в сучасних умовах набувають особливої актуальності. Насамперед, це обумовлено економічними умовами, що стрімко змінюються, як усередині країни, так і у світі. Виділяються внутрішні та зовнішні загрози економічній безпеці підприємства. Внутрішні загрози піддаються аналізу та можна вжити заходів щодо оперативного їх виявлення, ідентифікації та проведення робіт з їх мінімізації або зменшення негативних наслідків від них. Зовнішні загрози найчастіше прогнозування не піддаються. У цьому випадку підприємство може тільки вжити заходів щодо оперативної адаптації до постійно мінливих умов бізнес середовища. Отже, в даний час як ніколи актуальним є розгляд загроз економічної безпеки підприємства та шляхи їх подолання чи недопущення.

Список використаних джерел:

1. Гвініашвілі Т.З. Оптимізація системи менеджменту суб'єктів підприємництва в забезпеченні економічної безпеки. Сучасні трансформації організаційно-економічного механізму менеджменту та логістики суб'єктів підприємництва в системі економічної безпеки України: колективна монографія. Дніпропетровськ: Біла К.О., 2017. С. 154-166.
2. Гвініашвілі Т.З., Гринько Т.В. Механізм функціонування суб'єктів підприємництва в контексті економічної безпеки країни. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 3(15). С. 58-64.
3. Гвініашвілі Т.З., Гринько Т.В. Науково-методичне забезпечення управління ризиками інноваційної діяльності на промислових підприємствах. *Економіка та підприємництво: зб. наук. пр.* Київ: КНЕУ, 2017. № 39. С. 267-278.
4. Гвініашвілі Т.З., Халецька В.В. Розробка системи забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах мінливого середовища. *Причорноморські економічні студії*, 2021. Вип. 64. С. 52-57.
5. Сисоліна Н.П. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Кіровоград: КНТУ, 2014. 226 с.

Жураковська А. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В теперішній час у величезних підприємствах утворюються служби безпеки. Складність вважається визначальним принципом організації та функціонування системи безпеки підприємства. У зв'язку з цим служба безпеки будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності постійно виконує певний набір завдань:

1. Забезпечення безпеки виробничої діяльності організації та захист інформації, що відноситься до комерційної таємниці.
2. Організація роботи з правового, організаційного та технічного захисту комерційної таємниці.
3. Усунення непослідовного доступу до інформації та творів, що становить комерційну таємницю.
4. Організація спеціальної канцелярської роботи, що виключає ризик несанкціонованого отримання інформації, що становить комерційну таємницю підприємства.
5. Розрахунок і локалізація можливих каналів витоку конфіденційної інформації в процесі діяльності і особливо в кризових ситуаціях.

6. Встановлення режиму безпеки для всіх видів діяльності, включаючи переговори, наради і мітинги, пов'язані з діловим співробітництвом і внутрішньо фірмовими взаємодіями.

7. Забезпечення збереження всіх видів активів, необхідних для виробнича діяльність та забезпечення стабільного функціонування.

8. Забезпечення особистої безпеки керівного складу, спеціалістів компанії та провідних менеджерів.

9. Аналіз маркетингових ситуацій і протиправних дій конкурентів.

Служба безпеки компанії повинна бути готова до виникнення і подолання критичної ситуації на підприємстві, яка може виникнути через зіткнення ділових інтересів і кримінального світу. Для управління безпекою в надзвичайних ситуаціях підприємства створюють так звані кризові групи, які складаються з менеджера організації, юриста, фінансиста і керівника Служби безпеки.

Основний метою такої групи є протидія зовнішнім загрозам безпеки компанії. Діагностувати критичні ситуації підприємства, перш за все необхідно в ході стратегічного планування на етапі аналізу стану і прогнозування подальшого розвитку виявити найбільш проблемні області, які можуть перерости в майбутні загрози економічній безпеці підприємства, простежити характер і напрямки їх дій.

Необхідно звернути увагу на показники, що характеризують рівень економічної безпеки на підприємстві. Перелік основних засобів їх порогові значення використовуються для оцінки економічної безпеки будь-якого підприємства:

1. Відношення очікуваного попиту до обсягу продукції організації, він виробляється відповідно до розміру виробничих потужностей.

2. Доля продаж усіх продуктів та інноваційних продуктів у галузі.

3. Конкурентоспроможність компаній та продуктів на внутрішньому і зовнішньому ринку товарів і послуг (підприємство вважається конкурентоспроможними якщо продає на ринку не менше 50% своєї продукції).

4. Знос основних фондів підприємства.

5. Рентабельність товарів і активів.

Моніторинг факторів загрози економічної безпеки з використанням зазначених методів порогових параметрів дозволить вам виявити ймовірність

виникнення кризових ситуацій в організації, а також можливий збиток. Вихід за порогові значення економічної безпеки не завжди означає неплатоспроможність підприємства. Це пов'язано як зі специфікою різних типів, так і з середовищем, в якому вони працюють.

Слід зазначити, що окрема система економічної безпеки кожного підприємства є суто індивідуальною, повнота функціонування будь-якої системи такого роду характеру залежить від таких факторів, як:

- 1) матеріально-технічні та фінансові ресурси, виділені керівником компанії;
- 2) обізнаність і розуміння співробітників в наступних питаннях: безпека підприємства, посильний внесок у впровадження ефективних систем безпеки в організації;
- 3) знання та практичний досвід керівника служби безпеки економічного розвитку, яка займається побудовою і підтриманням системи.

Таким чином, система економічної безпеки організації повинна включати набір строго визначених взаємопов'язаних компонентів, що забезпечують безпеку підприємства при досягненні його основних і другорядних бізнес-цілей і завдань.

Список використаних джерел:

1. Андрушків Б.М., Малюта Л.Я. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. 180 с.
2. Яковенко В. С., Гаркуша В. В. Тенденції розвитку ринку генерації сонячної енергетики України. *Бізнес-Інформ*. 2021. № 4, С. 114-119 <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-114-119>
3. Яковенко В.С. Стартап-підприємництво як прояв креативної економіки. Актуальні аспекти розвитку суб'єктів підприємництва в умовах глобальної економіки: колект. моногр. за заг. ред. Т.В. Гринько. Дніпро: Біла К.О., 2021. С.225-237.
4. Борщинська Т.Ю., Яковенко В.С. Принципи створення та обігу криптовалюти, інструментарій їх дослідження. *Економіка, фінанси, право*. 2018. № 12/2. С. 4-9.
5. Iakovenko, V., Pavlov, R., Pavlova, T., Levkovich, O. (2023). Transformational Opportunities for Business Entities in the Circular Economy. *Lecture Notes in Management and Industrial Engineering*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-23463-7_6

Коростильова К. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА:

ЧИННИКИ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ

В умовах ринкового господарювання набуває важливого значення економічна безпека суб'єктів підприємницької діяльності. Економічною безпекою підприємства є уникнення внутрішніх та зовнішніх загроз, для того щоб гарантувати його стабільне й ефективне функціонування та динамічний розвиток. Нині важливого значення набувають можливості регіону формувати економічну безпеку для держави, залишаючись при цьому самостійним осередком, здатним протидіяти економічним катастрофам. Виникнення поняття економічна безпека та актуальність його досліджень пов'язана з існуванням великої кількості загроз, які мають враховуватися при управлінні підприємством, тому що від уміння суб'єкта господарювання адаптуватися до різних впливів залежить ефективність його праці.

Економічна безпека підприємства охоплює забезпечення його стабільності, конкурентоспроможності та здатності досягти стратегічних цілей в умовах економічних ризиків. Це включає в себе забезпечення фінансової стійкості, перешкоджання втратам та зловживанням, забезпечення законності та дотримання етичних принципів у діяльності підприємства. Є чинники, що впливають на формування рівня економічної безпеки незалежно від галузі виробництва, наприклад, основні чинники, які безпосередньо забезпечують діяльність виробництва – це наявність природних ресурсів, доступність їх використання; розміщення підприємства; наявні трудові ресурси та їх освітній рівень; різноманітна інфраструктура для обслуговування підприємства та достаток населення. Також впливає надійність постачальників, які мають забезпечувати безперервне постачання якісної сировини в зазначені терміни.

Свою роль відіграє і державне регулювання підприємства, що полягає у регулюванні державної податкової політики, захисті виробника незалежно від форм власності на виробництво, сприянні процесу виробництва, державному замовлені на товари, що будуть фінансуватися за рахунок бюджету. Чинники, що відіграють роль у рівномірному розвитку виробництва – стабільний попит на

продукцію, що охоплює довготривалі контракти на реалізацію продукції з її споживачами та захист комерційної таємниці, конфіденційної та важливої інформації підприємства від несанкціонованого доступу та використання. Можна окреслити п'ять основних аспектів економічної безпеки:

1. Конкурентоспроможність підприємства – збереження провідних позицій за умов посилення конкуренції в нестабільному економічному середовищі, щоб забезпечувати досягнення цілей підприємства. Для зменшення ризику втрати конкурентних позицій необхідно постійно проводити моніторинг ринку, аналізувати діяльність конкурентів, робити вдосконалення продукції і проводити рекламні кампанії для залучення нових клієнтів і збереження постійних споживачів.

2. Економічна рівновага підприємства – визначає забезпечення збалансованої роботи при циклічному розвитку економіки. Щоб забезпечувати економічну рівновагу, підприємство має вдосконалювати процеси виробництва, для зменшення витрат на роботу підприємства. Окрім того, має бути належне управління ризиками, зокрема фінансовими, технічними та ринковими. Для досягнення рівноваги підприємство має забезпечити належне фінансове управління та контроль за бюджетом. Важливо розплановувати витрати на майбутнє, визначати прибуток та здійснювати контроль за виконанням планів.

3. Економічний розвиток підприємства – це процес постійного розширення та зростання діяльності підприємства за рахунок вдосконалення виробничих технологій, розвитку продукції, розширення ринків збуту, збільшення обсягів виробництва, накопичення інтелектуального потенціалу та здійснення інвестиційної діяльності.

4. Економічна свобода підприємства – забезпечує підприємствам змогу самостійно вирішувати яку ціну встановлювати, яку продукцію виробляти, як організовувати процес виробництва та інше. Проте, це не означає повну відсутність регулювання та контролю з боку держави. Держава має створювати сприятливі умови для розвитку бізнесу, зокрема, шляхом забезпечення правової стабільності та прозорості, розвитку інфраструктури та інвестиційної політики.

5. Гармонійна взаємодія підприємства з іншими сферами – охоплює вчасну адаптацію до факторів зовнішнього середовища, якими важко керувати, та які мають вагомий вплив на формування внутрішньої рівноваги.

В умовах сьогодення економічна безпека стає складною багатофакторною системою, тому що вимагає захисту всіх її складових на різних рівнях – від глобального до окремих суб'єктів підприємницької діяльності. Щоб досягти глобальну регіональну та національну безпеку, насамперед, треба забезпечувати економічну безпеку на рівні підприємства, тобто забезпечувати умови стратегічного розвитку та ефективного функціонування при впливі різноманітних загроз. Враховуючи ці фактори, щоб досягнути цілі діяльності будь-якого підприємства та забезпечувати його економічну безпеку, треба завчасно мінімізувати ризики внутрішнього і зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: монографія. Львів: ЛБІ НБУ, 2004. 195 с.
2. Валуєв Ю.Б. Процесно-функціональне управління промисловим підприємством: монографія. Одеса: ІПРЕЕД НАНУ, 2011. 296 с.
3. Копитко М.І. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств (на матеріалах підприємств транспортного машинобудування): дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: 21.04.02. Київ: Вищий навчальний заклад «Університет економіки і права «Крок», 2015. 478 с.

Крикун А. М., Гордєєва-Герасимова Л. Ю.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ЗАХИСТ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ

Захист комерційної таємниці є важливим питанням для будь-якої компанії, оскільки вона дозволяє захистити конфіденційну інформацію, що може стати ключовим фактором у конкурентній боротьбі на ринку. Комерційна таємниця – це будь-яка інформація, яка має економічну цінність, є невідомою іншим сторонам та захищається правом на її володіння. Захист комерційної таємниці передбачає захист від несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації, такої як: технічні інновації, засоби виробництва, технології, технічна документація, комерційні та фінансові інформаційні ресурси, бази даних тощо. Це важливо для збереження переваг. Зловживання комерційною таємницею може завдати серйозної шкоди бізнесу, тому забезпечення безпеки цієї інформації є ключовим елементом стратегії управління ризиками компанії.

Основними об'єктами безпеки захисту комерційної таємниці можуть бути [6]:

1. Інформація про продукти або послуги – це може бути патентна інформація, зразки продуктів, опис технологій та інша інформація, що стосується продуктів або послуг, які компанія виробляє або надає.

2. Інформація про бізнес-процеси – це може бути інформація про внутрішні процеси компанії, такі як виробництво, логістика, фінанси, маркетинг та інші аспекти діяльності.

3. Інформація про клієнтів та партнерів – це може бути інформація про клієнтів, їхні потреби та проблеми, а також інформація про партнерів, які співпрацюють з компанією.

4. Інтелектуальна власність – це може бути інформація про патенти, товарні знаки, авторські права та інші види інтелектуальної власності, які належать компанії.

5. Інформація про персонал – це може бути інформація про працівників компанії, їхні знання та навички, інформація про заробітну плату та інші конфіденційні дані.

Основною метою захисту комерційної таємниці є збереження конфіденційності та нерозголошення важливих інформаційних даних про бізнес-процеси, технології, товари, послуги та інші аспекти діяльності компанії. Це дозволяє підприємствам забезпечити успішне функціонування на ринку та збільшення прибутку.

Основні заходи, спрямовані на захист комерційної таємниці, включають установлення відповідних правил і процедур, що регулюють доступ до конфіденційної інформації, використання технічних засобів захисту тощо (табл.1).

Застосування цих заходів в комплексі дозволить забезпечити високий рівень захисту комерційної таємниці та запобігти виникненню потенційних загроз.

Отже, захист комерційної таємниці є важливим елементом стратегії управління ризиками компанії [7]. Комерційна таємниця, що має економічну цінність та захищається правом на її володіння, є ключовим чинником у боротьбі між компаніями на ринку.

Таблиця 1

Основні заходи захисту комерційної таємниці

Основні заходи	Опис
Правове регулювання	Установлення законодавчих норм та правил, що регулюють використання комерційної таємниці [1]. Компанії повинні дотримуватись встановлених правил та виключити можливість їхнього порушення
Контроль доступу	Застосування систем контролю доступу до інформації компанії. Це включає ідентифікацію та автентифікацію користувачів, налаштування рівнів доступу до інформації та обмеження доступу до чутливої інформації
Криптографічний захист	Використання методів криптографії для захисту конфіденційної інформації. Це може бути шифрування даних, підписання документів та використання цифрових сертифікатів
Фізичний захист	Застосування заходів, що запобігають несанкціонованому доступу до інформації [2]. Це може бути встановлення систем відеоспостереження, використання системи контролю доступу до приміщень та обмеження доступу до серверних кімнат
Навчання персоналу	Проведення навчання з питань захисту комерційної таємниці для всього персоналу компанії [5]. Це включає навчання процедурам безпеки, правилам використання інформації та інших заходів, які допоможуть уникнути витоку чутливої інформації
Аудит безпеки	Проведення періодичного аудиту систем безпеки для виявлення потенційних проблем та вразливостей в системі. Це дозволяє компанії оперативно виявляти та усувати проблеми безпеки, що зменшує ризики витоку комерційної таємниці [5]

Основні заходи захисту комерційної таємниці включають установлення правил та процедур, контроль доступу, криптографічний та фізичний захист. Правове регулювання також грає важливу роль у захисті комерційної таємниці. Забезпечення безпеки цієї інформації є важливим фактором для збереження конкурентної переваги компанії на ринку, тому необхідно дотримуватись всіх встановлених правил та заходів захисту.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України № 322-VIII від 10.12.71 зі змінами та доповненнями: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 12.03.2023).
2. Закон України «Про захист прав на знаки для товарів і послуг», вводиться в дію Постановою ВР № 3771-XII від 23.12.93, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення 12.03.2023).
3. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», вводиться в дію Постановою ВР № 237/96-ВР від 07.06.96, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 12.03.2023).
4. Безпека бізнесу: методи захисту комерційної інформації. Київ Центр учбової літератури. 2011. 296 с.

5. Захист комерційної таємниці в Україні: навчальний посібник / за ред. В.Ф. Шишкіна, В.А. Петрова. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2012. 336 с.
6. Іщенко О.С., Павленко І.В. Комплексна оцінка рівня захисту комерційної таємниці в організації. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами*. 2017. № 2. (1235). С. 23-28.
7. Гринько Т.В., Коновалова А.С. Теоретично-методичні аспекти оцінювання економічної безпеки підприємства. *Причорноморські економічні студії*, 2019. Вип. 41. С. 94-99.

Крохмаль І. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Діяльність підприємства не можна уявити без продуктивності праці. Тому що продуктивність праці грає важливу роль в діяльності підприємства. Важливим елементом продуктивності праці є використання персоналу виробництва. Згідно з визначенням вчених персонал виробництва являє собою сукупність фізичних осіб які набули інтелектуальних здібностей в процесі виробництва. Персонал будь-якого підприємства можна охарактеризувати як сукупність працівників виробництва які набули професіональних навичок та знань в процесі виробництва. Ознака результативності праці на підприємстві визначає період часу, протягом якого працівник виготовляє певний конкретний товар.

Підвищення продуктивності праці на підприємстві є основним завданням будь якого підприємства на сьогоднішній день. На мою думку більшість українських підприємств відстають від американських та європейських. Але українські підприємства знаходять можливості вдосконалення праці для створення кращого продукту при менших затратах праці воно і є ознакою продуктивності праці. Тобто, щоб знайти шляхи підвищення продуктивності праці потрібно виокремити фактори що визначають її рівень. Вони поділяються на: соціальні, організаційні, технічні та економічні фактори.

До організаційних факторів відносять:

1. Розподіл праці між персоналом.
2. Структуру персоналу.

3. Вибір території де знаходиться підприємство.
4. Санітарно-гігієнічні умови праці.
5. Навчання робітників.

До технічних факторів належить:

1. Автоматизація виробництва.
2. Створення нових технологій.
3. Економія матеріальних ресурсів.
4. Збільшення потужності машин.

До соціальних та економічних факторів доцільно віднести: зацікавленість робітників у результаті праці, покращення кваліфікації робітників та забезпечення робітників інформацією.

Доцільно підкреслити, якщо підприємниць хоче покращити свій бізнес то він починає вкладати гроші в вдосконалення обладнання. Вважаю, що це не зовсім вірне рішення, насамперед, треба прагнути до підвищення працездатності персоналу. На кожному підприємстві існують методи мотивації та штрафування персоналу та існують і ті що мають виконуватися всюди. Доцільно виокремити шість шляхів підвищення праці на підприємстві:

1. Атестація кадрів.
2. Інформація персоналу при досягненні цілей.
3. Зрозумілість поставлених задач підприємством.
4. Створення гарних умов праці.
5. Матеріальне стимулювання працівників.
6. Формування потреб персоналу та пошук їх задоволення.

Саме мотивація є головним чинником продуктивності праці. Стимулювання робітників допоможе досягти цілей підприємства та вдосконалити досвід роботи. Отже, продуктивність праці підприємства грає важливу роль в економічному значенні. Головним чинником продуктивності праці на підприємстві є. засоби заохочення робітників. Ще не потрібно забувати і про освіту тому що вона також підвищує продуктивність праці.

Список використаних джерел:

1. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підручник. Київ: Центр учб. літ-ри, 2009. 728 с.

2. Iakovenko, V., Pavlov, R., Pavlova, T., Levkovich, O. (2023). Transformational Opportunities for Business Entities in the Circular Economy. *Lecture Notes in Management and Industrial Engineering*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-23463-7_6
3. Яковенко В. С., Ткаліч Д. К., Особливості механізму управління інноваційними процесами підприємства. *Бізнес Інформ*. 2022. №12. С. 93-98. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-12-93-98>

Литус Д. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Елементи безпеки розподіляють за видами загроз. Безпека від фізичних загроз може бути забезпечена методами виживання. Безпека від психологічних загроз може бути забезпечена певними знаннями, мисленням та особистістю. Проте всі ці складові не можна відокремлювати. Ефективна безпека бізнесу може бути забезпечена за допомогою пов'язаних між собою напрямків:

1. Захищеність від кримінального світу.
2. Захищеність від порушень закону з метою уникнення правових санкцій.
3. Захищеність від нечесної конкуренції.
4. Захищеність від неправомірних дій працівників.

Останній напрям реалізується в наступних сферах:

- виробничий (захищеність фізичних активів);
- комерційний (оцінка партнерів, юридичний захист інтересів);
- інформаційний (визначають важливість інформації; процедури отримання, використання та передачі інформації; захищеність від крадіжки).
- забезпечення персоналу.

Існує безліч елементів, які можуть становити загрозу для компанії, тому бажано координувати всю діяльність з безпеки в єдиній виконавчій та управлінській організації, яка називається «Служба (відділ) безпеки». Ця служба володіє ситуацією практично у всіх підрозділах підприємства і вживає ефективних заходів для протидії дестабілізуючим факторам, використовуючи для цього не тільки власні ресурси, а й, за потреби, ресурси підприємства в цілому, а в деяких моментах – зовнішніх організацій.

На сучасних комерційних підприємствах безпека забезпечується за такими напрямками: конфіденційність і захист прав інтелектуальної власності, які формують інформаційну безпеку; фізична безпека, тобто забезпечення фізичного захисту майна та персоналу компанії.

В умовах, які склалися на українському ринку, підприємство може розраховувати на ефективний захист своїх життєво важливих інтересів лише в тому випадку, якщо:

Якщо вдасться скоординувати процедурно-орієнтовані процеси, які повинні бути спрямовані, в першу чергу, на перешкоджання отримання супротивниками інформації про виробничо-торговельні можливості та цілі компанії шляхом виявлення та усунення індикаторів, які пов'язані з плануванням та реалізацією господарської діяльності (приховування ознак шляхів витоку інформації). До цього процесу залучаються всі співробітники підприємства, а не лише відділ безпеки.

Сутність системного підходу до забезпечення економічної безпеки полягає в тому, щоб запобігти, зменшити або припинити витік цінної інформації, яка може дати конкурентам можливості заздалегідь визначити, які плани і дії реалізує на даний момент керівництво компанії.

Простіше, з меншими витратами та більшою користю підтримувати певний рівень економічної стабільності, ніж вступати в тривалі, коштовні та не завжди вигідні судові процеси для захисту своїх прав.

Список використаних джерел:

1. Пономаренко А.І. Система економічної безпеки фірми. *Шлях України до економічної безпеки*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 14 квітня 2006 р.). Харків, 2016. 300 с.
2. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навч. посібник. Київ: Атака, 2005. 429с.
3. Левковець Н.П. Стратегічні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2022. № 3 (60). С.91-97.
4. Шевченко І. Особливості формування системи економічної безпеки підприємства. *Наука молода*. 2018. № 10. С. 161-175.
5. Яковенко В.С., Ткаліч Д.К., Особливості механізму управління інноваційними процесами підприємства. *Бізнес Інформ*. 2022. №12. С. 93-98. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-12-93-98>
6. Яковенко В.С., Борщинська Т.В. Формулювання загроз та оцінювання рівня зовнішньо-економічної безпеки України. *Бізнес-Інформ*. 2018. № 12. С. 71-78.

Канд. екон. наук Олійник Т. І., Вознюк О. І.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**БАНКРУТСТВО СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Активні військові дії, які тривають в Україні з 24 лютого 2022 року негативно впливають на фінансово-економічну ситуацію в країні, зокрема відчутних збитків та шкоди зазнає вітчизняний бізнес. Наслідком негативного впливу воєнного стану на господарську діяльність суб'єктів підприємницької діяльності стають ризики виникнення неплатоспроможності, неможливості виконувати власні зобов'язання перед кредиторами. В подальшому це може викликати масове банкрутство українських підприємств та фізичних осіб-підприємців ще до завершення війни.

Найбільші ризики погіршення платоспроможності та банкрутства у наслідок військових дій несуть наступні суб'єкти господарювання:

- які повністю зруйновано або знищено;
- у яких зруйновано або знищено більшу частину активів;
- які повністю або частково (філії, відділення, виокремлені підрозділи) знаходяться на окупованих територіях;
- які захоплено силами агресора;
- господарська діяльність яких припинена повністю або суттєво обмежена.

На цей час вже є низка великих підприємств, які можна віднести до потенційних банкрутів через наслідки збройної агресії, серед яких ПрАТ «МК «Азовсталь», ПрАТ «ММК ім. Ілічча», ПрАТ «Сєвєродонецьке об'єднання Азот», ДП НВКГ «Зоря», ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод», ДП «Антонов», ТОВ «Львівський авіаційний завод «ЛДАРЗ», Кременчуцький, Одеський, Лисичанський НПЗ, ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» та багато інших. На превеликий жаль з кожним днем війни кількість суб'єктів підприємницької діяльності, які стикаються з кризою неплатоспроможності, що може призвести до банкрутства невпинно зростає. З ризиками неплатоспроможності та банкрутства під час воєнного стану можуть стикнутись підприємства будь якої форми власності, масштабу та сфери діяльності, нажалі форс-мажорні обставини неможливо а ні

прогнозувати, а ні попередити, а ні нейтралізувати. Тобто за таких умов наявні традиційні методи та прийоми антикризового менеджменту важко, а іноді не можливо застосовувати.

Згідно зі статистикою в 2022 року порівняно з 2021 роком кількість відкритих проваджень про банкрутство скоротилась майже на третину (770 та 565 відповідно). Цікавою є зміна інтенсивності відкриття справ протягом 2022 року, так «з 01.01.2022 по 24.02.2022 відкрито 199 проваджень; з 25.02.2022 по 24.03.2022 – 11 проваджень; з 25.03.2022 по 24.04.2022 – 16 проваджень; з 25.04.2022 по 24.05.2022 – 18 проваджень; з 24.05.2022 по 24.08.2022 – 145 проваджень; з 25.08.2022 по 27.12.2022 – 206 проваджень» [1]. Тобто в довоєнний період в середньому за місяць відкривалось 100 проваджень, в перші 3 місяці війни їх кількість скоротилась майже в десять разів, але до кінця року кількість відкритих справ почала стрімко збільшуватись. Така ситуація з одного боку говорить про збільшення кількості суб'єктів господарювання у яких виникла стійка неплатоспроможність, з іншого – про те, що бізнес почав пристосовуватись до воєнних реалій і все менше є схильність відкладати справи «на потім» і очікувати припинення війни.

Очевидно, що підприємства повністю зруйновані, знищені на окупованих територіях, ті які втратили повністю чи значну частку майна, тобто ті які не можуть відновити господарську діяльність навіть за умови припинення військових дій, очікує процедура банкрутства. В таких випадках відновити платоспроможність підприємства можливо тільки за умови значних фінансових вкладень або власників або інвесторів, зацікавлених у відновленні роботи даного бізнесу.

Інститут банкрутства в Україні стикнувся із новими викликами, пов'язаними із воєнним станом, так збанкрутілі від агресії нападника підприємства цілком справедливо вимагають відшкодування збитків за рахунок країни-агресора. Однак, наразі ні в нашій державі, ні на міжнародному рівні не сформовано механізму відшкодування, що призводить до необхідності суб'єктам підприємництва самостійно вирішувати свої фінансово-економічні проблеми.

Суб'єкти підприємництва, які можуть відновити господарську діяльність, вийти на беззбитковий рівень виробництва, повинні докладати максимальних зусиль для збереження бізнесу [2; 3]. Довоєнна практика процедур банкрутства

свідчить про невелику кількість запроваджених санаційних процедур як засобу відновлення платоспроможності, так як кредитори неохоче погоджувались на такий варіант розв'язання справи.

В після воєнний період ситуація скоріш за все суттєво зміниться, прагнення власників та кредиторів до відновлення платоспроможності бізнесу будуть поєднанні, у вирішенні спорів в справі про банкрутство все більше будуть спиратись на економічну доцільність. Отже, вже зараз доцільно вдосконалювати механізми санації та підвищувати професійний рівень в санаційних процедурах арбітражних керуючих, які повинні готуватись до роботи з достатньо складними кейсами.

За усіма прогнозами в повоєнний час кількість збанкрутілих суб'єктів підприємництва, а отже й проваджень про банкрутство різко зростатиме. В цей період багато залежить від дій держави, яка повинна розробити та реалізувати програми та механізми підтримки вітчизняного бізнесу з метою подолання кризи неплатоспроможності та загрози банкрутства. В свою чергу суб'єкти підприємницької діяльності повинні докладати максимальних зусиль для збереження та розвитку свого бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Практика банкрутства: що змінилося після 24 лютого. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya/praktika-bankrutstva-shcho-zminilosya-pislya-24-lyutogo.html>
2. Гринько Т.В., Коновалова А.С. Теоретично-методичні аспекти оцінювання економічної безпеки підприємства. *Причорноморські економічні студії*, 2019. Вип. 41. С. 94-99. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/41_2019/19.pdf
3. Гринько Т.В., Алещенко В.І. Вплив та взаємозв'язок ефективності та економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, Серія: Економіка і менеджмент*, 2020. Видавничий дім «Гельветика». Вип. 42. С. 4-11. <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-42-1>
4. Іванов Р.В., Гринько Т.В. Модельна оцінка результативності інноваційної діяльності економічного суб'єкту в контексті сталого розвитку (на прикладі домогосподарства). *European Journal of Management Issues*. 2021. № 29(4), 192-199. <https://doi.org/10.15421/192118>

Канд. екон. наук Олійник Т. І., Котловська Н. М.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СЕРТИФІКАЦІЯ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯК ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ЯКОСТІ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Виведення українських компаній на зовнішній ринок на даний момент просто необхідне для зміцнення конкурентної переваги цих організацій [7]. Але для цього необхідно приділяти все більше уваги як якості продукції, так і системі в цілому. Для цього проводиться безліч заходів з управління якістю та контролю продукції, що випускається.

Одним із подібних заходів є сертифікація та стандартизація продукції. Цей процес регулюється безліччю законодавчих актів, які впливають на сферу діяльності окремого підприємства.

Сертифікація продукції та послуг – це процедура оцінки якості товарів, метою якої є підтвердження відповідності якості та безпеки товару, особливостей діяльності законодавчо встановленим нормам [6].

Стандартизація – це встановлення та застосування правил з метою впорядкування діяльності у певній галузі на користь та за участю всіх зацікавлених сторін, у тому числі представників органів влади, представників організацій з розробки стандартів, представників промисловості та інші зацікавлені сторони [3].

В даний час практично немає економічної діяльності, яка частково чи повністю не відображалася б у процесі стандартизації. Всесвітнє визнання стандартизації тісно пов'язане з економічною глобалізацією та трансформацією процесів регулювання на національному, регіональному та міжнародному рівнях.

В даний час існують два види міжнародних стандартів у галузі якості: стандарти на продукцію (специфікація продукції, специфікація виробництв, показники якості, засоби та методи контролю тощо) та стандарти забезпечення якості, пов'язані з постачальником.

Міжнародні стандарти сімейства ISO 9000 встановлюють основні вимоги до створення загальних програм управління якістю (забезпечення якості) у промисловості та сфері обслуговування [1]. Стандартами ISO 9000 передбачені

рекомендації для вибору тієї системи якості, яка потрібна на підприємстві з урахуванням конкретних умов та планованих дій у галузі забезпечення якості.

Створенню сімейства стандартів ISO 9000 передував тримовний словник термінів та їх визначень у сфері забезпечення якості – ISO 8402 [5].

Стандарт ISO 9000 визначає умови загального керівництва якістю та сукупність стандартів за забезпечення якості.

Сертифікат видається на термін, що встановлюється за нормативними документами продукції. Але він не може перевищувати трьох років. Якщо продукція має певний термін придатності, то сертифікат діє лише на окрему партію або навіть на окремий виріб.

Під час проведення сертифікації виділяється два основні етапи. Доцільно розглянути їх докладніше [2]:

Перший етап – це попередня перевірка продукції.

Другий етап – остаточний аналіз виробу з урахуванням отриманих даних.

Після завершення першого етапу перевірки організація чи сертифікуючий орган складає звіт. У ньому прописується загальна готовність підприємства до другого етапу. Якщо висновок має позитивний характер, то встановлюється термін проведення основний сертифікації. У разі, якщо по завершенні другого етапу виявляються невідповідності якості продукції, то встановлюється термін вирішення проблеми. А якщо результат другого етапу є позитивним, то підприємству видається «сертифікат відповідності» [4].

Таким чином, в отриманні подібного сертифіката більшою мірою зацікавлене саме підприємство-виробник. Адже цей документ дає величезний список переваг, основна з яких – підвищення конкурентної переваги.

Список використаних джерел:

1. Болотніков А.О. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., Київ: МАУП, 2005. С. 126-127.
2. Загуменна О.В. Роль стандартизації у підвищенні якості продукції. Харків: Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2006. 244 с.
3. Кислицин В.О. Розвиток систем управління якістю на підприємстві: монографія, Донецьк: НАН України; Інститут економіки промисловості, 2009. С. 188.
4. Куйбіда М.С. Удосконалення управління якістю на підприємствах та організаціях: монографія. Рівне: ПП ДМ, 2011. С. 160.
5. Шаповал М.І. Основи стандартизації, управління якістю і сертифікації: підручник. Київ, 2002. С. 174.

6. Величко О.М. Основи стандартизації та сертифікації: підручник, Херсон: Олді-плюс, 2013, С. 302-304.
7. Гринько Т.В. Комплексний підхід оцінки конкурентоспроможності інноваційної продукції як конкурентної переваги. *Вісник Хмельницького національного університету*. Хмельницький, 2009. №5. Т. 3. С. 142-145.

Канд. екон. наук Олійник Т. І., Малькова О. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СУТНІСТЬ АНТИКРИЗОВОЇ ПРОГРАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Процес виходу підприємства із кризового становища не повинен відбуватися неорганізовано, без чіткого плану дій та хаотично, а, навпаки, повинен бути скоординований та організований належним чином [5]. Розуміння цього обумовлює доцільність розробки важливих документів. Вони мають розроблятися у протидії критичному стану в управлінні підприємством.

Документи, що мають бути розробленими підприємством у період кризи та мають вузьку спеціалізацію – це антикризова програма та план антикризових заходів.

Розглянемо зміст визначення антикризової програми, а саме – це внутрішній документ, що спеціально підготовлений, у якому в систематичному вигляді перелікувано основні заходи, що мають відтворити у реальне життя підприємства. Також висвітлено структурні підрозділи й функціональні служби для реалізації головної мети – виведення підприємства з кризового стану.

Основні моменти, за якою має бути антикризова програма :

- великою за розміром
- розроблятися виключно цілком по підприємству
- розроблятися на підставі діагностики фінансового стану та загрози банкрутств, основою чого являються дані підприємства
- розроблятися на підставі наслідків виникнення кризового становища, оцінки можливостей бізнесу вийти з статусу «банкрутство».

Якщо є потреба можуть бути розроблені підпрограми за окремими підрозділами або ж функціональними службами підприємства, тобто на рівні підприємства досліджується розвиток чи деградування заходів. Дуже важливим

є обговорення та узгодження програми з головнокомандуючими підприємства, адже є моменти, що стосуються їхніх інтересів. Наприклад такі, як заходи по відновлюванню платоспроможності, що можуть не відповідати стратегічному баченню перспектив покращенню підприємства [1].

Перейдемо до змісту плану антикризових заходів, що розроблюється, маючи за основу антикризову програму. Також є формою її конкретики та перетворення у детальний «фінансово-оздоровчий» план підприємства, який містить перелік чітких заходів. Ці заходи потребують: відтворення їх у строки по початку та закінчення, необхідні ресурси, мається на увазі кошти, а також результат реалізації, що очікують і визначення відповідальної особи та виконавців.

Реалізувати задані вимоги, створити передумови для організації бізнесу та надання антикризового пакету – ці моменти мають сприяти для подальшого розвитку підприємства, управління якого базується на інноваціях. Цей факт, викликаний тим, що бізнес знаходиться в кризовому стані і не залежить від його подальшого динамічного розвитку, що вже вичерпав свої традиційні можливості стабілізації та вдосконалення ситуацій.

Коли під час виконання бізнес-процесу виникають певні протиріччя різних типів характерів такі, як: економічні, соціальні, технологічні, організаційні. Для подолання цих протиріч, забезпечення подальшого динамічного зростання і функціонування підприємства, доцільно скористатися переважно інноваційними антикризовими заходами, тобто системою інноваційних стратегій, що спрямовані на зміцнення поточного положення суб'єкта господарювання і формування підґрунтя для довгострокової стійкості [3].

Отже, практичне застосування антикризової програми передбачає систематичне використання додаткових інструментів для забезпечення інноваційних заходів, що є цілеспрямованими. (інвестиційна чи маркетингова політика). Цей момент підтверджує актуальність і важливість наряду подолання кризових явищ, однак окремі елементи антикризового плану не згадують посилення на використання інноваційних стратегічних інструментів. Тому оцінка ступеня кризового становища підприємства зазвичай здійснюється шляхом глибокого тестування, застосовуючи надважливі фінансово-економічні елементи діяльності, що на виході дають достовірну відповідь для оцінки стану аналізованого суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 504 с.
2. Маховка В.М. Процес, методи та функції антикризового управління на підприємстві. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2012. № 1(52). С. 219-225.
3. Шилова О.Ю. Розроблення антикризової програми підприємства в умовах інноваційного шляху розвитку. *Маркетинг і менеджмент*. 2013. № 4. С. 173-180.
4. Гринько Т.В., Гвініашвілі Т.З., Морока Д.М. Особливості та пріоритети інноваційного розвитку підприємницьких структур в сучасних мінливих умовах. *Економічний простір*, 2021. № 175. С. 52-58.

Канд. екон. наук. Олійник Т. І., Полівод В. І.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СУТНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Зараз, в умовах перетворення економіки України на більш самостійну, в епоху розвитку інформаційних технологій та появи онлайн підприємств, виникає питання ефективної системи антикризового управління підприємством. Виникнення криз на підприємстві та загроз, які з цим пов'язані просто зобов'язують розробку надійної системи антикризового управління підприємством.

Багато які вчені пояснюють сутність антикризового управління як комплексний засіб запобігання банкрутства та поліпшення фінансової спроможності підприємства.

Як видно, це поняття можна сформулювати по-різному, але одне залишається очевидним, а саме той факт, що майбутнє існування чи згоряння діяльності підприємства напряду залежить від ефективності проведення антикризових заходів.

Якщо намагатись охарактеризувати антикризове управління в скороченій формі, тоді не слід забувати, що це система досить комплексного характеру, яка об'єднує низку задач починаючи від аналізу структури підприємства та виявлення потенційної кризи закінчуючи розробкою спеціальних методів аналізу та виходу з неї.

Дотримання методичних рекомендацій антикризового управління відкриває шляхи для безпечного та стабільного виходу з кризи для підприємства.

Якщо ж проаналізувати різні трактування поняття «антикризове управління», включаючи наведені вище, можна зробити висновок:

- антикризове управління – це комплексний засіб у подоланні банкрутства підприємством;
- невід’ємна частина управління, бо виникає потреба в ньому на момент подолання кризи підприємством.

Із вищенаведеного можна сформулювати такі завдання антикризового управління а саме: запобігання криз, виявлення їх причин, аналізу стадій їх протікання, побудові сценаріїв їх розвитку, недопущення подібних в майбутньому та у побудові тогочасних інструментів по виходу із них.

Крім того антикризове управління розгалужується ще й на такі напрямки, як наприклад:

- виділення пунктів зростання у господарській діяльності, які сприяють підвищенню ділової активності;
- визначення якісних і кількісних критеріїв оцінки проведеної роботи та внесення деяких коректив щодо роботи підприємства.

Як вже зрозуміло із переліченого вище, об’єкт антикризового управління – це криза, а саме виникнення кризи та розробка методів, її ліквідації й запобігання. Але звідси не чітко зрозуміло про суб’єкти антикризового управління. Особи ж, які володіють потрібними знаннями та компетенцією та мають необхідні ресурси щоб спрямовувати їх на дії пов’язані з виконанням конкретних завдань системи – є її суб’єктами [1]

Отже, саме по собі поняття антикризового управління стикається з таким розгалуженням, про це добре видно із формулювання визначення антикризового управління, яке представлено у вигляді деяких категорій:

- 1) як функція, яка взаємодіє з іншими функціями управління, полягає в виконанні антикризових дій, які в першу чергу націлені на попередження кризових явищ зі сторони підприємства та оздоровлення його стабільного розвитку;
- 2) як процес відновлення та стабілізації підприємства в умовах кризи, зводиться до взаємозалежності всіх категорій управлінської діяльності направлених на підготовку та здійснення антикризових рішень;
- 3) як структура, по-перше віднаходить апарат управління підприємством, по-друге знаходить зв’язки між ієрархією рівнів управління, далі розподіл

повноважень та обов'язків, рівень відповідальності працівників, наскільки велика централізація та децентралізація у функціональному розподілі, у період застосування заходів щодо подолання кризового становища підприємства;

4) як персонал управління, який має належну кваліфікацію та професійну підготовку, для якого постійний моніторинг стану підсистем підприємства, ранній вияв та недопущення розгортання кризи, проведення профілактичних заходів є основним завданням [2].

Отже, можна зробити висновок, що сутністю антикризового управління підприємством у першу чергу є протидія уникнення кризових ситуацій на підприємстві, зменшення чи взагалі ліквідації наслідків фінансової кризи на підприємстві та забезпечення належного рівня платоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Гришова І.Ю., Галицький О.М. Механізми страхового захисту підприємств. *Економіка АПК*. 2017. № 9. С.61-65.
2. Важинський Ф.А., Колодійчук А.В. Сутність антикризового фінансового управління підприємством. *Економіка промисловості*. 2009. № 5. С. 127-130.
3. Маркіна І.А., В.М. Маховка. Антикризове управління підприємствами туристичної галузі України: монографія. Полтава: Гаража М.М., 2016. 151 с.
4. Гринько Т.В., Єрмакова Г.В. Сутність інноваційної активності підприємства та її оцінка. *Бізнес Інформ*: Науковий журнал. 2011. №11 (406). С. 62-64.

Охотник А. В., Гордєєва-Герасимова Л. Ю.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Наразі кожне підприємство не може ефективно працювати, якщо не буде убезпечено від потенційних і реальних зовнішніх та внутрішніх загроз, а також застосування превентивних заходів щодо їх усунення чи мінімізації [4-6].

Економічний успіх роботи фірм переважно визначається тим, як забезпечується в них економічна безпека.

Визначимо, що економічна безпека підприємства передбачає здатність підприємства протидіяти несприятливого впливу зовнішніх і внутрішніх загроз,

деструктивних причин, у яких досягається стійка реалізація головних комерційних інтересів та цілей статутної діяльності [2].

ЕБ забезпечується здійсненням заходів економічної безпеки, основною метою яких є максимізація безпеки та зведення до мінімуму можливої шкоди.

Перелічимо основні завдання щодо забезпечення економічної безпеки підприємства [1]:

- правова охорона комерційної таємниці організації та її інтересів;
- придбання необхідної інформації шляхом проведення маркетингових досліджень;
- виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз, припинення економічної розвідки конкурентами, несанкціонованої чи злочинної діяльності, яку здійснюють співробітники;
- охорона території організації та об'єктів, що знаходяться на ній;
- відшкодування матеріальної та моральної шкоди, якщо її було завдано внаслідок незаконних впливів підприємств та окремих осіб;
- контроль діяльності системи безпеки, покращення її елементів.

У цілому нині, система економічної безпеки підприємства індивідуальна, і її побудові необхідно враховувати як зазначені вище завдання, а й сферу діяльності, умови конкурентоспроможності. Як і якому масштабі реалізується система, визначається нормативно-правовою базою держави, бюджетом фірми, знаннями і досвідом керівництва у сфері забезпечення економічної безпеки.

Створення міцної системи економічної безпеки організації недосяжне без її відповідності низці принципів, а саме:

1. Комплексність, чи системність – система має забезпечити безпеку різних галузей діяльності підприємства.
2. Пріоритет превентивних заходів (попереджуючих) – система безпеки має на початкових етапах виявляти різні негативні чинники.
3. Постійність – безвідмовність роботи усіх елементів система безпеки підприємства тривалий час.
4. Правомірність – всі дії щодо забезпечення безпеки підприємства повинні здійснюватися на основі чинних нормативних актів та не суперечити йому.
5. Плановість – суворе, логічно послідовне виконання дій у системі, що робить систему організованою.

6. Бюджетність – витрати на систему економічної безпеки не повинні перевищувати дохід від її застосування.

7. Узгодженість – злагодженість роботи елементів системи, кожен елемент системи працює за заздалегідь визначеними параметрами.

8. Компетентність – здійснювати функції з впровадження заходів економічної безпеки підприємства повинні професіонали, які мають необхідний рівень підготовки, знань у цій галузі.

Отже, економічна безпека одна із головних складових управління підприємством, які у інтересах його успішного функціонування [3]. Для того, щоб система економічної безпеки підприємства працювала надійно і злагоджено необхідні певні компетенції у цій галузі, постановка конкретних цілей, завдань та відповідність базовим принципам.

Список використаних джерел:

1. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ: Національний інститут проблем міжнародної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України, 2012. 48 с.
2. Бондаренко О.М. Формування комплексної системи показників для оцінки рівня економічної безпеки авіакомпанії. *Проблеми системного підходу в економіці*: зб. наук. пр. 2003. С. 155-160.
3. Живко З.Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління : [монографія]. Львів: Ліга-Прес. 2012. 256 с.
4. Гринько Т.В., Лисенко Л.В. Фактори формування економічної безпеки підприємства. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка»*. Дніпропетровськ: Біла К.О., 2014. Випуск 8 (3). №10/1. Т. 22. С. 85-90.
5. Гринько Т.В., Максимчук О.С. Інноваційний розвиток як складова економічної безпеки сучасного підприємства. Сучасні трансформації організаційно-економічного механізму менеджменту та логістики суб'єктів підприємництва в системі економічної безпеки України: Колективна монографія / за заг. ред. Т.В. Гринько. Дніпро: Біла К.О., 2017. С. 247-271.
6. Ivanov, R., Sherstennikov, Y., Porokhnya, V., & Grynko, T. (2021). Mathematical model for imitation of management of the enterprise's logistical system. *SHS Web of Conferences*, 107, 10004. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110710004>

Очеретяний Б. Р.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА:
ПОГЛЯДИ ВЧЕНИХ ТА ОСНОВНІ ЧИННИКИ**

Однією з досить важливих передумов в розвитку підприємства є його економічна безпека. Можна сказати, що завдяки оцінці рівня економічної безпеки підприємства можна виявити проблемні ділянки та попередити про можливі загрози, які можуть виникнути. В ринковій економіці для підприємства виникають та існують досить різні небезпечні явища, а саме: корупція, шахрайство, економічні ризики, спад виробництва. Все це вимагає формування системи безпеки як держави в цілому, так і окремих суб'єктів господарювання.

Можна сказати, що цей термін, а саме «економічна безпека» виник в Україні відносно нещодавно. Визначення не є точним, тому що є багато вчених, які розуміють та трактують його по-різному. Досить часто забезпечення економічної безпеки бізнесу зводять до захисту від різноманітних економічних злочинів, таких як: шахрайство, пограбування, фальсифікації, промислове шпигунство, тощо. Загрози ці досить важливі та постійно потрібно їх аналізувати та приділяти їм увагу, але це поняття має досить більш широке значення. Є досить багато науковців, які займаються вивченням проблеми економічної безпеки підприємства.

Є досить багато різних думок у науковців щодо визначення поняття економічної безпеки підприємства. Наприклад, Д.Й. Никифорчук та С.І. Ніколаюк [1] визначають економічну безпеку підприємства як стан юридичних та виробничих відносин та організаційних зв'язків, інтелектуальних та матеріальних ресурсів, щодо яких гарантується прогресивний соціальний розвиток та стабільність функціонування. Є також інша думка, а саме М.І. Камлик [2] говорить, що це такий стан розвитку суб'єкта господарювання, який характеризується стабільністю фінансового та економічного розвитку, ефективністю нейтралізації негативних факторів та протидії їх впливу на всіх стадіях його діяльності. На думку інших вчених, а саме Фролової Л.В. та К.А. Бугенко економічна безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних та потенційних джерел небезпеки або економічних загроз [3]. Вони розглядають її з погляду збереження контролю над власністю та мінімізації витрат, як спосіб

забезпечення економічної безпеки підприємства. Пропонується така побудова системи захисту економічних інтересів, у якій основна увага приділяється питанням боротьби з несумлінною конкуренцією та правовому захисту інтелектуальної власності [3].

Отже, можна сказати, що визначення економічна безпека підприємства у різних вчених відрізняється своєю різноманітністю підходів.

Дотримання економічної безпеки підприємства зумовлюється наявним для нього головним завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень безпеки підприємства залежить від того як наскільки керівництво буде в змозі уникати можливих загроз, а також своєчасно позбуватися шкідливих наслідків окремих негативних складових зовнішнього та внутрішнього середовища. Головною метою безпеки є те щоб гарантувати стабільне, якісне та ефективне функціонування підприємства в теперішньому часі та в майбутньому.

До економічної безпеки підприємства належать такі основні функціональні цілі, а саме: мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища, забезпечення технологічної незалежності, досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу, забезпечення фінансової стійкості та незалежності підприємства, якісна правова захищеність від усіх аспектів діяльності підприємства, ефективна організація безпеки діяльності підприємства та його майна, а також комерційних інтересів, досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства [3].

Економічна безпека підприємства передбачає існування жорсткого кадрового відбору, непоганий рівень організації управління підприємством, незалежність роботи підприємства, забезпечення інформаційної безпеки підприємства, гарантії безпеки працівників підприємства, конкурентоспроможність технологічної бази підприємства та ефективний механізм правового регулювання всіх напрямків діяльності підприємства. Рівень економічної безпеки підприємства це досить важливий показник, тобто можна сказати, що це оцінка стану використання корпоративних ресурсів за критеріями рівня економічної безпеки підприємства. На його рівень впливають деякі чинники, а саме: зовнішня конкуренція на продукцію, яка йде на експорт – тобто ця продукція має відповідати міжнародним

стандартам та мати обґрунтовану та прогнозовану перспективу; інший чинник це стабільний попит на продукцію – він охоплює якісно-гарантійні показники виробів регіональне замовлення на виготовлену продукцію тощо. Також є ще один чинник, а саме надійність постачальників, наприклад таких які поставляють сировину та матеріали – для цього потрібно мати довготермінові договори на поставку необхідної сировини, враховуючи терміни постачання, а також якісні характеристики надійності партнерів. Існує досить багато різних чинників, але ми обрали ці три, тому що на нашу думку вони є більш вагомими.

Отже, проаналізувавши погляди вчених про поняття економічна безпека підприємства необхідно сказати, що дуже багато науковців мають власне бачення та тому наразі не існує єдиного основного визначення цього поняття.

Список використаних джерел:

1. Ніколаюк С.І., Никифорчук Д.Й. Безпека суб'єктів підприємницької діяльності: курс лекцій. Київ: КНТ, 2005. 320 с.
2. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посіб. Київ: Атіка, 2005 432 с.
3. Фролова Л.В., Бугенко К.А. Зміцнення економічної безпеки на підприємстві. *Ефективна економіка* № 11, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6034>
4. Гапак Н.М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка*. Ужгород: УжНУ, 2013. Вип. 3 (40). С. 62-65.

Патракова В. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

НАПРЯМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Сучасна економіка України стикається зі складнощами, спричиненими нестабільністю політичної ситуації, зовнішніми глобальними проблемами та економічною кризою, що суттєво впливає на стан підприємств. В умовах кризи головним завданням будь-якого підприємства є збереження стійкості.

Стійкість підприємства – це його здатність протистояти внутрішнім та зовнішнім факторам, які можуть впливати на його фінансову, економічну та соціальну діяльність, та продовжувати ефективно функціонувати, зберігаючи

платоспроможність та конкурентні переваги. Стійкість конкретного підприємства рекомендується розглядати в розрізі її складових компонентів (табл.1) [3].

Таблиця 1

Складові стійкості підприємства

Складова	Сутнісна характеристика
Технологічна стійкість	Підприємство використовує нові технології в своїй діяльності, які надають йому переваги над конкурентами на ринку
Виробнича стійкість	Підприємство здатне забезпечувати ефективний виробничий процес, з мінімальними витратами та враховуючи потреби ринку
Фінансова стійкість	Підприємство має здатність працювати з високим рівнем прибутковості, що дозволяє забезпечити стабільний фінансовий результат, необхідний рівень ліквідності та платоспроможності, щоб бути здатним оплачувати свої зобов'язання та забезпечувати неперервність своєї діяльності з можливістю розвитку
Соціальна (кадрова) стійкість	Підприємство здатне підтримувати низький рівень плинності кадрів та високий рівень мотивації, що дозволяє забезпечити стабільну роботу та зміцнити свою репутацію на ринку як стабільного та надійного роботодавця
Маркетингова стійкість	Підприємство здатне зберігати свою конкурентну позицію на ринку, досягати планованого обсягу продажів, бути гнучким та реагувати на зміни умов ринку
Екологічна стійкість	Здатність підприємства взаємодіяти з природним середовищем, не завдаючи йому значного шкоди, та вживати заходів для мінімізації негативного впливу виробничих процесів на довкілля

Важливість економічної стійкості визначає необхідність реалізації анти-кризових заходів на підприємствах України. В Європейському союзі підвищення стійкості підприємств забезпечується за допомогою антикризового менеджменту, сутність якого полягає в усуненні загроз для діяльності підприємств та попередженню їх на ранніх стадіях виникнення кризових явищ. Стратегія попередження фінансових криз є найбільш ефективним методом антикризового управління та потребує застосування системного підходу, що включає в себе планування поточної діяльності, виявлення основних ризиків, реагування на зовнішні та внутрішні чинники та забезпечення неперервності ведення господарської діяльності [1].

Сутність антикризового управління виражається в наступних положеннях: кризові процеси можуть бути керованими, їх можливо передбачити, прискорювати, а також запобігати їх появленню та готуватися до них [2].

Для забезпечення стійкості на українських підприємствах в сучасних нестабільних умовах важливо підвищити гнучкість системи управління. Гнучка система управління допомагає підприємству ефективніше адаптуватися до змін внутрішнього та зовнішнього середовища. Також доречно переглянути стратегію розвитку та внести зміни, щоб забезпечити більш ефективне використання ресурсів та збереження конкурентних переваг. Таким чином можна зосередитися на розвитку нових продуктів та послуг, які більше відповідатимуть на потреби ринку. Використання технологій та сприяння інноваціям також є ключовими аспектами збереження стійкості підприємства в умовах кризи.

Для забезпечення успішної діяльності підприємства в умовах кризи, важливо передбачити можливість виникнення кризових явищ та підготуватися до них завчасно. Це можна зробити шляхом розробки антикризової програми, яка містить комплекс заходів для попередження, пом'якшення або подолання кризових ситуацій. Створення резервів ресурсів також допоможе забезпечити ефективність діяльності підприємства в умовах кризи, оскільки це дозволить ефективніше реагувати на кризові ситуації та запобігати їх негативним наслідкам [2].

Список використаних джерел:

1. Васильєв О.В., Гой В.В. Методи прогнозування фінансової стійкості підприємства в умовах кризи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 17. С. 116-121.
2. Гаврилко Т.О., Лабунський Д.О. Управління діяльністю підприємства в умовах кризи. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2010. № 26. С. 1-8.
3. Дуброва О.С. Стратегічна стійкість підприємства: складові та напрями її забезпечення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. №1. Т. 1. С. 15-19.
4. Ємельянов, О.Ю. Особливості формування та оцінювання потенціалу підвищення фінансової стійкості підприємств. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління*. 2019. № 4 (21). С. 195-201.
5. Шергіна Л.А., Домшина Т.Р. Фактори впливу на фінансову стійкість і платоспроможність підприємства в період кризи. *Молодіжний економічний дайджест: наук. електр. журн.* 2015. № 1. С. 111-117. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/10510/111-117.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. Яковенко В.С., Гаркуша В.Ю. Тенденції розвитку ринку генерації сонячної енергетики України. *Бізнес-Інформ*. 2021. № 4, С. 114-119 <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-114-119>.
7. Яковенко В.С., Борщинська Т.Ю. Формулювання загроз та оцінювання рівня зовнішньоекономічної безпеки України. *Бізнес-Інформ*. 2018. № 12, С. 71-78.

Толмазов Є. О., Решетняк Ю. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ПРОБЛЕМАТИКА ЕКОНОМІЧНИХ АСПЕКТІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з проблем економічних аспектів безпеки підприємства можуть стати витрати на захист інформації та обладнання: підприємства можуть затрачувати великі кошти на захист інформації та обладнання від крахів, викрадення, вибухів і інших загроз.

Захист інформації і обладнання є необхідним для забезпечення надійності функціонування підприємства, а також для захисту конфіденційної інформації, яка може бути використана для зловживання підприємством і його клієнтами. Наприклад, викрадення конфіденційної інформації може призвести до зниження конкурентоспроможності підприємства і збитків фінансового характеру. Щоб захистити інформацію та обладнання приймаються різні заходи, такі як встановлення захисного ПЗ, шифрування інформації, встановлення систем контролю доступу, створення резервних копій інформації та проведення регулярних аудитів безпеки. Також важливо проводити навчання співробітників щодо безпеки інформації та обладнання, щоб вони могли спостерігати за можливими загрозами і реагувати на них у відповідному часі.

Однак, незалежно від заходів, які приймаються, витрати на захист інформації та обладнання залишаються великим навантаженням для підприємства. Це може впливати на конкурентоспроможність та прибуток підприємства, а також заважати розвитку його бізнесу. Тому є важливість розроблення рішень щодо ефективного керування витратами на захист інформації та обладнання. Це може включати в себе оптимізацію витрат на захист, так як вибір найбільш ефективних методів та технологій, а також розробку стратегії управління ризиками.

Також, є можливість співпраці з іншими підприємствами чи індустріями, щоб ділитися знанням та ресурсами щодо захисту інформації та обладнання. Це може допомогти скоротити витрати та збільшити ефективність захисту.

Важливо знаходити баланс між захистом інформації та обладнання і витратами, щоб максимально зберегти ресурси підприємства і забезпечити максимальну захищеність. Регулярне моніторинг та аудит систем захисту інформації

та обладнання, а також постійне підвищення рівня компетентності співробітників в цій області, є ключовими факторами для ефективного керування цією проблемою.

Розвиток інформаційних технологій і зростання кількості загроз для інформації та обладнання підприємств, зміцнюють потребу в ефективному захисті інформації та обладнання. Необхідно вдосконалювати системи захисту інформації та обладнання і поліпшувати процеси керування витратами на їх захист, щоб забезпечити максимальну безпеку для підприємства та його активів.

Проте, не всі витрати на захист інформації та обладнання можуть бути зрозумілі і опрацьовані. Наприклад, розбіжності в оцінці витрат між різними відділами можуть виникати із-за розбіжностей у визначенні необхідності захисту інформації та обладнання. Тому, важливо створювати зрозумілу стратегію захисту інформації та обладнання, яка буде підтримуватися всіма відділами і співробітниками підприємства.

Щоб зменшити ці витрати і забезпечити максимальну захищеність, потрібно розробляти і вдосконалювати системи захисту інформації та обладнання, спостерігати за ризиками і розробляти плани реагування на них.

Крім того, потрібно приділяти увагу вибору партнерів та постачальників, які мають високі стандарти захисту інформації та обладнання. Це допоможе знизити ризики викрадення інформації та захисту від несанкціонованого доступу.

Загалом, захист інформації та обладнання є необхідним засобом для забезпечення безпеки підприємства та його активів. Тому, є важливим створювати ефективну стратегію захисту інформації та обладнання, яка буде оптимізувати витрати, не завдаючи значного впливу на економіку підприємства.

Не менш важливо є розробка і впровадження політики захисту інформації та обладнання, яка буде враховувати всі можливі ризики, які можуть виникнути. Це може включати в себе заходи щодо конфіденційності і безпеки даних, а також регламентування доступу до інформації та обладнання.

Також можна впровадити в метод 80/20, що є Принципом Парето. Як його можливо застосувати? Цей метод передбачає, що за допомогою зосередження уваги на головних 20% аспектів, які потрібно захистити, можна досягнути 80% ефективності. Тобто, підприємство повинно сфокусуватися на тих 20% мережних систем, даних, обладнання та іншому, що є найбільш важливими для бізнесу та захисту. Після того, як будуть визначені пріоритетні аспекти, варто зосередити

свої витрати на них, щоб забезпечити максимальну безпеку для інформації та обладнання підприємства.

Список використаних джерел:

1. Яковенко В.С., Зайцева Н.В. Консолідація даних у бізнес-аналізі діяльності підприємств. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 8. С. 1222-1227
2. Королькова В.В., Яковенко В.С. Статистичний аналіз стану злочинності в Україні. *Економіка та Фінанси*. 2016. № 10. С. 4-11.
3. Яковенко В.С., Правікова В.Ю. Принципи створення та обігу криптовалют, інструментарій їх дослідження. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 12(2). С. 4-8. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_12\(2\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_12(2)_3).

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПРОСТОРУ КРАЇНИ

Prof. Dr. Yevgen Bogodistov

Management Center Innsbruck (Austria)

CROSSING BORDERS OF RBV:

THE LIBRA COIN CASE

Driven by blockchain technology on the one hand, and by the strategic move by big firms on the other, a new Libra coin is assumed to be able to endanger the cherished control of the countries' financial systems. The Initial Coin Offering (ICO) as a part of the strategy of the few may introduce a threat or opportunity to many. This ICO may also give hope to those who see the unintended consequences of big firms' strategies.

Although cryptocurrencies appear to be very secure tools of speculation and unstable means of payment [1], Facebook and its followers managed to create more than just a means of payment. The consortium of firms created precedence of managing externalities without relying on the state power. Technology allowed a few firms to address issues with their resources in a way that the resource-based view (RBV) is not able to address.

The core of the resource-based view is specific resources. As the theory aims to explain (sustained) competitive advantage, it looks at valuable (V), rare (R), inimitable (I), and non-substitutable (N) resources. Assumedly, firms possessing VRIN resources can enjoy (sustained) competitive advantage [1,2]. As markets change, evolve, or die, the resource base of firms needs to be adapted in order to match the changing requirements [3]. While the RBV has been criticized for being static [4], the spin-off theory of dynamic capabilities tried to find answers to the questions of organizational learning, flexibility, and ability to respond to external events with a respective resource reconfiguration [5].

The resource-based view [1; 6] or resource-based theory [7] is one of the most popular and established theories of management. Based on the works by Wernerfelt [8],

Rumelt [9], David [10], and many others, the RBV aimed at strategic firm management. While previous theories assumed a certain homogeneity of firms and lacked mechanisms to explain different levels of firms' successes, the RBV proposed the missing link [1; 6]. As firms differ with regard to their resources, i.e., heterogeneity of their successes can be explained by better or worse combinations and deployment of resources [1]. A specific combination of resources (and capabilities building on them) can lead to the development of core competencies which allow firms to be successful over a long time in different markets. Barney [1] postulated that only a firm with resources which fit the VRIN criteria may enjoy a (sustained) competitive advantage.

The RBV, however, is not a panacea for firms' success. Priem and Butler [4] noticed that the theory stops working under certain conditions, i.e., reaches its boundaries. For instance, Eisenhardt and Martin [3] argue that there are different types of capabilities needed for market conditions with different degrees of turbulence. In high-velocity markets, firms might not have time to apply complex routines and capabilities and need to rely on "fast and frugal" heuristics [11, p. 1439]. This means that even the capabilities fulfilling the VRIN criteria might become unnecessary or inapplicable. Is it the case for blockchain technology?

Blockchain technology is not new. Nor is the notion of a blockchain-based cryptocurrency. Several cryptocurrencies have been introduced in the last decade but one of them – Libra Coin – changed our view on the power of digital technology. The coin did not succeed – at the moment Facebook is struggling through conversations with potential partners and regulators and has recently come up with a revised concept [12]. But it became obvious that Facebook managed to internalize advanced technology (blockchain) and develop a cryptocurrency which would allow smooth payments worldwide.

From the viewpoint of the classical RBV, Libra is not a new resource but a product supported (and, actually, owned) by a pool of firms, led by Facebook. Interestingly, the resources used for the Libra coin creation hardly fit into VRIN criteria (Table 1). Thus, a (sustained) competitive advantage should not be achieved. The same applies to the resources used for Libra coin creation (e.g., Blockchain, Partnerships, etc.).

At the same time, Libra produced an effect which could not be predicted by RBV: it impacted the way the markets work and threatened regulators. Although the

Libra coin has not finally been introduced, the fact that the regulators in the US and EU immediately engaged in a conversation on Libra and similar solutions showed a confusion we have seldom observed hitherto.

Table 1

VRIN-criteria for Libra and related resources

	Valuable	Rare	Inimitable	Non-substitutable
Product (Libra)	+	-	-	-
Resources used				
Blockchain	+	-	-	-
Partnerships	+	+/-	+/-	+
Distribution channels	+	-	+/-	+
IT capability	+	-	-	+/-
other	...	...	...	...
Note: “+” indicates that the criterion applies, “-” that the criterion does not apply, “+/-” that it is disputable or not completely applicable				

It is hard to argue what would have happened if Facebook created a parallel institution able to regulate payments, financial investments, or cross-border money exchange. Up to now, Libra has appeared only as an idea. We do not know whether Libra would have helped the national economies during crises such as COVID-19 or whether would it ruin them by undermining national financial policies. The point is: a relatively simple and correct deployment of IT capabilities of firms behind Libra helped create something bigger than a product or a market. IT capabilities allowed for leveraging the available resources at an unprecedented level of environmental impact.

References:

1. Barney J. Firm resources and sustained competitive advantage // J. Manage. 1991. Vol. 17, № 1. P. 99-120.
2. Bharadwaj A.S. A Resource-Based Perspective on Information Technology Capability and Firm Performance: An Empirical Investigation // MIS Quarterly. Management Information Systems Research Center, University of Minnesota, 2000. Vol. 24, № 1. P. 169-196.

3. Eisenhardt K.M., Martin J.A. Dynamic capabilities: What are they? // Strategic Manage. J. 2000. Vol. 21, № 10-11. P. 1105-1121.
4. Priem R.L., Butler J.E. Is the Resource-Based “View” a Useful Perspective for Strategic Management Research? // Academy of Management Review. Academy of Management, 2001. Vol. 26, № 1. P. 22-40.
5. Teece D.J. Explicating dynamic capabilities: The nature and microfoundations of (sustainable) enterprise performance // Strategic Manage. J. 2007. Vol. 28, № 13. P. 1319-1350.
6. Barney J. The resource-based view of the firm: Ten years after 1991 // J. Manage. 2001. Vol. 27, № 6. P. 625-641.
7. Barney J.B., Ketchen D.J., Wright M. The future of resource-based theory: Revitalization or decline? // J. Manage. 2011. Vol. 37, № 5. P. 1299-1315.
8. Wernerfelt B. A resource-based view of the firm // Strategic Manage. J. 1984. Vol. 5, № 2. P. 171-180.
9. Rumelt R.P. Towards a Strategic Theory of the Firm // Competitive strategic management. 1984. Vol. 26, № 3. P. 556-570.
10. David P.A. Clio and the economics of QWERTY // Am. Econ. Rev. 1985. Vol. 75, № 2. P. 332-337.
11. Bingham C.B., Eisenhardt K.M. Rational heuristics: the “simple rules” that strategists learn from process experience // Strategic Manage. J. Wiley Online Library, 2011. Vol. 32, № 13. P. 1437-464.
12. Fuscaldo D. Facebook Gives Its Libra Digital Currency an Overhaul [Electronic resource] // Nasdaq.com. 2020. URL: <https://www.nasdaq.com/articles/facebook-gives-its-libra-digital-currency-an-overhaul-2020-04-16>.

Канд. екон. наук Адонін С. В., Гунько Д. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сфера освіти є важливою для будь-якої країни, адже високий рівень освіченості населення призводить до розвитку всіх інших сфер, зокрема економічної. Отже, бюджет країни повинен включати в себе видатки на освіту, які мають декілька напрямлень, такі як дошкільна освіта, загальна середня, професійно-технічна, вища, післядипломна, позашкільна тощо. У свою чергу джерелами для цих видатків виступають державний та місцеві бюджети. Якщо розглядати конкретно фінансування вищої освіти, то воно здійснюється в основному за рахунок бюджету, проте також є і платне навчання.

На офіційному сайті Міністерства фінансів України та Державному веб-порталі бюджету для громадян «Open budget» можна побачити, що на освіту йде близько 1/6 всіх видатків, а їх сума збільшується з кожним роком (окрім 2022 року): у 2019 р. видатки складають 238,7 млрд. грн (17,43% всіх видатків),

у 2020 році – 252,3 млрд. грн (15,8% всіх видатків), у 2021 р. – 312,9 млрд. грн (16,97% всіх видатків), у 2022 р. – 290,7 млрд. грн (9,55% всіх видатків). Зниження частки видатків на освіту у 2020 р. відбулося внаслідок пандемії через COVID-19 та потребу країни спрямувати кошти на більш пріоритетну сферу – охорону здоров'я, натомість у 2022 р. зменшення видатків на освіту та їх зменшення питомої ваги відбулося, оскільки розпочалося повномасштабне вторгнення країни-агресора в Україну, а відповідно головною статтею видатків бюджету стала оборона країни [1-2].

Розглядаючи фінансування саме вищої освіти, то видатки по загальному фонду бюджету (держзамовлення) на фахову передвищу та вищу освіту становили: у 2019 р. – 33,68 млрд. грн, у 2020 р. – 35,8 млрд. грн, у 2021 – 42,9 млрд. грн, у 2022 р. – 42,5 млрд. грн. Тим часом видатки по спецфонду бюджету (кошти за надання платних послуг) на фахову передвищу та вищу освіту становили: у 2019 р. – 18 млрд. грн, у 2020 р. – 17,6 млрд. грн, у 2021 р. – 21,9 млрд. грн, у 2022 р. – 18,15 млрд. грн. Тобто видатки по загальному бюджету перевищують видатки по спецфонду бюджету близько вдвічі у 2019-2022 роках. Протягом всіх цих років загальні видатки на фахову передвищу та вищу освіту складали 20-21% всіх видатків на освіту, та займають друге місце в структурі видатків на освіту, а перше місце займає видатки на загальну середню освіту та складає 47-49% всіх видатків на освіту [1-2].

Що стосується студентів, то за даними Державної служби статистики їх кількість за держзамовленням сягала: у 2019 р. – 545,9 тис. осіб, у 2020 р. – 473,5 тис. осіб, у 2021 р. – 424,6 тис. осіб. Натомість кількість студентів за контрактом становила: у 2019 р. – 720,2 тис. осіб, у 2020 р. – 668,4 тис. осіб, у 2021 р. – 621,9 тис. осіб. Тобто, кількість студентів за контрактом перевищує кількість студентів за держзамовленням на 170-195 тис. осіб протягом аналізованих років, при цьому відбувається динаміка зменшення студентів як загалом, так і окремо за контрактом та держзамовленням. У 2022-2023 роках можна спрогнозувати ще більше зменшення кількості студентів через вимушений виїзд за кордон багатьох родин та окупації певної частини країни внаслідок російсько-української війни, події якої загострилися у 2022 році [3].

Отже, видатки збільшуються, проте кількість студентів зменшується. Однак, незважаючи на те, що видатки на освіту зростають, надання освітніх послуг у

більшості вищих навчальних закладах (скорочено ВНЗ) не є якісним та актуальним, через що випускники шкіл і не хочуть навчатися в українських вищих навчальних закладах та обирають закордонні.

Також великою проблемою більшості ВНЗ України є процвітання корупції, що є вихідною двох факторів: незацікавленість студентів у навчанні, та відповідно незацікавленість викладачів у тому, щоб навчати. В результаті студенти отримують дипломи, проте стануть некваліфікованими працівниками, або зовсім не працюватимуть за спеціальністю. Тобто в двох цих випадках держава дарма витратить бюджетні кошти на їх навчання.

Природним рівнем безробіття вважається 4-5%, натомість в Україні рівень безробіття на 2021-2022 дорівнює 10-10,9%, і це при умові, що більшість безробітних навчалися у вищих навчальних закладах освіти. Наприклад, станом на друге півріччя 2020 року за даними Державного центру зайнятості України офіційно безробітними вважалися 518 тис. осіб, при цьому 50% з них мали диплом про вищу освіту, що свідчить про неефективний вклад державних коштів у вищу освіту. У 2021 році станом на 1 січня була аналогічна ситуація, хоча і кількість безробітних, що стояли на офіційному обліку зменшилася до 459 тис. осіб, з них університетський диплом мали 49%. У 2022 році Державна служба статистики не мала можливості проводити обстеження щодо безробіття населення через військові дії на території країни, проте, звісно, що у 2022 році кількість безробітних збільшилася і на 2023 рік можна спрогнозувати також збільшення безробіття, спираючись на те, що в країні йде війна [4].

Рішенням вищевказаних проблем може стати реформація, оновлення та поліпшення навчальних програм для ВНЗ, що зможуть конкурувати з іноземними навчальними закладами вищої освіти, та повний перехід на таке джерело фінансування як платне навчання з високими цінами. Виключенням повинні бути тільки ті студенти, які повинні мати соціальні пільги, а саме діти-сироти, діти з інвалідністю, діти, що постраждали від російсько-української війни.

Це сприятиме тому, що майбутні студенти будуть більш ретельно підбирати собі спеціальність, будуть цінувати навчання та дійсно ставатимуть професіоналами, натомість у викладачів не буде потреби в хабарях, адже будуть гідні заробітні плати та зацікавленість у навчанні від студентів. Отже, в такому

випадку студенти отримуватимуть якісну освіту, а викладачі – гідну зарплату, при цьому держава витрачатиме набагато менше грошей на вищу освіту, та зможе перенаправити їх на інші потреби країни.

Також необхідно залучити бізнес для підтримки вищої освіти: підприємства можуть надавати гранти на навчання найкращим абітурієнтам та запрошувати на стажування, щоб студенти могли якомога скоріше приступити до практичного навчання безпосередньо на робочу місці.

Втім, на всі ці реформи потрібен час та готовність населення до цього, тому під час повномасштабного вторгнення країни-агресора на територію України такі реформи недоречні, та повинні проводитися вже після закінчення війни, тому протягом 2014-2023 років в Україні найпріоритетніша сфера – оборона країни.

Отже, ґрунтуючись на вищезазначеному можна зробити висновок, по-перше, що Україна має досить неефективне фінансування вищої освіти, видатки на цю сферу зазвичай не виправдовуються, що призводить до високого рівня безробіття. По-друге, необхідно покращувати систему освіти, зробивши навчання актуальним, сучасним, та цікавим, а також перейти з бюджетного фінансування на платне навчання (крім абітурієнтів, яким належать соціальні пільги), проте такі зміни краще запроваджувати після закінчення війни. Натомість вже зараз можна поступово залучати бізнес до співпраці з університетами, першим етапом якого може стати прийняття на практики та стажування студентів ВНЗ, а надалі – до видачі грантів на навчання представниками бізнесу в після-воєнний час.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України: видатки на освіту URL: <https://mof.gov.ua/uk/the-reform-of-education> (дата звернення 28.02.2023).
2. Державний веб-портал бюджету для громадян URL: <https://openbudget.gov.ua> (дата звернення 28.02.2023).
3. Державна служба статистики: статистична інформація: освіта URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 28.02.2023).
4. Державний центр зайнятості: аналітика та статистика URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/view> (дата звернення 28.02.2023).

Канд. екон. наук Адонін С. В., Ковальов М. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СТАН АВТОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Одним із найбільш поширених та важливих для галузі видів страхування в Україні є страхування транспортного засобу або автострахування. Головним чином мова іде про легкові автомобілі, вантажівки та іншого транспортного засобу. Такий вид відносин щодо захисту майнових інтересів дозволяє убезпечити страхувальника – автовласника від втрат внаслідок ДТП, відповідальності, яка настає у разі нього, виведення з ладу чи пошкодження автомобіля тощо. Особливо актуальним страхування транспортного засобу в Україні стало у 2022 році. Повномасштабне військове вторгнення країни-агресора проти України, окупація значної частини українських територій спричинила великий потік переміщення громадян по всій країні та навіть за її межами здебільшого у країнах Європи.

Теза про те, що автострахування є найбільш популярним видом страхування в Україні головним чином підкреслюється тим фактом, що у страховому портфелі на нього припадає приблизно 44% всіх страхових премій, що еквівалентно сумі у 7758,7 млн. грн. за перше півріччя 2022 року [1]. Причому частка премій від автострахування мала тенденцію до збільшення, так за аналогічний період – перше півріччя 2021 року на страхування транспортного засобу приходилося 36% загального обсягу страхового портфеля (8935,2 млн. грн.) [2]. Зростання частки автострахування відбулося в більшому ступені за рахунок спадання обсягів медичного страхування, страхування від нещасних випадків, майнових, вогневих та фінансових ризиків. Спадання обсягів автострахування було не таким швидким і великим.

Найбільш популярними послугами автострахування серед клієнтської бази є ОСЦПВ, КАСКО та Зелена картка. В значному ступені висока популярність страхування саме транспортних засобів пояснюється їх обов'язковістю (крім водіїв певних визначених категорій), за наявності страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів водій стає повноцінним

учасником дорожнього руху в Україні [3]. Даний вид страхування за своїми обсягами у першій половині 2022 року склав 2 803 млн. грн, його спадання у порівнянні із об'ємами страхування інших видів було несуттєвим з початку військових дій. У порівнянні з аналогічним періодом минулого року його обсяги скоротилися лише на 13%. Обсяг страхових премій від ОСЦПВ складає 36,12 % від усього обсягу премій автострахування.

КАСКО страхування вже прираховується до добровільного. Даний тип страхування автомобіля передбачає випадки пограбування транспортного засобу, викрадення, ремонту авто внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. Тим не менш, поширений погляд на КАСКО як на найдорожче страхування. Саме ця його особливість обумовлює той факт, що обсяг премій від КАСКО страхування є найбільшим серед усіх інших видів автострахування. Так за 6 місяців 2022 року обсяг премій від КАСКО склав 3 396,3 млн. грн., що є найбільшим показником не тільки серед автострахування, але і серед окремих видів страхування взагалі. Але із початком повномасштабної війни його спадання було дуже істотним, 30% у порівнянні із аналогічним періодом 2021 року. Питома вага КАСКО в усьому страховому портфелі складає 19%, а серед автострахування – 43,77% [2].

Єдиним видом автострахування, який не зазнав спаду за преміями у 2022 році стала «Зелена картка», обсяг премій за якою виріс майже у два рази за перше півріччя 2022 року у порівнянні із аналогічними даними рік раніше. З 885,2 млн. грн. до 1559,4 млн. грн. Пояснюється це масовим виїздом громадян України за кордон, де виникає необхідність міжнародного страхування цивільно-правової відповідальності власників автомобілів. Воно є обов'язковим при перетині кордону України на наземному транспорті. Завдяки зростанню популярності частка «Зеленої картки» у структурі страхового портфелю зросла до 9%. Попри наявні обставини, у порівнянні із ОСЦПВ та КАСКО її обсяги і частка незначна – 20,11% від всього обсягу премій від автострахування [2]. Важливо відмітити, що у першій половині 2022 року негативно на зростання обсягів премій по «Зеленій картці» вплинула домовленість Міністерства закордонних справ України та державних органів ряду Європейських країн (Польща, Словаччина, Угорщина) щодо відміни обов'язковості полісу страхування «Зелена

картка». Частина людей, що покинула країни звільнилися від зобов'язання мати цей поліс.

У висновку слід зазначити, що ринок страхових послуг, зокрема послуг по автострахованню, попри певне спадання обсягів премій витримав у найбільш критичний період на початку 2022 року. Страхові компанії продовжують працювати та надавати свої послуги. Страхування транспортного засобу залишається найбільш масовим серед клієнтської бази. Це попри ряд чинників, які вплинули на реалізацію страхових полісів. Серед них можна виділити втрату частиною клієнтів предмету страхування внаслідок військових дій, погіршення фінансових можливостей страхувальників, проживання частини клієнтів на нині окупованих територіях та інше.

Список використаних джерел:

1. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-pidbiv-pidsumki-roboti-strahovogo-rinku-u-pershomu--pivrichchi-2022-roku>
2. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2021 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Insurance_market_review_first_half_2021_pr_2021-10-26.pdf?v=4
3. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 17.08.2022 р. № 1961-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>

Байлова О. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

БЮДЖЕТУВАННЯ – СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Використання ефективної системи бюджетування є актуальною темою для українських підприємств в сучасних умовах господарювання. Даний бізнес-процес був реалізованим і автоматизованим на багатьох холдингах та підприємствах, та протягом тривалого часу успішно функціонує. Але існує багато підприємств, на яких навіть не замислюються про впровадження бюджетування.

Бюджетування – це планування діяльності підприємства методом складання бюджету підприємства для визначення планових доходів, витрат та фінансових

результатів на певний період [1]. Впровадження системи бюджетування на підприємстві сприяє удосконаленню аналізу та контролю фінансово-господарської діяльності підприємства, підвищенню його керованості та вирішує такі завдання: контроль витрат для покращення фінансового результату підприємства; аналіз діяльності підприємства за допомогою створення відповідних баз даних; підвищення ефективності інвестицій, що впливає на збільшення обсягів продажів, зниження собівартості продукції, послуг, зріст продуктивності праці; підвищення ефективності керування ресурсами підприємства та прийняття управлінських рішень [2]. Тобто завдання, які виконує впроваджувана система бюджетування, сприяють виникненню додаткових механізмів зростання обсягів продажів та прибутків підприємства.

Виділяють декілька причин, чому більшість підприємств ще не впровадили бюджетування: 1. Відсутність знань про бюджетування та його ролі в підвищенні ефективності планування на підприємстві. 2. Незнання засобів автоматизації та за допомогою яких інформаційних систем можливо впровадити бюджетування. 3. Відсутність бажання витратити додаткові час та кошти на реалізацію і використання системи бюджетування. 4. Небажання співробітників та керівників підрозділів, які будуть планувати та аналізувати бюджет підприємства, а також виконувати відповідні завдання.

Дві перші причини свідчать про недостатню інформованість менеджменту та працівників підприємства. Достатньо ознайомитися з відповідною літературою та джерелами в інтернеті стосовно питання бюджетування або поспілкуватися з ІТ-спеціалістами, які допомагають професійному удосконаленню системи бюджетування, а саме: автоматизувати бюджетування на підприємстві, побудувати бізнес-процеси, вдосконалити управління підприємством та підвищити ефективність прийнятих управлінських рішень. ІТ-спеціалісти можуть сприяти побудові на підприємстві найбільш ефективної структури управління та контролю [3].

В третьому випадку треба дослідити вигоди, які отримає підприємство від бюджетування. Можливо це зробити самостійно, за допомогою спеціалістів підприємства, або за допомогою сторонніх професіоналів у сфері бюджетування. Це допоможе в першу чергу керівництву підприємства зрозуміти необхідність використання системи бюджетування та її автоматизації.

Четверту причину можливо подолати за допомогою прийняття менеджментом підприємства відповідного рішення і його доведенням до відома і виконання всіх без винятку співробітників підприємства. Без цього не можливе використання бюджетування та більшості нових технологій на практиці. Небажання з боку працівників впроваджувати бюджетування пов'язано, по-перше, з появою додаткової роботи та відповідальності за її виконання. А саме протидія плануванню та контролю, які покладаються на працівників, відповідальних за виконання бюджеті. По-друге, при відсутності бюджетування виконання будь-яких планів є непрозорим. По-третє, не всі співробітники матеріально зацікавлені у підвищенні ефективності своєї праці, структурного підрозділу і підприємства в цілому, деякі звикли працювати повільно, не роблячи спроб росту її результативності [4].

Бюджетування – це тривалий процес планування діяльності підприємства, розробка механізмів прогнозування і засобів контролю та найважливіший інструмент реалізації стратегічного плану підприємства. В даному процесі приймають участь не тільки власники та керівники підприємства, зацікавлені в підвищенні прибутковості та ефективному функціонуванні підприємства в цілому, а і всі співробітники, які будуть приймати безпосередню участь у плануванні лімітів статей бюджетів структурних підрозділів підприємства або певних проектів.

Планування бізнес-процесів та виконання бюджетних показників, всіх заходів для підвищення ефективного функціонування всіх структурних підрозділів, є особливими для кожного підприємства. Але також існують загальні механізми та рекомендації, які допомагають стандартизувати бюджетування і отримати максимальні фінансові результати. Для автоматизації бізнес-процесів необхідно чітко знати специфіку роботи підприємства. Для цього треба залучати співробітників підприємства, які безпосередньо приймають участь в автоматизації бюджетних процесів на всіх етапах впровадження та реалізації, провести аналіз всіх бізнес-процесів та надати відповідні рекомендації. Планування за допомогою бюджетування надає підприємству нові схеми взаємодії між структурними підрозділами, чіткий розподіл прав та обов'язків, а також важливу аналітичну інформацію для успішної реалізації стратегічного плану підприємства [5].

Список використаних джерел:

1. Білик М.Д., Белялов Т.Є. Фінансове планування на підприємстві: навч. посіб. Київ: ПанТот, 2015. 436 с.
2. Ліхоносова Г.С., Нецвітаєва О.І. Механізми бюджетування діяльності підприємства: можливості управління фінансовою безпекою. *Часопис економічних реформ*. 2019. № 3. С. 24-30.
3. Паєнтко Т.В. Упровадження контролінгу в управлінні фінансами на макрорівні в Україні. *Фінанси України*. 2018. № 6. С. 107-126.
4. Fedosov V., Krysovaty A., Oparin V., Yukhymenko P. Modern Ukrainian Financial Science: Theoretical Paradigm & Practical Concept of Public Finance. Oklahoma: Draft2Digital Publishing House, Inc., 2018.
5. Фінансовий аналітик-сервіс. Обмін унікальними знаннями та побудова ефективних комунікацій. URL: <http://www.cfo.ua/>

Бірюкова П. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ВИБІР СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ ФОП

Система оподаткування – це комплекс усіх податків, зборів та багатьох інших неухильних платежів до бюджету, а також внесків до цільових фондів певної держави, які кожна особа сплачує згідно до утвердженого Податковим кодексом режиму [1]. На даний час в нашій країні діють дві системи оподаткування підприємців, а саме: загальна та спрощена (єдиний податок). Кожна фізична особа-підприємець (далі – ФОП) може вільно вибрати систему оподаткування на якій знаходиться, але все ж таки спрощена система може підійти не кожному, адже, на відміну від загальної, має ряд певних заборон та обмежень [2]. Загальна система оподаткування – це певні установи для різних підприємців і організацій щодо їх функціонування, якщо вони не можуть застосовувати по праву чи їм не рентабельно змінювати її на спрощену систему оподаткування. При використанні загальної системи оподаткування, перед підприємцями не ставляться якісь обмеження стосовно виду діяльності, величини доходів чи чисельністю персоналу компанії [1].

На загальній системі оподаткування ФОП сплачує до держави усі податки, які встановлені у ПКУ один раз на квартал, а щодо звітності, то вона подається до податкових органів лише один раз на рік. Також ця система покладає на

фізичну особу-підприємця ведення спеціальної книги обліку доходів і витрат, яка заздалегідь була зареєстрована у ДФС.

Існує декілька основних податків, які ФОП повинен обов'язково сплачувати «за себе», а саме:

1. ПДФО (податок на доходи фізичних осіб) – це головний податок, який сплачує державі підприємець. Ставка цього податку складає 18% від наявного доходу ФОП, але якщо він відсутній, то й податок не уплачується.

2. Військовий збір. Ставка даного податку – 1,5% від доходу підприємця, якщо він є, якщо немає – не нараховується.

3. ЄСВ (єдиний соціальний внесок) сплачується усіма підприємцями, окрім пенсіонерів за віком у розмірі 22% від прибутку ФОП. У випадках, коли компанія підприємця або взагалі не отримує прибуток, або працює собі у збиток, то податок нараховуються за ставкою 22% від мінімальної заробітної плати, яка затверджується законодавством України (на 2022 рік вона становить 6700 грн.) [1].

Досить вагомою відмінністю загальної системи від спрощеної є те, що на загальній податки нараховуються на прибуток підприємця, на відміну від спрощеної – на його сукупний одержаний дохід [1].

Спрощена система оподаткування – це такий спеціальний механізм сплати податків та зборів, який узаконює субституцію сплати окремих податків і зборів, які утверджені Податковим кодексом України, а точніше статтею 291.1, на сплачування єдиного податку, при чому спрощений облік та звітність здійснюється синхронно [2].

Головною перевагою обрання даної системи оподаткування фізичною особою-підприємцем є легкість обліку. На даний момент існують 4 групи платників на цій системі оподаткування. Щодо звітності, то 1,2 та 4-та групи подають її один раз на рік, а ось 3-тя група – щоквартально.

Одним із мінусів перебування ФОП на спрощеній системі оподаткування є присутність обмежень всіх чотирьох груп платників за такими критеріями, як: наявність найманих працівників, вид діяльності підприємця та обсяг отримуваного доходу [2].

На спрощеній системі оподаткування ФОП сплачують «за себе» єдиний податок у таких розмірах:

1 група – до 10% від прожиткового мінімуму для осіб, які мають змогу працювати (на 2022 р. – до 248,10 грн).

2 група – до 20% від мінімальної заробітної плати (на 2022 р. – до 1300 грн).

3 група – в залежності від того нараховують ФОПам податок на дохід з ПДВ (3%) чи без (5%).

4 група – залежить від типу земель та місцезнаходження кожного гектара сільськогосподарських територій, що перебувають у власності ФОПа.

Також фізичні особи-підприємці сплачують до державного бюджету ЄСВ у розмірі 22%, але не враховуючи осіб, які вже є пенсіонерами за віком [2; 3].

Отже, розглянувши обидві системи оподаткування, можна побачити, що кожна з них має як свої переваги, так і недоліки. Тому на якій саме системі оподаткування перебувати ФОПу залежить вже особисто від його виду діяльності, кількості робітників, що на нього працюють та розмір доходу, який він отримує. Але можна сказати, що спрощена система оподаткування більш підходить для ФОПів, які володіють невеликим бізнесом та для тих, хто мають досить малі постійні витрати при реалізації своєї діяльності.

Список використаних джерел:

1. Загальна система оподаткування. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/zagalna-sistema-opodatkuvannya>.
2. ФОП: загальна чи спрощена система оподаткування? URL: <https://sota-buh.com.ua/news/fop-zahalna-chy-sproshchena-systema-opodatkuvannia>.
3. Спрощена система оподаткування: переваги та недоліки. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7121-sproshchena-sistema-opodatkuvannya>.

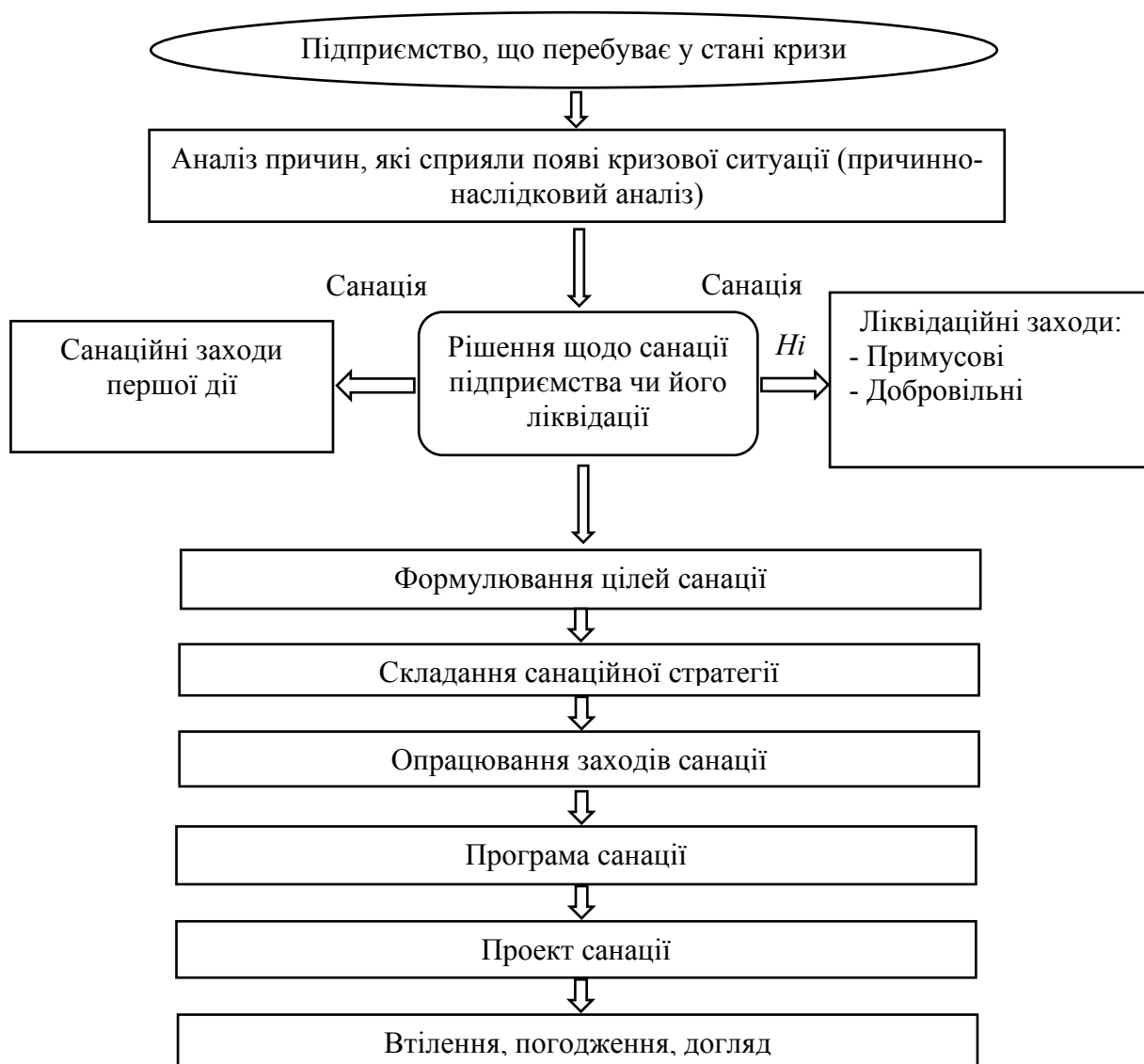
Бірюкова П. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СУТНІСТЬ, ЦІЛІ ТА СПОСОБИ ПРОВЕДЕННЯ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Термін «санація» має своє походження від латинського слова «sanatio», що у перекладі означає «виудужання» чи «оздоровлення». Отже, санація – це певна система заходів, які реалізуються у процесі провадження у справі про банкрутство головною метою яких є уникнення оголошення боржника банкрутом й ліквідації

даного підприємства, яка цілеспрямована на покращення фінансово-господарського стану боржника, повне або часткове задоволення усіх поставлених вимог кредиторів застосовуючи такі шляхи, як реструктуризація підприємства, капіталу та боргів, кредитування даного підприємства, а також перебудова виробничої й організаційно-правової структури підприємства-боржника [1]. Приклад класичної моделі санації зображено на рис. 1.

Рис. 1. Приклад класичної моделі санації

Джерело: [3]

Головними цілями санації є:

– поновлення та досягнення прибутковості підприємства;

- утворення різноманітних фінансових ресурсів;
- покращення структури капіталу;
- відновлення платоспроможності підприємства;
- віднова і збереження ліквідності активів підприємства;
- покращення конкурентоспроможності боржника;
- зменшення розміру заборгованості тощо [2].

Процедура проведення санації складається на основі ґрунтовного аналізу діяльності підприємства. У процесі здійснення аналізу виробничої діяльності будь-якого підприємства необхідно роздивлятися різні способи розрахунку показників та визначати ефект від зміни обсягу випуску продукції чи продажу продукції на показники, що перебувають з ними у практичну підпорядкуванні, маючи головною метою їх виокремлення серед усього іншого списку чинників, які мають вплив на опрацьований показник, а також визначення цих впливових чинників та методів їх компенсації [1].

Взагалі реабілітація підприємства може проходити багатьма способами. Наведемо декілька прикладів способів проведення санації:

- 1) поживавлення може бути досягнуто шляхом злиття збанкрутілого підприємства із сильнішою компанією;
- 2) через мобілізацію грошового капіталу шляхом випуску нових акцій чи облігацій;
- 3) шляхом підвищення банківського кредитування та надання державних субсидій;
- 4) через конвертацію короткострокових боргів у довгострокові;
- 5) за рахунок придбання частини або усієї кількості акцій підприємства, яке знаходиться на межі банкрутства державою [1].

Першочерговою метою санації є поновлення платоспроможності, а також шляхів виведення певного підприємства із стану кризи. У свою чергу, остаточною метою санації підприємства є гарантування його життєздатності у довготривалій перспективі. Для проведення санації на підприємстві, насамперед потрібно визначити те, на скільки високу воно має здібність до виживання, іншими словами – санаційну здатність підприємства, яка завбачає

присутність правових, фінансових й організаційно-технічних чинників. За умови наявності у підприємства належного потенціалу, а апарат управління підприємства може підготувати результативну санаційну концепцію, то санація може стати досить дієвою [3].

Список використаних джерел:

1. Борзенко В.І. Антикризове управління : навч. посіб. / Харків : Вид-во Іванченка І.С., 2016. 232 с.
2. Гасанов С.С., Штангрет А.М., Котляревський Я.В., Мельников О.В., Мінаєва Т.С. Антикризове корпоративне управління: теор. та прикл. асп. Київ: ДННУ «Академія фінансового управління», 2012. 301 с.
3. Чернявський А.Д. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. Київ: МАУП, 2006. 256 с.

Канд. екон. наук. Бобирь О. І., Ковальов М. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХОДІВ БОРОТЬБИ З УХИЛЕННЯМ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Ухилення від сплати податків традиційно вважається явищем, яке свідчить про певні проблеми в національній економіці країни. Разом з цим, повна або часткова відмова окремих платників податків від їх сплати веде до недоотримання коштів у державний та місцевий бюджети, обмеження можливості здійснювати видатки на потреби соціально-економічного розвитку та загальнодержавні функції. Ухилення від сплати податків є невід'ємним елементом та проявом існування тіньової економіки.

В Україні обсяги тіньового сектору економіки традиційно великі. Із існуючих даних є свідчення, що в економіці України перед повномасштабною війною мав місце бути великий тіньовий сектор економіки обсягами у 23-33% від ВВП [1]. Тим не менш, погіршення фінансового стану платників податків, зменшення податкових надходжень до державного бюджету не дають підстави вважати, що проблеми з ухиленням від сплати податків наразі не існує.

Проблема забезпечення бюджету податковими надходженнями особливо актуальна через потребу покриття значного дефіциту бюджету, який у 2023 році за планами має становити 1 310,9 млрд. грн. Рішення про забезпечення виведення частини підприємств-платників з тіньового сектору шляхом зниження податкового навантаження, яке у 2022 році становило 35,14 % (у Франції аналогічний показник сягає 45,4%, в Німеччині – 38,8%, в США – 24,5%) [2], призвело б до зниження податкових надходжень до бюджету у короткостроковій перспективі. Таке рішення не можна в повній мірі назвати доцільним через гостру необхідність мати необхідні грошові ресурси та здійснювати бюджетні витрати на оборонний сектор саме у короткостроковій перспективі в умовах ведення повномасштабної війни. Тому найбільш доцільним заходом для зменшення ухилення від сплати податків можна назвати посилення та, опціонально, збільшення та покращення заходів з контролю держави за сплатою податків підприємствами.

У Німеччині та США існує спеціальний орган, який виконує функції податкової поліції, «Штойфа» та Служба кримінальних розслідувань у податковій сфері [2]. Головною відмінністю цих органів від українського Бюро економічної безпеки є спирання у роботі на більш сучасні методи виявлення податкових правопорушень. Для кращого виконання своїх обов'язків поліція забезпечена автоматизованою інформаційною системою про платників податків. Дуже ефективним методом у виявленні несплати податків є метод «мережевого виявлення», за яким пошук злочинців здійснюється за допомогою аналізу своїх відомчих і інших масивів інформації за критеріями на предмет частоти переміщення фінансових коштів, використання кількох фінансово-кредитних установ при проведенні своїх розрахунків, невідповідність даних податкової декларації обсягам тієї діяльності, яка здійснюється фактично.

Узагальнюючи, можна сказати, що існує велика кількість практичних заходів із упередження несплати податків, які в Україні не використовуються. Їх введення в практичну діяльність мало б можливість поліпшити ситуацію з ухиленням від сплати податків та знизити обсяги тіньової економіки, що важливо для забезпечення фінансовими ресурсами бюджету країни в умовах військового стану.

Список використаних джерел:

1. Загальні тенденції тіньової економіки 2021: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=74e86de5-126a-4849-94d5-7d4ea048e4b8> (дата звернення: 06.03.2023)
2. Інформаційна довідка: Податкова система країн-членів ЄС. 2022. № 11. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00ZKX1.pdf (дата звернення: 06.03.2023)

Джежела С. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Страхування виступає одним з важливих фінансових сегментів економіки країни. В свою чергу ринок страхування виступає важливим компонентом ринкової економіки, адже ефективно сформований та чітко функціонуючий ринок страхування відіграє визначальну роль у формуванні загальноекономічної ситуації в країні. Також можна додати, що ринок страхування акумулює великий обсяг неактивного капіталу та має змогу формувати інвестиційні ресурси держави, а також залучати інвестиційні ресурси від іноземних партнерів. Саме тому, дослідження страхового ринку виступає таким важливим питанням та потребує постійного аналізу.

Якщо порівнювати страховий ринок України з іншими країнами то ми можемо спостерігати, що він розвинений лише на 4-5%, тоді як у Західній Європі та США цей вид послуг займає близько 60%, у Японії – 80%, у Великобританії – 70%, а у світі в середньому – 58,3% [3, с. 413]. Дані показники свідчать, що сучасний стан страхового ринку України потребує вдосконалення для того щоб він зміг ефективно виконувати свою роль у функціонуванні фінансової системи.

Порівнюючи обсяг страхових послуг на фінансовому ринку України за останні 10 років зібрані премії становили лише 0,06% світового обсягу та у порівнянні з Західними країнами були меншими у 400 разів порівняно із США, у 60 разів – із Німеччиною, у 50 разів – із Францією [3, с. 413].

Незважаючи на те, що ринок страхування в Україні розвинений не так сильно ніж в Західних країнах, однак можна спостерігати розвиток та вдосконалення з початку незалежності країни. Серед позитивних моментів

**« ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ 2023 :
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ »**

можна зазначити зростання та розширення страхового ринку, за часів незалежності спостерігалось збільшення кількості страхових компаній. Але з роками кількість страхових компаній почала скорочувались, це в першу чергу пов'язано з регулюванням страхового ринку, впровадженням вимог до страхових компаній. Так в табл. 1 ми можемо побачити, як змінювався ринок страхування в 2014-2021 роках.

Таблиця 1

Динаміка розвитку страхових компаній в Україні

Назва показника	Роки							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість страхових компаній, од.	382	361	310	294	281	233	210	156
в т.ч. СК «non-Life»	325	312	271	261	251	210	190	143
в т.ч. СК «Life»	57	49	39	33	30	23	20	13
Обсяг валових страхових премій, млн. грн.	26767,3	29736,0	35170,3	43431,8	49367,5	48377,2	45184,9	48894
Обсяг страхових виплат, млн. грн.	5065,4	8100,5	8839,5	10536,8	12863,4	14338,3	10482,0	15827
Активи страхових компаній, млн. грн.	70261,2	60729,1	56075,6	57381,0	63493,3	63866,0	64925,0	63622

З табл. 1 ми можемо побачити, що протягом 2014-2021 років кількість страхових компаній скоротилась на 41% це пов'язано в першу чергу з регулюванням страхового ринку Національним банком України, впровадженням вимог до страхової діяльності, а саме: рівня ліквідності, платоспроможності та був встановлений мінімальний розмір капіталу страхових компаній, а також було впроваджено, що для того щоб здійснювати діяльність в сфері страхування необхідно мати ліцензію для здійснення страховою діяльності, що призвело до значного скорочення компаній на ринку страхування, адже більшість не відповідали вимогам.

Розглядаючи коефіцієнт концентрації страхового ринку по страхуванню життя то в 2021 році в Україні він становив 54,3%, а по «non-life»

страхуванню – 21,3%. Дані показники значно більші, у порівнянні з європейськими країнами, наприклад коефіцієнт концентрації страхового ринку у Франції по «non-life» страхуванню становить 43,37%, по страхуванню життя – 38,54%; у Великобританії – 29,83% та 18,24%; у Нідерландах – 47,36% та 48,23% відповідно [4, с. 78]. Таким чином ми можемо спостерігати, значне збільшення концентрації страхового ринку України порівняно з європейськими країнами, що у свою чергу свідчить про те, що економіка України переобтяжена та нагромаджена великою кількістю страхових компаній. Якщо виникне кризова ситуація то більшість страхових компаній буде не в змозі якісно надати послуги та розрахуватись за зобов'язаннями, що має негативний вплив на економіку країни [1, с. 5]. Для того щоб ринок страхування міг розвиватись та пропонувати нові перспективні напрямки страхових послуг в першу чергу необхідно «очистити» ринок страхування від компаній які не відповідають вимогам та не можуть задовольнити потреби споживачів у разі настання непередбачуваних подій. Вважаємо, що потрібно сформулювати більш жорсткіші вимоги до страхових компаній, необхідно проводити перевірку діяльності та більше регулювати ринок страхування для того щоб вчасно виявляти недобросовісних гравців ринку страхування. Регулювання та приведення ринку страхування до відповідних вимог надасть змогу страховикам виконувати свої зобов'язання навіть у кризові часи в країні.

На сьогодні ринок страхування в Україні має позитивну динаміку свого розвитку, однак в цілому ще не відповідають реальним потребам національної економіки, порівнюючи з західними країнами та потребує детального дослідження та розвитку.

Для того щоб можна було спостерігати розвиток та покращення ситуації на ринку страхових послуг в Україні необхідна злагоджена робота та скоординованість як держави, так і страхових компаній у покращенні результатів. З боку держави, вона повинна має забезпечувати ринок стабільною нормативною базою, сповіщувати про зміни які відбуваються та які планується спроводити. З боку страхових компаній то вони повинні відповідати вимогам, сумлінно виконувати свої зобов'язання та прозоро здійснювати свою діяльність.

Підсумовуючи вищесказане можна зробити висновок, що ринок страхування в Україні на даний момент перебуває на етапі розвитку, однак гальмується відсутністю єдиної державної стратегії щодо розвитку, нестабільністю економічної ситуації в державі, низьким рівнем доходів населення.

Список використаних джерел:

1. Диба В.А. Сучасний стан та перспективи розвитку страхових компаній в Україні. *Економіка та держава*. 2016. № 11. С. 80-83.
2. Золотарьова О.В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. *Економіка і суспільство*. 017. № 11. С. 413-420.
3. Малікова І.П. Оцінка концентрації страхового ринку України, її зв'язок з процесами монополізації та конкуренції. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Вип. 23. Частина 3. С. 76-79.
4. Рейтинг страхових компаній України. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>

Косміна А. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ЗБЕРЕЖЕННЯ СТІЙКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У МІНЛИВИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

В сучасних нестабільних та мінливих умовах зовнішнього середовища, проблеми забезпечення економічної стійкості, адаптивності та функціонування підприємства набувають першочергового значення. Наявність колосальних потенційних і реальних загроз економічній безпеці, пандемія COVID-19 та повномасштабна війна, суттєво ускладнили середовище діяльності підприємств, можливості виходу на стратегічну траєкторію розвитку. Виникла необхідність не тільки вирішувати питання підвищення попиту, розширення бази клієнтів, вдосконалення цінової політики, а також критичної оцінки стратегій, можливостей забезпечувати економічну стійкість впродовж тривалого періоду, незважаючи на мінливі та нестабільні умови функціонування.

Є кілька факторів, які сприяють економічній стабільності підприємства. Одним з критичних факторів є фінансове управління організацією, включаючи ефективне бюджетування та прогнозування, а також розумне управління заборгованістю.

Фінансова стійкість підприємства може бути визначена показниками: коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; коефіцієнт забезпеченості оборотних активів; маневреності власних коштів.

Іншим ключовим фактором економічної стабільності є здатність компанії адаптуватися до мінливих умов ринку. Підприємства, які можуть передбачати зміни на ринку та реагувати на них, можуть уникнути фінансових невдач і скористатися новими можливостями. Це вимагає проактивного підходу до аналізу ринку, інновацій і розробки продуктів.

Управління працівниками також має важливе значення для економічної стабільності. Компанія, яка може залучати та утримувати талановитих працівників, матиме конкурентну перевагу на ринку. Це включає конкурентоспроможну зарплату, переваги та можливості кар'єрного зростання, а також створення позитивного та сприятливого робочого середовища.

Нарешті, репутація компанії та відносини з клієнтами, постачальниками та іншими зацікавленими сторонами мають вирішальне значення для економічної стабільності. Підтримка позитивної репутації та міцних відносин із ключовими зацікавленими сторонами може допомогти підприємству пережити важкі часи, забезпечити фінансування та отримати доступ до нових ринків.

Таким чином, економічна стабільність підприємств є багатогранною концепцією, яка залежить від ефективного управління фінансами, чуйності ринку, управління працівниками та міцних відносин із зацікавленими сторонами. Зосереджуючись на цих факторах, підприємство може створити стійкість і сталість, забезпечуючи довгостроковий успіх у бізнес-середовищі, яке швидко змінюється.

Список використаних джерел:

1. Гринько Т.В., Гвініашвілі Т.З., Алещенко В.І. Стратегічне управління як елемент організаційно-економічного механізму забезпечення економічної стійкості підприємства. *Економіка та держава*, 2021. № 12. С. 30-34.
2. Башнянин Г.І., Лінтур І.В. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання та шляхи її покращення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 2. С. 98-101.
3. Чепка В.В., Матяш О.К. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. 2017. № 12. С. 649-655.

4. Гринько Т.В. Особливості існуючих методик прогнозування фінансової стійкості підприємств. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. Острог: Видавництво «Острозька академія». 2003. Випуск 4. С. 161-166.

Куян М. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання вітчизняні підприємства повинні постійно нарощувати свої фінансові ресурси, а також знаходити нові ринки збуту, оновлювати різноманітність продукції, модернізувати виробництво, вони змушені на свій розсуд ухвалювати питання, щодо пошуку нових ринків купівлі-продажів. Неодноразово підприємства зіштовхуються з рядом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, котрі негативно діють на фінансово-господарську діяльність усього підприємства та постають основою певних різновидів ризиків, що спричиняють помітні фінансові втрати [3].

Здійснюючи свою діяльність, підприємства нерідко почали зіштовхуватися з певними несподіваними збитками. Після більш детального аналізу можливих наслідків такого наслідку виділяється низка чинників, негативна дія котрих призводить до втрат. Така ситуація підтверджує про те, що в розвитку прийняття керівних рішень не проводився суттєвий аналіз допустимих наслідків негативної дії. Насамперед, якщо врахувати, що в більшості випадків підприємства постійно зіштовхуються з певними видами ризиків. Для прикладу, збитки, викликані швидким і довготривалим підвищенням ступеню інфляції або значною зміною валютних курсів тощо. Зауваженні фактори переважно належать до групи фінансових ризиків. Тому в такій ситуації доречно аналізувати сукупність факторів ризику, які спричиняють значні фінансові збитки [1].

Під час дослідження чинників зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства можна спрогнозувати негативний вплив окремих чинників і тим самим виділити ряд негативних чинників, іншими словами утворити складну систему чинників ризику.

Отже, чинники ризиків в економічній галузі – це сукупність факторів або їх складових, котрі слугують створенню негативних та кінцевих фінансово-економічних наслідків.

Тобто чинники ризиків – це загальне поняття для факторів, котрі не є прямою підставою заключних негативних наслідків, але посилюють ймовірність певних ризиків і фінансових збитків.

На практиці, щоб зменшити негативний вплив ризиків, замало аналізувати лише можливі фактори ризику, слід побудувати складну систему керування, котра включатиме всі складові моніторингу ризиків, наприклад, визначення видів ризиків, аналіз ризиків, ймовірності їх виникнення, прийняття управлінських рішень та розгляду одержаних результатів [2].

Система моніторингу фінансових ризиків – це сукупність інформаційно-аналітичних та наглядних заходів з керування фінансовими ризиками, змістом котрих є збір та обробка потрібної інформації про динаміки перемін придатних показників, а також присвоєння результатів для аналізу фінансових ризиків, відхилень, оцінювання їх впливу на ступінь видатків підприємства, створення та реалізація відповідних управлінських рішень, потрібних для оперативної та повної адаптації підприємства до змін зовнішніх та внутрішніх економічних вимог.

Практичний зміст системи моніторингу фінансових ризиків для спостереження стану економічного середовища має бути, ширшим за прості заходи із відстеження вимог господарського середовища. Тобто, ефективність системи моніторингу забезпечуватиметься прогностно-діагностичною направленістю всіх діяльностей, які будуть здійснюватися в рамках реалізації інформаційно-аналітичних систем.

Водночас підкреслюється необхідність структурування бази даних, щодо повного охоплення та класифікації всіх факторів ризику, які необхідно враховувати під час створення порядку моніторингу, а також характеру та необхідності зміни потужності ризиків, визначається особливе значення та взаємодія цих чинників фінансового ризику на діяльність підприємства загалом, та один на одного.

Описані вище продумані принципи системи моніторингу фінансових ризиків підприємства характеризують цю систему як сукупність заходів, здатних швидко

та адекватно реагувати на несподівані випадки. Гарантія здобутку такої гнучкості є не лише продуктивність контрольно-облікових та аналітичних процедур, а й врахування повторюваності розвитку переважно економічних процесів, котру можна виявити насамперед за місцем їх розташування, систематичність повторюваних станів, що змінюють один одного за певними об'єктивними законами [4].

Отже, кількісні та відмінні параметри описаних закономірностей так само варто визнавати предметом обов'язкового аналізу та дослідження в порядку моніторингу на рівні визначених змін у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.
2. Колпаков В.М. Теорія і практика прийняття управлінських рішень: навч. посібник [2-е вид., перероб. і доп.]. Київ: МАУП, 2004. 504 с.
3. Назарова Г.В. Організаційні структури управління корпораціями: монографія [2-ге вид., доп. і перероб.]. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2004. 420с.
4. Iakovenko, V., Pavlov, R., Pavlova, T., Levkovich, O. (2023). Transformational Opportunities for Business Entities in the Circular Economy. *Lecture Notes in Management and Industrial Engineering*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-23463-7_6

Канд. екон. наук Левкович О. В., Даценко К. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

У фінансовій системі Україні страхові компанії, на сьогоднішній день, відіграють рушійну силу щодо досягнення високого рівня національної економіки та підтримки гідного рівня життя громадян, в цілому.

Відмінність страхових компаній від інших підприємств полягає у тому, що страхова компанія отримує від страхувальника грошові ресурси взамін на послуги, що забезпечують страховий захист шляхом наступних страхових виплат лише тим страхувальникам, яким було завдано збитки та які потребують фінансової підтримки. Відповідно, особливо важливим у сучасних умовах є

забезпечення ліквідності, платіжної здатності та фінансової стійкості страхових компаній [1]. Саме тому буде доцільним є постійно досліджувати систему показників управління фінансовими результатами діяльності страхової компанії, яка б змогла всебічно охарактеризувати фінансову діяльність страхової компанії та в подальшому, на базі якої можна буде зробити доцільні висновки і запропонувати шляхи та напрямки щодо покращення стратегічного управління компанією.

Таким чином, особливість діяльності страхової компанії характеризується її покриттям ризиків різних суб'єктів господарювання, але як і у будь-якого підприємства головною метою є досягнення позитивного фінансового результату. Для ефективної та результативної діяльності страховика потрібно системно проводити моніторинг поточної діяльності на базі аналітичних і синтетичних показників оцінки результатів роботи, щоб розробляти доцільний стратегічний план та на ранньому етапі виявляти загрози майбутнього функціонування. Саме тому слід сформувати поетапну модель аналізу фінансових результатів діяльності страхової компанії, адже це є міцним підґрунтям для її раціональної системи управління [1].

Управління фінансовими результатами діяльності страхової компанії – є невід'ємною складовою виконання основної функції будь-якого підприємства, тобто досягнення максимізації прибутку. Даний механізм передбачає ефективну політику щодо формування, використання та перерозподілу ресурсів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, що у свою чергу, сприяє досягненню стратегічних цілей страхової компанії та налагодженню системи управління її фінансами.

Метою будь-якої страхової компанії є максимізація її вартості, що сприятиме зростанню обсягів страхових операцій за допустимої величини страхових ризиків та отримання довгострокового прибутку, що в свою чергу призведе до закріплення позиції на ринку, довіри клієнтів, підвищенню ринкової вартості акцій компанії і стабільності виплат дивідендів.

Задля того, щоб досягти поставленої мети, потрібно диференційовано виконати поставленні завдання у розрізі страхової, операційної та інвестиційної діяльності. В свою чергу, важливим для реалізації цільової підсистеми управління фінансовими результатами буде розробка та реалізація принципів, що є базисом

ефективного функціонування системи управління фінансами, що в свою чергу, мають бути взаємопов'язані, узгоджені та пропорційні [2].

Отже, задля підвищення ефективності та стабілізації стану управління фінансово-економічними показниками діяльності страхової компанії слід запропонувати таку низку заходів: проведення постійного моніторингу фінансового стану страхової компанії; розвиток та розширення всіх видів страхування завдяки оптимізації структури страхового портфелю; реалізація страхових продуктів у прямій залежності від потреб ринку; здійснення заходів у напрямку підвищення інвестиційної діяльності компанії; провадження системи бюджетів; впровадження бенчмаркінгу; впровадження антикризового менеджменту.

Забезпечення страхового бізнесу досягненням основної місії та цільового призначення функціонування, тобто покриттям фінансовими ресурсами інвестиційної та поточної діяльності, є запорука налагодженої системи управління фінансами страхової компанії. Функціонування даного процесу, що включає в себе низку умов таких, як купівельна спроможність страхувальників, рівень інфляції, вартість використання позикового капіталу та інше, а також особливості діяльності страхового ринку.

Таким чином, страхова компанія повинна врахувати якомога більше чинників впливу на її діяльність, як внутрішніх, так і зовнішніх, з метою зміцнення та покращення її стану управління фінансово-економічними показниками діяльності. За умови правильно обраної стратегії управління фінансами страховика можна здійснювати ефективне управління власними фінансовими ресурсами, досягти належного рівня конкурентоспроможності своєї страхової компанії, забезпечити виконання зобов'язань у повному обсязі та функціонування страхової компанії протягом тривалого періоду навіть при настанні значних за розмірами збитків.

Список використаних джерел:

1. Заволока Л.О., Сіліна І.С., Колеснік Є.О. Методи управління фінансовими ризиками страхової компанії. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 2(13). С. 278-282.
2. Корват О.В., Мамедов Н.К. Управління доходами страхової компанії. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.64>

Канд. екон. наук Левкович О. В., Райгородська Ю. Ю.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

В теперішніх умовах зростання економіки кредитна діяльність банків займає важливу позицію, оскільки в умовах нестабільності та невизначеності банки забезпечують необхідний рівень спроможності населення у задоволенні своїх потреб, тобто збільшують купівельну спроможність населення, надають можливості їх подальшого розвитку та розвитку економіки держави в цілому.

Ефективна управлінська система кредитування у банку завжди направлена на посилення ролі банківського кредитування в забезпеченні ринкової стійкості та стабільності розвитку національної економіки. Найбільший обсяг у структурі банківських кредитів мають кредити, надані фізичним особам, тобто споживчі кредити. Банки постійно шукають напрямки вдосконалення своєї кредитної діяльності, намагаються зміцнити довіру до свого кредитного портфелю та відповідно збільшити обсяги наданих кредитів. В період економічної та політичної нестабільності кредитування фізичних осіб банком відіграє значну роль, задовольняючи потреби населення. Оскільки, підвищення рівня кредитування впливає на загальний попит домогосподарств, що, в свою чергу, позитивно впливає на розвиток економіки нашої країни.

Кредити комерційних банків становлять основний їх прибуток, а тому визначають зростання всієї банківської системи держави. Фізичні особи завдяки кредиту мають можливість перекрити брак коштів та задовольнити свої особисті потреби, покращити умови свого проживання чи придбати нове житло, техніку, авто та ін. Останніми роками банківська система зазнавала негативних аспектів, які впливали на кількість кредитів домогосподарствам, що через свою низьку платоспроможність погіршували якість кредитування банків. Тому вивчення сучасного стану кредитування фізичних осіб є цінним для економіки країни та її фінансового ринку.

Під кредитом, який надає фінансова установа, слід розуміти суму вільних грошових коштів банку, яку комерційний банк надає позичальнику у користування

виконуючи умови та принципи забезпечення, строкове повернення, оплату та характер цільового використання [1].

Розвиток економіки України сьогодні неможливий без кредитування всіх суб'єктів, що об'єктивно виступає необхідністю підвищення ролі банківського кредитування. Така роль визначається, в першу чергу, широкою сферою застосування банківських кредитних операцій [1].

Останнім часом в нашій країні зростає споживче кредитування для населення та кредитування на купівлю авто, незважаючи на складність у воєнний час виконувати зобов'язання. Зростає відсоток жінок-позичальниць, які потребують мобільності через невизначеність та складність. Зросла середня сума по кредиту через знецінення національної валюти та відповідно здорожчання імпортованих товарів. Дещо зростав у спокійних регіонах кредит готівкою перед зимою, які більш дешевими. Збільшення рівня якісного кредитування дуже важливе для банків, для їх ділової активності та результатів функціонування. Проте поряд із появою нових продуктів існує проблема низької платоспроможності та фінансової стійкості позичальників, відсутність майна для застави, недоліки у оцінці кредитоспроможності населення. І хоча частка проблемних кредитів банків зменшується, вона лишається ще досить вагомою.

Показником кризи споживчого кредитування може стати рівень боргового навантаження фізичних осіб, які мають два або більше довгострокових кредитів, дохід яких не збільшується.

Негативною тенденцією у розвитку кредитування домогосподарств є розширення обсягів роботи небанківських структур, а саме активна діяльність макрофінансових установ, ломбардів, р2р-кредитування. Отже, не дивлячись на розвиток банківського кредитування виникають певні проблеми через перенасиченість ринку споживчими кредитами та не бажанням населення брати нові. Прослідковується негативна тенденція збільшення простроченої заборгованості, зниження вимог до позичальників та збільшення кількості вже безнадійних кредитів [2].

Таким чином, ринок кредитування зростає, проте повільними темпами, що свідчить про наявність певних проблем під час військової агресії. Через війну зростають кредитні неплатежі та відповідно портфель проблемних кредитів банку. Що може стати головною проблемою для українських банків та їх кількісне скорочення. За даними НБУ за час війни кількість непрацюючих

кредитів зростає, а банки значно витрачаються на резерви. Постійно збільшують відрахування до них через втрату платоспроможності клієнтів, доходу, знищення активів та іншого майна. Що в цілому зменшує якість кредитного портфелю.

Для відновлення платоспроможності банки надали фізичним особам відстрочки за платежами, так звані кредитні канікули. Проте банки вже виділяють тих позичальників, які користуючись ситуацією вимагають від установ максимальних уникнень від сплати. Проте нажаль існують і найбільш складні ситуації, пов'язані із смертю позичальника або втратою свого житла, такі кредити скоріше не будуть повернуті взагалі. За даними НБУ вже більше 20% таких безповоротних кредитів через війну та постійні атаки. Банки не мають права на час військового стану стягувати та продавати закладене майно, накладати штрафи.

Отже, в умовах обмеженого кредитного попиту з боку населення, зменшення якості кредитного портфелю, зростання резервів на покриття можливих збитків підвищується ризик прибутковості, що вимагає від банків швидкого пристосування та збереження їх операційної прибутковості.

Список використаних джерел:

1. Жежерун, Ю. Банківське кредитування фізичних осіб в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Фінансовий простір*. 2019. № 2 (34). С. 41-50. [https://doi.org/10.18371/fp.2\(34\).2019.178495](https://doi.org/10.18371/fp.2(34).2019.178495).
2. Черниш, О.В. Банківські послуги з кредитування фізичних осіб в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2022. № 1(4). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-08-01>

Канд. екон. наук Левкович О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

УПРАВЛІННЯ БОРГОВИМ ПОРТФЕЛЕМ ДЕРЖАВИ

Проблема керування борговим портфелем держави стає головною з ключових при розробці стратегії розвитку держави. Це є невід'ємною частиною економічної безпеки держави і прямо або опосередковано виконує вплив на більшість соціально-економічних процесів в сучасних країнах. Таким чином визначення проблем боргу держави є актуальним для сучасної економічної науки.

На сьогоднішній день серйозним є питання, що таке управління боргом держави та визначення всіх організаційних, функціональних та методологічних аспектів такого процесу. Дефіцит потрібних досліджень збільшив юридичну невпевненість відносин стосовно державного боргу, передусім щодо управління ним. В світовій літературі керування боргом держави містить регулювання структури боргу держави за визначеним загальним боргом. У світових й окремих національних працях керування боргом держави – це ряд процедур, які управляють державним боргом (внутрішнім та зовнішнім) для пошуку джерел фінансування, зменшення й протидії негативним ефектам [1].

Головними напрямками керування боргом держави є пошук постійного джерела коштів щодо сплати боргу і раціонального використання зовнішніх запозичень.

Керування боргом держави (у повному розумінні) виступає головним з напрямків бюджетної політики держави, зображеної державними органами та керівниками, при розробці стратегії державного боргу, зокрема, мети фінансування боргу, розрахувавши обсяг й величину боргу держави.

Організація з планування, обліку, звітності й керування боргом держави, економія ресурсів, опосередкованих боргом держави та покриття боргу, для задоволення фінансових потреб держави й суспільства, та раціональне використання бюджетних коштів та їх мінімізація – головні дії держави.

Керування боргом держави (обмежений сенс): уповноваження урядового відомства, щодо виплати боргу держави. Дії щодо оптимізації структури боргу держави та його динаміки визначають джерело запозичень та величину позичальника; вибір чи підбір типу кредиту, його суму, частоту й періодичність реалізації проблеми; регулювання державних фондових ринків.

Також можна віднести видачу, обслуговування та відшкодування усіх типів інструментів боргу держави, отримання гарантій; виконання заходів з охарактеризування кредитного рейтингу, інформації, звітів, підтримки та контролю. Головним з важливих руйнівних питань посилення фінансів України виступає нестабільність політики керування боргом держави та об'єктивна необхідність здійснити ефективні механізми управління ними.

Нехватка чіткої політики управління спричинила швидке зростання загального зовнішнього боргу, максимального тягара на його обслуговування. Усе це демонструє дефіцит практики, а також адекватної теоретичної та методологічної бази для керування боргом держави [2].

Утворення ефективного механізму боргового управління в Україні тільки розпочалося, тому конкретне дослідження практичної та теоретичної основи механізму керування боргом держави стало найважливішим завданням. В решті решт, безліч стратегічно важливих питань зв'язані з ефективністю політики й механізмів боргового управління в Україні а саме, стан кредитного рейтингу, стабільності боргу, функціонування внутрішніх та зовнішніх фондових ринків й рівень іміджу держави як стабільного позичальника.

Таким чином, можна зробити висновки стосовно того, що для вдосконалення механізму керування борговим портфелем держави необхідно постійно проводити тактичне та стратегічне управління та досліджувати в їх в динаміці. Тільки завдяки тактичному і стратегічному спрямуванню дослідження управління державним боргом можна досягти боргової стійкості шляхом ватерпасу обсягу та структури створених зобов'язань, який дозволяє державі обслуговувати та погашати свої заборгованості, і тим самим не вимушує країну проводити реструктуризацію та списання зобов'язань.

Також важливою складовою управління боргового портфеля держави виступає моделювання боргових індикаторів, прогнозування динаміки і структури державного боргу та витрати на його обслуговування, крім того з урахування всіх факторів впливу на це формування, до основних яких можна віднести ватерпас дефіциту бюджету, боргових зобов'язань, відсоткових ставок інфляції, ВВП, обмінний курс тощо і відповідно дати оцінку борговій стійкості країни, яку слід постійно досліджувати і контролювати.

Крім того, слід не забувати, що стратегічне управління борговим портфелем країни здійснюється тільки завдяки відповідній розробленій політиці пріоритетів економічного розвитку держави в цілому, яка знаходить своє відображення у програмах соціально-економічного розвитку країни. Якщо ж розглядати управління боргового портфеля країни в стратегічному спрямуванні через призму

інституційного аспектування, то автоматично вона перетікає і тісно пов'язана з розробкою бюджетної стратегії, яка ґрунтується на основах бюджетної політики країни.

Список використаних джерел:

1. Круглякова В.В., Західна О.Р., Ковальчук Ю.В. Управління державним боргом України на сучасному етапі. *Modern Economics*. 2021. № 30(2021). С. 116-122.
2. Романькова О. Дослідження сучасного стану та аналіз державного боргу України. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/266>

Канд. екон. наук Левкович О. В., Яковенко О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах значно підвищується роль фінансових ресурсів у процесі функціонування підприємств. Підприємство виступає складною економічною системою, що здійснює різні види діяльності у процесі яких використовуються такі види ресурсів як матеріальні, трудові та фінансові. Найбільш складною категорією є «фінансові ресурси».

Фінансові ресурси сприяють формуванню оптимальної структури активів та нарощуванню виробничого потенціалу, за допомогою них ведеться фінансування поточної господарської діяльності будь-якого економічного суб'єкта. Наявність фінансових ресурсів в достатньому обсязі, їх раціональне застосування зумовлюють стійке фінансове становище підприємства, безперебійність процесу виробництва та реалізації продукції, а також мінімізацію витрат.

Основною метою кожного підприємства є формування такого необхідного обсягу фінансових ресурсів, раціональне використання якого у процесі поточної діяльності забезпечить його розвиток у майбутньому. Саме тому для найбільш продуктивного функціонування окремого підприємства необхідно визначати оптимальну потребу у фінансових ресурсах, забезпечувати раціональну структуру джерел їх формування і застосування.

Фінансові ресурси завжди формуються у момент заснування підприємства за рахунок формування статутного капіталу, обсяг якого вказує на об'єм грошових коштів, що було в них вкладено, вони утворюються за рахунок власних та уподібнених до них коштів, залучаються на фінансовому ринку, мають розподільний характер, а також відбивають утворення та застосування прибутку, а також нагромаджень економічних суб'єктів сфери матеріального виробництва та держави [1].

Використання та утворення фінансових ресурсів – це взаємопов'язані процеси, які слід розглядати разом, оскільки раціональне застосування фінансових ресурсів залежить від того наскільки ефективно вони були сформовані. Підприємства можуть використовувати наявні фінансові засоби у таких напрямках як забезпечення розвитку підприємства та здійснення розширеного відтворення, створення фінансових резервів, здійснення платежів до фінансово-банківських установ, здійснення інвестицій, використання коштів на благодійні цілі, потреби соціального характеру тощо.

Під час дослідження організації управління фінансовими ресурсами необхідним вважаємо дослідження такого поняття як «система управління фінансовими ресурсами». За своєю суттю, система управління фінансами є сукупністю форм та методів, на базі яких підприємство здійснює управління своїм грошовим оборотом і фінансовими ресурсами загалом. Дана система може вважатися ефективною лише у тому розі, якщо вона забезпечить не лише раціональне використання наявних ресурсів, а й надасть змогу забезпечити пошук можливостей для розвитку підприємства у майбутньому.

Формування достатнього та оптимального обсягу фінансових ресурсів та загалом організація фінансового забезпечення мають першочергове значення у процесі забезпечення діяльності підприємства, оскільки від якості утворення ресурсів, їх кількості та структури залежить фінансове благополуччя підприємства та можливість отримання високого фінансового результату [2].

Завдяки тому, що утворення фінансових ресурсів (капіталу) відбувається шляхом залучення їх з різних джерел, головною ціллю управління даним процесом є забезпечення необхідного рівня самофінансування виробничого

розвитку підприємства. Для досягнення стійкого положення підприємству необхідно сформувати оптимальну структуру фінансових засобів. Таким чином, однією з головних задач управління структурою фінансових ресурсів є знаходження оптимального співвідношення їх власних та залучених частин, тобто такого співвідношення, яке при заданих параметрах забезпечить найкращі показники прибутковості та яке забезпечить максимальну ринкову вартість самого підприємства, сприятиме підтриманню необхідного рівня платоспроможності, дозволить збільшити рентабельність підприємства та мінімізує можливі фінансові ризики.

Управління фінансовими ресурсами будь-якого суб'єкту господарювання являє собою певну систему форм, методів та інструментів управлінських рішень, розробка та реалізація яких забезпечить його стійкий фінансовий стан та ефективну діяльність. Головною метою здійснення управління є вибір раціональних форм фінансових засобів з врахуванням умов та особливостей провадження економічної діяльності підприємства, а також максимізація прибутку, збільшення загальної вартості підприємства [2].

Важливим є створення системи управління фінансовими ресурсами, що є сукупністю форм та методів, на базі яких підприємство здійснює управління своїм грошовим оборотом і фінансовими ресурсами загалом. Побудована ефективна система управління фінансовими ресурсами забезпечить не лише сталість діяльності, міцний фінансовий стан та збільшення прибутку, а й дозволить розвиватися підприємству у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Гайбура Ю.А. Концептуальні засади формування фінансових ресурсів підприємств за сучасних умов. *Агросвіт*. 2020. № 6. С.14-21.
2. Герман М. Управління фінансовими ресурсами підприємства та їх вплив на його фінансовий стан. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022, № 5, Том 1. С. 175-181.

Канд. екон. наук Петриняк У. Я., Лисенко Д. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

МОДЕЛІ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Сучасна нестабільна ринкова ситуація додає складність у прогнозування результатів діяльності підприємств, а ліквідність є вирішальним фактором забезпечення поступового розвитку підприємств та успішної подальшої діяльності. Саме це вимагає надання якісної та актуальної інформації про фінансовий стан підприємства та рівень його фінансового потенціалу.

На Заході, а також в Китаї є багато різноманітних моделей оцінки ймовірності банкрутства. Слід зазначити, що треба виділити різні моделі, такі як економіко-математичні, експертні, штучні інтелектуальні системи, оцінки фінансового стану. Гнучка система фінансового управління повинна своєчасно реагувати на будь-які зміни в його діяльності, що особливо важливо в умовах української фінансової кризи, яка практично неможлива без використання ефективних методів оцінки ризиків банкрутства.

Часто вживаними моделями визначення ймовірності банкрутства в Україні є модель PAS-коефіцієнта, модель Альтмана, модель Спрінгейта та модель Ліса. Новизна наукових досліджень полягає в наданні багатьох матриць оцінки таких параметрів, як фінансова стійкість та фінансовий потенціал підприємств за моделями розрахунку ймовірності банкрутства Е. Альтмана та О.О. Терещенка.

Щоб забезпечити стабільне функціонування підприємства при умовах кризи та загалом складної макроекономічної ситуації, підприємствам необхідно виконати не тільки аналізування поточного фінансового стану але й діагностування щодо можливого банкрутства в майбутньому.

Дискримінантний аналіз – це систематичний примітивний інструмент для запобігання банкрутства. Це розрахунок інтегрального показника на основі економіко-статистичних розрахунків. Найбільшою перевагою дискримінантного аналізу є те, що він забезпечує високу точність результатів з простою і послідовною системою розрахунків і необхідною інформацією для поведінки, яка міститься в основній формі звіту. Вони теж передбачають оцінити рівень ризику компанії. А недоліками цих моделей є те, що їх використання на

українських підприємствах досить складне, не враховує галузеві особливості діяльності вітчизняних компаній та державне регулювання економіки. Для визначення фінансового потенціалу підприємства на основі моделі, яка оцінює ймовірність банкрутства, найкраще використовувати більше однієї моделі, щоб отримані результати були якісними та точними. У цьому випадку мова може йти про отримання достовірних результатів про фактичний рівень фінансового потенціалу бізнесу.

Наведена модель дає змогу визначити фінансову стійкість підприємства, яка є основним фактором оцінки його фінансового потенціалу. Оцінка фінансового потенціалу може виявити резерви стабільних фінансових ресурсів і покращити фінансовий стан, часто в залежності від конкурентоспроможності та економічних перспектив бізнесу. Завдяки визначенню рівня фінансового потенціалу може бути скоригована політика підприємства щодо стабілізації фінансового стану та збільшення обсягу фінансових ресурсів.

Однак слід зазначити, що побудова єдиної ефективної системи Багатофакторних моделей прогнозування банкрутства в нашій країні достатньо проблемна через законодавчу базу, яка регулює процедуру банкрутства. Недосконале і дослідження динаміки і визначення причин вже збанкрутілих підприємств. Тож, можемо бачити, що зараз в Україні є деякі проблеми з визначенням банкрутства. На разі єдиним виходом для підприємств є самостійна робота з різними моделями ймовірності банкрутства, які найбільше наближені до сьогодення, а також використовувати саме ті моделі, які найбільше підходять для України.

Список використаних джерел:

1. Ліснічук О.А. Фінансове управління санаційною спроможністю підприємств України. Бізнес-Інформ. 2017. № 2. С. 137-145. URL: https://www.business-inform.net/pdf/2017/2_0/137_145.pdf.
2. Нарольська В. Проблеми розвитку сучасного менеджменту і маркетингу. Матеріали студентської наукової конференції 26-27 квітня 2017 рік. Полтава: Полтавська державна аграрна академія, 2016. С. 122.
3. Бова В.А. Оцінка рівня фінансового потенціалу підприємства. *Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки*: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (16 листопада 2016 р.). Київ: НТУУ «КПІ», 2016. С. 148-149.

Лиштван Д. І.

Національний університет біоресурсів і природокористування (Україна)

**МІСЦЕ ФІНАНСОВОГО РАХІВНИЦТВА В АРХІТЕКТОНІЦІ
ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН СУСПІЛЬСТВА**

Економічні відносини є динамічною системою. Вони постійно змінюються в просторі і часі під дією зміни зовнішнього і внутрішнього середовища. Особливі глобальних змін структура зазнала під дією війни на теренах України. Архітектоніка інституцій, що представляють економічно-господарську діяльність суспільства країни, а також структура кожного з них трансформується за фрактальним принципом.

Поняття «фрактал» в перекладі із латинської fractus (дроблений, розламаний, розбитий) був введений до наукового використання французько-американським математиком Бенуа Мандельбротом [1]. Об'єкти які зараз відносять до фракталів досліджували ще до нього, а саме Годфрдом Лейбніцем (1646-1716).

Отже, фрактал визначають як деяку нерегулярну, самоподібну структуру. Поширеним в науковому світі є розуміння фрактала як множини, яка носить характеристику самоподібності, тобто такої, що складається з елементів (її частин), які є подібними до неї самої.

Використовуючи властивості фракталів можемо стверджувати, що:

Дослідження підсистеми інституту фінансів, як цілісного об'єкту (фінансового рахівництва) дає можливість досягнути як всю систему так і структурного елементу – інституту економіки інформаційного суспільства;

Неналежне функціонування, або ж недосконалий рівень розвитку окремих підсистем фінансової інфраструктури економічної системи країни, як то фондового ринку чи інституту фінансового рахівництва знижує ефективність функціонування фінансів та економіки країни в цілому, як цілісний інституційних структур;

Комплексний розвиток окремих підсистем сприятиме стрімкому прогресу економіки українського суспільства і в цілому світового. Прикладом цього явища є детінізація економіки і подолання корупційної складової її функціонування.

Архітектоніка сучасної економіки країни включає в себе, на наш погляд, дві принципово за ідеологією різні взаємопов'язані складові:

– основна, до якої ми можемо віднести соціальні інститути суспільства, що представляють собою виробничі галузі, як промисловість, сільське господарство, будівництво;

– інфраструктурна: інститути фінансів, інформаційної інфраструктури, а також інститути що сприяють організаційно-правовому оформленню і супроводу економічних відносин. Вони формують характерні особливості того чи іншого рівня розвитку суспільства та його економіки. Виділення двох складових у соціальних інститутах визнано сучасною економічною наукою.

Даючи характеристику, щодо значимості та місця інформаційної інфраструктури у загальній економічній будові українського суспільства вчені відзначають, що на сучасному етапі її розвитку «дієвість інститутів оцінюється з точки зору швидкості донесення інформації про сигнали ринку» [4]. А досліджуючи глобальний економічний простір стверджують, що ринок і держава є основними соціальними інститутами і їх успішність окреслюється «інституційною ринково-державною інфраструктурою» [2].

Таким чином у фінансовій інфраструктурі економіки країни та її інформаційного суспільства, відштовхуючись від принципів фрактальності, також потрібно виокремлювати основну та інфраструктурну складові.

І в свою чергу, в інституті фінансового рахівництва також потрібно виокремити дві взаємопов'язані підсистеми:

Основну підсистему представляє собою інститут макроекономіки. До його компетенції входить діяльність державних та місцевих фінансів, ринків та галузей, міждержавних об'єднань, та інститут фінансового рахівництва, що займається інформаційним забезпеченням сфери фінансів корпоративного сектору і домогосподарств.

Інфраструктурну підсистему фінансового рахівництва в свою чергу представляє інститут бухгалтерського обліку з відповідним програмним забезпеченням. А саме ведення діяльності по: збору, нагромадженню, систематизації, групування, узагальненню та фіксації інформації здійснення операцій що ми відносимо до фінансової діяльності суб'єктів учасників економічних відносин країни. Таким чином, базуючись на інституційній концепції фінансів можна систематизувати і

структурувати фінансові відносини в країні і пов'язаних з ними інформаційних потоків і підсистем у єдину фінансову архітектуру суспільних відносин та інститутів [3].

Список використаних джерел:

1. Mandelbrot, Benoît (1977). *Fractals: Form, chance, and dimension* (англійська). San-Francisco: Freeman. 346 с.
2. Глобальний конкурентний простір: Монографія / О.Г.Білоус та ін., кер. авт. колективу і наук. ред. О.Г. Білоус. Київ: КНЕУ. 2007. 677 с.
3. Рязанова Н.С. Інститут фінансового екаунтингу (рахівництва) в архітектурі фінансово-економічних інститутів інформаційного суспільства. *Проблеми економіки*. 2015. №2. С. 226-239
4. Федосов В.М., Опарин В.М., Львовчкін С.В. Інвестиційна фінансова інфраструктура України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Фінанси України*. 2008. №12. С. 3-21.

Майстренко О. С.

Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна)

**МОНЕТАРНА СТАБІЛЬНІСТЬ ТА ВПЛИВ НА НЕЇ
ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ**

Світові глобалізаційні зміни сучасності, процеси фінансової дерегуляції, перманентність кризових явищ, особливо в період війни та пандемії – далеко не повний перелік викликів, які визначають стан економіки нашої країни сьогодні. Як невід’ємна складова світового господарства, Україна зазнає впливу світових процесів, зокрема, станом на березень 2023 року спостерігається послаблення ризиків глобальної рецесії, зниження світових цін на енергоносії, проте суттєвим залишається інфляційний тиск, і як наслідок, піки ставок провідних центральних банків можуть бути вищими, ніж раніше очікувалося. Значний вплив на інфляційний тиск зберігався у зв’язку зі зростанням витрат вітчизняного бізнесу, що пов'язані із дефіцитом електроенергії; вичерпанням запасів продукції тривалого зберігання, що призвело до високих темпів зростання цін на оброблені продукти та непродовольчі товари [3]. За оцінкою Міністерства економіки «ВВП України у 2022 році скоротився на 32% при відносно помірній інфляції, яка не перевищила 30%» [2].

Означені проблеми актуалізують дослідження особливостей методів та інструментів реалізації монетарних механізмів впливу на економічні процеси в країні, оцінки ефективності трансмісійних механізмів, можливостей та напрямів їх трансформації, зважаючи на той факт, що рішення монетарної політики впливають на стан фінансової системи і можуть навіть мати вирішальне значення для запобігання кризовим явищам та сприяти відновленню системи. Вивченню монетарних аспектів, їх теоретико-методологічної основи, зокрема реалізації процентної політики центральних банків, присвячені дослідження закордонних та вітчизняних вчених-економістів: А. Груй, О. Дзюблюк, С. Козьменко, В. Міщенко, Ф. Мишкін, А. Мороз, С. Ніколайчук, М. Савлук, А. Сомик, М. Фрідман та інші.

Монетарний чинник лежить в основі розвитку макроекономічних та фінансових структурних зрушень у державі, реалізується центральними банками шляхом упровадження монетарної політики, є одним із визначаючих для забезпечення фінансової стабільності. Складність визначення і трактування поняття фінансової стабільності впливає з природи його виникнення, що обумовлюється особливостями економічного розвитку окремо взятої держави у певний період часу, наявністю кризових явищ в економіці в цей період чи відсутністю таких, що не є достатньою підставою для відсутності їх у подальшому. Фінансова стабільність, як і її крихкість, визначається науковцями як «інтегральна властивість фінансової системи циклічно відчувати нестабільність у процесі фінансування банками інвестицій суб'єктів підприємництва» [4]. Серед інструментів, що використовуються для підтримки фінансової стабільності, є засоби монетарної політики, спрямовані на підвищення стабільності цін, зокрема, облікова ставка. Можливі протиріччя між цілями фінансової стабільності та першочерговими завданнями використання інструментів монетарної політики можуть бути усунені або обмежені шляхом дії механізмів самокоригування системи, що дозволяє запобігти виникненню кризових явищ в економіці. У цій ситуації відбувається збіг фінансової та монетарної стабільності, оскільки валюта країни виконує роль засобу здійснення операцій, розрахункової одиниці та засобу накопичення [1, с. 19].

Кризові явища в економіці, фінансові дисбаланси спонукали до використання процентної ставки з метою стабілізації інфляції та обсягів виробництва,

пом'якшення фінансових диспропорцій. Сьогодні ми спостерігаємо ріст ключових процентних ставок в окремих розвинутих країнах (США, Великобританія, Швейцарія, Канада) та Європейському центральному банку (на 50 б. п.) [3], що свідчить про посилення монетарної політики та її значення у кризові періоди. Національний банк України в умовах війни здійснив ряд адміністративних обмежень, що сприяло адаптації бізнесу і населенню до поточної ситуації, підтримці ліквідності банківської системи, дозволило подолати валютний шок, зокрема, фіксація офіційного курсу, валютні обмеження, «замороження» облікової ставки та інше. У відповідь на стрімке зростання рівня інфляції в червні 2022 р. НБУ збільшує рівень облікової ставки до 25% з метою збільшення привабливості гривневих активів, збереження заощаджень громадян, зменшення тиску на валютний ринок та міжнародні резерви.

Сьогодні ставки за гривневими депозитами є значно нижчими за облікову ставку (хоча спостерігається їх поступовий ріст), що, звичайно ж, є недостатнім стимулом для переваги гривневих інструментів перед валютними. Проте НБУ підвищує вимоги до формування обов'язкових резервів з метою посилення монетарної трансмісії та стимулювання конкуренції банків за строкові кошти вкладників.

Отже, облікова ставка НБУ є інструментом монетарної політики, що дозволяє зменшити економічні коливання, регулюючи вартість банківських кредитів, агрегований попит на кредитні ресурси, безпосередньо впливаючи на ліквідність кредитних інститутів, стан грошового ринку в державі. Облікова ставка виступає як запобіжний активний важіль впливу на попит і пропозицію на грошовому ринку, особливо в умовах високих макроекономічних і фінансових ризиків, що дозволяє формувати та зберігати необхідний економічний базис.

Список використаних джерел:

1. Schinasi G.J. Preserving Financial Stability. International Monetary Fund, 2005. Washington.
2. Свириденко Ю. Українська економіка пережила найважчий рік за часи Незалежності: як ми вистояли та що далі. Агентство «Інтерфакс-Україна». URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/30/695585/>
3. Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд. Березень 2023 року. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. Сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MMR_2023-03.pdf?v=4.
4. Minsky H.P. The Financial Instability Hypothesis. The Jerome Levy Economics Institute Working Paper. No 74. 1992. 10 p.

Д-р екон. наук Макаренко Ю. П.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ДЕПОЗИТНОГО ПОРТФЕЛЯ
БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ**

На фоні мінливості економічного середовища перед комерційними банками завжди стоїть завдання пошуку якісних управлінських рішень, які забезпечували б збереження ресурсів та приносили певну вигоду. Виходячи з цього, розробка та адаптація економіко-математичного інструментарію у вигляді моделей, який дозволив би ефективно формувати та розподіляти депозитний портфель стає актуальною. За своїм змістом економіко-математична модель являє собою певну сукупність взаємопов'язаних залежностей, які відображають реальні економічні зв'язки [4].

Оскільки у контексті управління портфелем депозитів важливе значення має обсяг залучених коштів та величина понесених витрат, то процес управління зводиться до оптимізації структури портфеля, який математично доцільно представити у вигляді оптимізаційної моделі. При побудові такої моделі увага приділятиметься не тому як будується об'єкт, а тому, як він має формуватися відповідно до заданих критеріїв (нормативів), через що моделі оптимізації відносять до числа нормативних [4].

Розв'язок екстремальної економічної задачі складається з побудови економіко-математичної моделі на основі висунутих концепцій, підготовки необхідної інформації та початкових даних, отримання оптимального рішення, економічного аналізу отриманих результатів і визначення можливостей їх практичного застосування [4].

Першочергово дане моделювання базується на висуванні певних концептуальних економічних припущень з їх подальшою трансформацією та представленням у математичному вигляді. Дане завдання вирішується завдяки формуванню цільової функції – залежної пояснюючої змінної з визначенням (пошуком) максимального або мінімального її значення – екстремуму, яке буде оптимальним та бажаним для керуючого суб'єкта моделювання стану об'єкта, у нашому випадку – депозитного портфеля, та відображатиме ефективність управлінських рішень.

Даний процес супроводжується вибором пояснюючих факторів (керованих змінних), із заданням певних параметрів і обмежень на основі побудови системи критеріальних або логічних рівнянь та нерівностей. Незалежні змінні є тими контрольованими та математично невідомими характеристиками моделі, по відношенню до яких може бути зроблений вибір. У процесі оптимізаційного моделювання необхідно досягти найкращих їх значень, які відповідатимуть поставленій цілі та відображатимуть найкращий стан системи [4].

Говорячи про оптимізацію структури депозитного портфеля, управлінські дії варто зосередити та звести до двох раціональних підходів ефективності:

1) оскільки депозитні операції є витратними з позиції банку, то тут задача має спрямовуватись на мінімізацію процентних витрат;

2) оскільки депозитні ресурси виступають базою для подальшого здійснення кредитування, то тут задача має зводитись до максимізації обсягу депозитного портфеля.

Завдання банківського менеджменту у процесі управління депозитним портфелем зводиться до визначення критерію оптимального співвідношення між різними видами депозитів. При цьому слід враховувати те, що збільшення обсягу поточної складової депозитного портфеля (депозити до запитання та поточні рахунки) зменшує витрати банку в даному напрямі, оскільки, як правило, дані депозити є найбільш дешевим джерелом ресурсів, проте послаблює ліквідність балансу. У той же час збільшення строкової складової збільшує величину витрат, проте підвищує ліквідність та стабільність депозитного портфеля.

Обсяг депозитного портфеля прямо залежить від рівня відсоткових ставок. Комерційні банки встановлюють їх рівень виходячи з головного орієнтиру – рівня облікової ставки НБУ [3]. Саме регулятор задає тенденцію здешевлення чи здорожчання вкладів. Рівень відсотків за вкладами тісно пов'язаний із процентною ставкою а кредитами: підвищення відсотків по одних веде до зростання відсотків по іншим.

Депозити в національній валюті у країнах зі стабільною ринковою економікою є у більшій мірі інструментом заощадження і накопичення, а не заробітку [1; 2].

Наявність надлишкової ліквідності банківської системи в умовах низького попиту на кредитні продукти також може слугувати причиною зниження

процентів за вкладами, або їх «консервацією» на даному рівні. У той же час за активного кредитування у банків виникне потреба в додаткових ресурсах, що послугує збільшенням попиту на депозити та або знову ж таки призупинить депозитний «ставкоспад», або призведе до їх незначного росту в гору.

Зацікавленість клієнтів-вкладників загалом залежить від економічної та політичної ситуації в країні: чим вона стабільніша, тим вищий попит. Вкладники, як і раніше, віддають перевагу вкладам у національній валюті через більшу дохідність. Окрім того, як правило вклади спрямовуються на короткі терміни. Стрімка девальвація національної валюти та посилення загроз макроекономічній стабільності можуть спровокувати відтік вкладів. Реакція банків на це проявиться стимулюванням клієнтів у підвищенні доходності депозитів.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України: Звіт про фінансову стабільність. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H1.pdf?v=4.
2. Національний банк України: Інфляційний звіт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q3.pdf?v=4.
3. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами: Постанова Правління Національного банку України від 03.12.2003 р. № 516 (зі змін. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03>

Канд. екон. наук Олійник Т. І., Винокурова А. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ТА ЛІКВІДНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах нестабільної економічної ситуації, фінансової кризи, обумовленої наслідками пандемії COVID-19, яка посилилась під час воєнних дій на території нашої країни, що активізувалися 24 лютого 2022р., підвищеної актуальності набувають проблеми управління платоспроможністю та ліквідністю суб'єктів господарювання. Пошук шляхів та розробка заходів, направлених на забезпечення високого рівня платіжних можливостей підприємств завжди привертала увагу

як науковців-теоретиків так і фахівців-практиків, однак, в останні часи зазначені проблеми набувають нового змісту та сенсу [3; 4]. Одним із ключових факторів, що здатні забезпечити необхідний рівень платоспроможності та ліквідності підприємства є розробка та реалізація відповідної політики управління.

У фінансово-економічному аналізі поняття ліквідності та платоспроможності підприємств є одними з найбільш поширених. Загалом термін «політика управління платоспроможністю та ліквідністю» формується з наступних понять: 1) політика; 2) управління; 3) платоспроможність та ліквідність. Термін «політика» у прямому сенсі означає діяльність, дії, спрямовані на виконання поставлених цілей.

На сучасному етапі прослідковується тенденція варіативності підходів трактування економічних категорій «платоспроможність» та «ліквідність» підприємств. Більшість науковців вважають платоспроможністю підприємств наявність у них грошових коштів та/або їх еквівалентів, вартість яких достатня для погашення заборгованостей та зобов'язань, термін погашення яких наступив. Таким чином, «основними ознаками платоспроможності можуть виступати: наявність коштів на рахунках підприємства в достатньому для платежів обсягу; відсутність простроченої кредиторської заборгованості» [1]. Різниця між категорією «ліквідність» та категорією «платоспроможність» полягає в тому, що першу характеризує рух фінансових потоків, а другу визначає рух грошових потоків. При цьому фінансовий та грошовий потоки є взаємозалежними, їх рух здійснюється паралельно один одному.

Таким чином, політику управління платоспроможністю та ліквідністю можна визначити, як безперервну управлінську діяльність зі стимулювання заходів щодо забезпечення достатнього рівня платоспроможності та ліквідності підприємства з метою досягнення стратегічних цілей його функціонування.

Розробка та реалізація ефективної політики управління платоспроможністю та ліквідністю потребує дослідження основних її елементів, а саме: визначення мети, завдання, суб'єктів, які необхідно формувати відповідно функціям управління процесом, суб'єктів – отримувачів інформації. Політики управління платоспроможністю та ліквідністю – це пошук балансу, гармонізації різних напрямків розвитку підприємства, обґрунтування методів та заходів, направлених на досягнення поставлених цілей.

Політика управління платоспроможністю та ліквідністю не може бути розробленою один раз і залишатись незмінною назавжди. Фундаментальні зміни в зовнішніх та внутрішніх умовах господарювання досить динамічні та іноді непередбачувані. Отже, політика управління платоспроможністю та ліквідністю підприємства повинна мати гнучкий характер, здатність швидко реагувати та адаптуватись до різних змін.

Особливою відмінністю в розробці політики управління платоспроможністю та ліквідністю є необхідність спиратись не на досягнутий стан, а на прогнози змін, тобто за умови передбачення політика може набути сталості.

Політику управління платоспроможністю та ліквідністю можна визначити як алгоритм дій, націлених на досягнення основної мети підприємства, який складається із послідовних взаємозалежних етапів, включає використання різноманітного інструментарію та засобів реалізації:

1. Визначення стратегічних напрямків розвитку підприємства.
2. Прогнозування та планування (стратегічне, оперативне, тактичне).
3. Формування оптимальної концепції управління оборотними та необоротними активами; поточними та довгостроковими зобов'язаннями, власним капіталом; грошовими потоками.
4. Контроль: перевірка виконання плану заходів, розроблених в межах політики управління платоспроможністю та ліквідністю; фінансовий контроль; аудит та ревізії.

Велике значення в процесі формування політики управління платоспроможністю та ліквідністю підприємств має обґрунтування методики оцінки платоспроможності та ліквідності, визначення переліку показників, які необхідно застосовувати з метою оцінки досягнутого її рівня та прогнозування на майбутні періоди. В літературних джерелах, як вітчизняних так і закордонних представлено безліч підходів до аналізу платоспроможності та ліквідності підприємства, отже обирати доцільний для реалізації необхідно з урахуванням специфіки та особливостей діяльності підприємства.

Ефективна політика управління платоспроможністю та ліквідністю підприємства є підґрунтям його стабільного фінансового стану, є ключовим елементом антикризового управління підприємством в цілому.

Список використаних джерел:

1. Власова Н.О., Пічугіна Т.С., Смірнова П.В. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємств роздрібною торгівлі: монографія. Харків, 2010. 222 с.
2. Лопатовська О.О., Гаєвська О.С. Ліквідність та платоспроможність в контексті фінансового управління діяльністю підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022, № 1. С. 118-123.
3. Гринько Т.В. Проблеми формування концепції інноваційного розвитку промисловості України. *Економіка промисловості*. 2013. № 3 (63). С. 163-169.
4. Гринько Т.В., Андросова І.О. Проблеми та перспективи розвитку металургійної галузі в Україні. *Проблеми економіки*, 2019. № 2. С. 147-152. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-2-39-44>

Канд. екон. наук Олійник Т. І., Жорник О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ
В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

На сучасному етапі економічної діяльності, в час технологічного прогресу та високої конкуренції, кожне підприємство ставить за мету отримання прибутку та бути номером один в сегменті ринку, в якому здійснює підприємницьку діяльність [4-7]. Досягнення поставлених цілей можливе лише за рахунок чіткої стратегії, яка будується відштовхуючись від економічних показників ефективності функціонування підприємства.

Кожен економічний суб'єкт в процесі виробництва повинен використовувати певні ресурси, такі як: матеріальні, грошові, інформаційні, природні та трудові. Важливе значення в цьому процесі відіграє оборотний капітал підприємства [1].

Оборотний капітал підприємства, ефективність його використання, склад та структура суттєвим чином впливає на фінансовий стан господарства та його стабільність на фінансовому ринку: можливість подальшої мобілізації ресурсів, ліквідність, платоспроможність [2].

Ефективне використання оборотних коштів відіграє важливу роль у забезпеченні стабільної роботи підприємства, підвищенні рівня рентабельності господарської діяльності та залежить від багатьох факторів. Одним з негативних є фактор кризового стану економіки, під впливом якого ефективність використання оборотних активів значно зменшується, а оборотність уповільнюється, що

прямо впливає на недоотриманий прибуток підприємства [3]. Одним з шляхів підвищення використання оборотного капіталу є збільшення обсягів реалізації товарів та послуг. Важливою проблемою в реалізації продукції є стан, коли вона відвантажена, але не оплачена контрагентом. В такій ситуації у підприємства з'являється дебіторська заборгованість, що значною мірою впливає на оборотність коштів підприємства. Питання дебіторської заборгованості є важливим для розгляду, тому можна запропонувати наступні шляхи вирішення:

- створення клірингового відділу, який буде відстежувати кожного контрагента, аналізувати можливі ризики, моніторинг контрактів та завчасне звернення до суду, якщо виникає проблема щодо погашення наявних зобов'язань [3];

- продаж заборгованості, що може бути здійснено через факторинг, сутність якого полягає у купівлі факторинговою компанією грошових вимог постачальника до покупців за визначену винагороду;

- застава.

Отже такий підхід управління оборотним капіталом сприятиме підвищенню ефективності функціонування підприємства, збільшенню рівня ліквідності та платоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Балюк І.С. Механізм управління витратами підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. №10 С. 230-234.
2. Люта О.В., Єйбоженко О.С. Система управління оборотними активами підприємства. *Молодіжний вісник УАСБ НБУ. Серія: Економічні науки*. 2013. № 5. С. 230-239.
3. Череп А.В. Ефективність використання основних фондів підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2009. № 6. С. 212?215.
4. Гринько Т.В. Основи управління адаптивним інноваційним розвитком підприємства. *Проблеми економіки, 2011. №3. С. 94-97.*
5. Гринько Т.В. Функції логістичної системи в умовах забезпечення конкурентоспроможності підприємств галузі металургії. *Економіка та держава*. 2016. №5. Травень. С. 12-16.
6. Гринько Т.В., Максимчук О.С. Інноваційний розвиток як складова економічної безпеки сучасного підприємства. Сучасні трансформації організаційно-економічного механізму менеджменту та логістики суб'єктів підприємництва в системі економічної безпеки України: Колективна монографія / за заг. ред. Т.В. Гринько. Дніпро: Біла К.О., 2017. С. 247-271.
7. Гасанов С.С., Штангрет А.М., Котляревський Я.В., Мельников О.В., Мінаєва Т.С. Антикризове корпоративне управління: теор. та прикл. асп. Київ: ДННУ «Академія фінансового управління», 2012. 301 с.

Канд. екон. наук Олійник Т. І., Піщана К. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА
В РИНКОВИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Фінансово-економічна стійкість сільськогосподарського підприємства є однією з головних умов його життєдіяльності, розвитку та забезпечення високого рівня конкурентоспроможності як самого підприємства, так і всієї аграрної галузі.

Визначення фінансово-економічної стійкості аграрного бізнесу дозволяє оцінити здатність підприємства адаптуватися до зовнішніх умов середовища та визначити ступінь самостійності від джерел фінансування ззовні [3].

Встановлення відповідних меж фінансово-економічної стійкості аграрних суб'єктів господарювання, вважається одним із найважливіших економічних питань за ринкових умов, оскільки миттєва фінансово-економічна стійкість може призвести до банкрутства та нестачі коштів для розширення виробництва, а надлишок може загальмувати розвиток, збільшення вартості надлишкових запасів і резервів підприємств. При цьому фактори, які значно впливають на фінансово-економічну стійкість аграрних підприємств, потрібно класифікувати за визначеними ознаками [1-3]:

- за місцями виникнення (зовнішній, внутрішній вплив);
- за важливістю отриманих результуючих показників;
- за структурою;
- за періодом дій.

Аналізуючи рівень фінансово-економічної стійкості агробізнесу, особливу увагу слід приділяти внутрішнім факторам, від яких залежить діяльність підприємства, на які можна впливати, та які можна контролювати. Залежно від впливу вищезазначених факторів види фінансово-економічної стійкості агробізнесу можна виділити на поточну (на момент аналізу) та потенційну (перспектива збільшення обсягу діяльності протягом певного часу до новий рівень фінансової стабільності). Тобто фінансово-економічна стійкість сільськогосподарських

підприємств у короткостроковій діяльності передбачає досягнення стану рівноваги: у довгостроковій перспективі фактори стійкості трансформуються у фактори розвитку підприємства.

Отже, розробка окремої системи забезпечення факторів фінансово-економічної стійкості дасть змогу виявити її фінансово-економічну стійкість, визначити цикли контролю та визначити результативність та ефективність таких дій. Якщо такий бізнес є фінансово та економічно стабільним, то він має перевагу перед іншими підприємствами такого роду – гравцем у таких же ринкових відносинах щодо залучення інвестиційних ресурсів та отримання кредитів, вибору постачальників і клієнтів. Крім того, розробка окремої системи забезпечення факторів фінансово-економічної стійкості дасть змогу виявити фінансово-економічну стійкість аграрного бізнесу, визначити цикли контролю та визначити результативність та ефективність таких дій.

Список використаних джерел:

1. Примак Т.О. Економіка підприємства. Навчальний посібник. Київ, 2016. 219 с.
2. Пригуляк Н.М. Ознаки фінансової стійкості – теоретична основа моделювання факторних систем. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 1. С. 26-31.
3. Тридід О.М., Орехова К.В. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. Монографія. Київ, 2017. 143 с.
4. Гринько Т.В. Підвищення конкурентоспроможності підприємств сільськогосподарського машинобудування. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки*. Полтава, 2005. Т. 3 (22). С. 35-39.

Пархоменко Д. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ

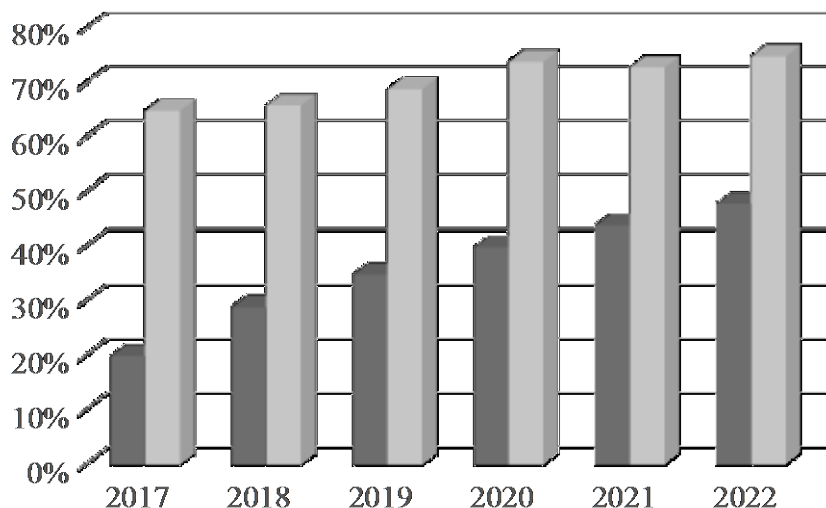
У наш час досить активно розвиваються різноманітні технології, що пов'язані з інтернетом, це зумовлено постійним зростанням користувачів даної мережі, а також появою нових викликів, що виникають останніми роками.

Закон України «Про електронну комерцію» у статті 3 визначає, що електронна комерція – це відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних

прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-комунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру [1].

Окрім правового пояснення даної фінансової категорії варто також зазначити інші дефініції розроблені науковцями, наприклад, Юдін О.М вважає, що електронна комерція – це процес купівлі та продажу товарів та послуг через Інтернет, вона включає в себе використання електронних платіжних систем, електронних каталогів, онлайн-маркетплейсів та інших електронних інструментів для здійснення торгівельних операцій [2].

В Україні та поза її межами електронна комерція стрімко зростає це можна прослідкувати у динаміці, що відображена на рисунку 1. Так впродовж 2017-2022 років частка торгівлі, що відбувається на теренах інтернету, зросла з 20% до 48%. У країнах ЄС також можемо побачити поступове збільшення електронної торгівлі, так у 2022 році її частка становила вже 75% від загального торговельного масиву. Головними гравцями на міжнародному рівні у сфері електронної торгівлі є такі країни: Японія, Німеччина, США, Франція, Канада, Китай та Велика Британія [3].

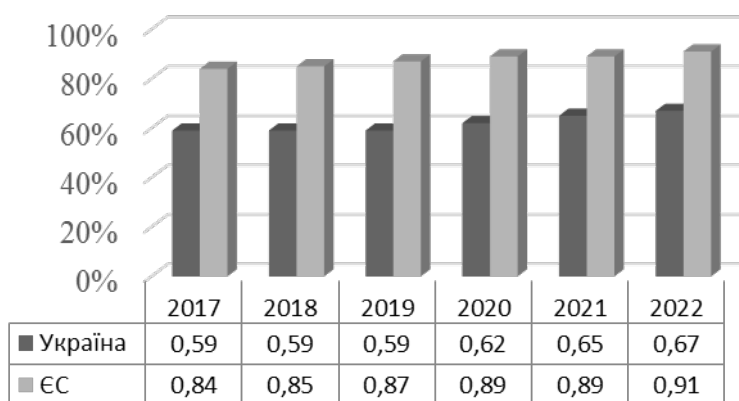

Рис. 1. Динаміка торгівлі онлайн в Україні та ЄС у 2017-2022 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [4]

Розвиток електронної комерції в Україні пов'язаний з кількома причинами: зростання кількості користувачів Інтернету та зменшення вартості доступу до нього. За даними Європейської комерційної асоціації [4], у 2022 році 67% населення

України використовували Інтернет (рис.2), це дає можливість компаніям залучати більше клієнтів через електронну комерцію; розвиток інноваційних технологій в даній сфері; зростання конкуренції та поява нових гравців на ринку торгівлі, що спонукає продавців до постійного вдосконалення своїх послуг та зниження цін; зростання свідомості споживачів про переваги електронної комерції, такі як зручність та швидкість покупок, широкий вибір товарів та послуг, можливість порівняння цін тощо; поява обмежень для офлайн-торгівлі, через проблеми у макросередовищі, спричинені пандемією та війною.

Рис. 2. Кількість інтернет-користувачів в Україні та Європі у 2017-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [4]

Електронна комерція має ряд переваг і проблем [5]. Перевагами можна вважати: зручність та доступність; широкий вибір товарів і послуг, можливість їх порівняння; менші витрати на утримання магазину, так як не потрібно витрачати значну кількість коштів на орендну плату, заробітну плату та ін.; можливість виходу на міжнародний ринок, де підприємці можуть пропонувати свої товари та послуги споживачам з різних країн світу. До недоліків можна віднести: недостатню довіру споживачів до покупок онлайн; велику конкуренцію; проблеми з безпекою даних та приватності; можливі проблеми з доставкою та поверненням товарів, тощо.

Отже, розвиток електронної комерції в Україні є важливим напрямком розвитку економіки країни. Вона має багато переваг для бізнесу та споживачів, таких як доступність, зручність та широкі можливості [6]. Проте, розвиток електронної комерції також пов'язаний з проблемами, такими як висока конкуренція, проблеми з доставкою та поверненням товарів, проблеми з безпекою

даних та приватності та інші. Тому, для подальшого розвитку електронної комерції в Україні потрібно приділяти увагу вирішенню цих проблем та підтримці бізнесу у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про електронну комерцію» від 16.08.2022 р. № 2529-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>
2. Юдін О.М. Системи електронної комерції: створення, просування і розвиток. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. 201 с.
3. Головчак Ю.В., Куцька К.С., Залецька І.О., Прокопець Л.В. Особливості та економіка електронної торгівлі: досвід для України в Умовах економічної нестабільності. *Академічні візії*. 2023. № 17. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/234/220>
4. 2022-European-E-commerce-Report-LIGHT-VERSION.pdf. URL: https://ecommerce-europe.eu/wpcontent/uploads/2022/06/EMI2022_FullVersion_LIGHT_v2.pdf
5. Патраманська Л.Ю. Електронна комерція: переваги та недоліки. *Ефективна економіка*. 2015. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2015/32.pdf
6. Гринько Т.В., Філіпова В.Ю. Оптимізація бізнес процесів підприємств інтернет-комерції. *Економіка і менеджмент 2023: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 06-07 квіт. 2023 р.: у 7 т.* Дніпро: Видавець Біла К. О., 2023. Т. 2. С. 15-18.

Перерва Б. К.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах нестабільності економічної ситуації в Україні кожна компанія повинна адекватно оцінювати рівень своєї потужності та ефективно використовувати свої ресурси. Забезпечення ефективності праці та підвищення її конкурентоспроможності стали найважливішими напрямками управління підприємством. Адже економічна влада – це елемент, який забезпечує функціональність і стратегічну віддачу виробничо-господарської діяльності та розвиток економіки бізнесу. Успішність бізнесу залежить від багатьох важливих факторів, одним з яких є фінансовий потенціал. Адже від нього залежить рівень конкуренції та привабливість інвестицій до бізнесу.

Вивчення фінансового потенціалу підприємства є предметом дослідження в галузі фінансів, економіки та менеджменту. Багато вчених і дослідників звернули свою увагу на цю проблему і зробили вагомий внесок у розвиток теорії та практики в цій галузі. Серед них Друкер П., Портер М., Мертон Р., Дженсен М., Маккол А., Росс С. та ін. [1].

Метою фінансового потенціалу є отримання необхідних ресурсів для реалізації інвестиційних проектів, розробки нових продуктів і послуг, розширення ринків збуту та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Крім того, фінансовий потенціал забезпечує фінансову стабільність бізнесу та можливість уникнення фінансових ризиків, забезпечення фінансової безпеки та здатності відновлюватись у разі складних ситуацій.

Завданням фінансового потенціалу підприємства є забезпечення розподілу фінансових ресурсів і здатність підприємства для досягнення стратегічних цілей. Завданнями фінансового потенціалу є:

1. Забезпечення необхідного рівня ліквідності та достатньої кількості грошових коштів для здійснення операцій та інвестиційних проектів.
2. Розробка та реалізація ефективних стратегій залучення та управління фінансовими ресурсами, що дозволяє оптимізувати витрати та підвищувати рентабельність підприємства.
3. Забезпечення достатньої кількості власних фінансових ресурсів та резервів для зменшення ризиків та забезпечення фінансової стабільності підприємства.
4. Підтримка фінансової дисципліни та контроль над фінансовою діяльністю підприємства, що дозволяє підтримувати фінансову стабільність та запобігати ризикам фінансових збитків.
5. Забезпечення здатності до адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, що дозволяє підприємству зберігати конкурентоспроможність та досягати стратегічних цілей у невизначеному майбутньому.

Проведення аналізу фінансового потенціалу підприємства є дуже важливим процесом для забезпечення ефективного управління підприємством та досягнення його стратегічних цілей. Нижче перераховані основні причини, чому важливо проводити аналіз фінансового потенціалу підприємства:

1. Оцінка фінансової стійкості.
2. Планування бюджету.

3. Оптимізація фінансових ресурсів.
4. Ідентифікація ризиків.
5. Підготовка звітності.
6. Відстеження динаміки.
7. Прийняття рішень.

Усі ці причини показують, що аналіз фінансового потенціалу підприємства є необхідним для забезпечення стійкості та успіху підприємства у довгостроковій перспективі.

Оцінка фінансового потенціалу підприємства є важливою задачею, що дозволяє з'ясувати можливості та обмеження фінансової діяльності підприємства та визначати стратегію його розвитку. Для оцінки фінансового потенціалу підприємства використовують:

1. Аналіз фінансових показників: оцінка фінансового стану підприємства, рентабельності, ліквідності, платоспроможності та інших показників, що дозволяє зрозуміти, як ефективно використовуються фінансові ресурси підприємства та як він готовий до виконання своїх фінансових зобов'язань.
2. Аналіз інвестиційного потенціалу: оцінка можливостей підприємства здійснювати інвестиції у нові проекти та розвиток, а також ефективність використання інвестиційних ресурсів.
3. Аналіз конкурентоспроможності: оцінка здатності підприємства конкурувати на ринку, аналіз конкурентного середовища та потенційних загроз.
4. Аналіз ризиків: оцінка ризиків, пов'язаних з діяльністю підприємства, та розробка стратегій для зменшення цих ризиків [2].
5. Аналіз забезпечення фінансової стабільності: оцінка ступеня забезпечення фінансової стабільності підприємства, аналіз потенційних ризиків та встановлення необхідних резервів для запобігання можливих фінансових збитків.

Сьогодні підвищення фінансового потенціалу підприємства є дуже важливим аспектом. Покращення рівня фінансового потенціалу можна провести за рахунок збільшення оборотності оборотних активів та зменшення необоротних активів. Потрібно обов'язково проводити моніторинг доходів підприємства, моніторинг валового доходу, моніторинг середнього періоду погашення зобов'язань та моніторинг ліквідності активів. Всі ці заходи призведуть до підвищення фінансового потенціалу підприємства в умовах нестабільного економічного стану в Україні.

Список використаних джерел:

1. Хринюк О.С., Бова В.А. Сутність фінансового потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2017. №11. С. 1-9.
2. Гудзь О.Є. Діагностика та управління фінансовим потенціалом підприємства. *Облік і фінанси*. 2015. № 1. С. 71-76.
3. Kulish G., Shepka V. The financial potential of the enterprise and its role in conditions of economic instability. *Statistics of Ukraine*. 2017. № 1. pp. 29-35.

Д-р екон. наук Семенча І. Є., Ковальов М. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

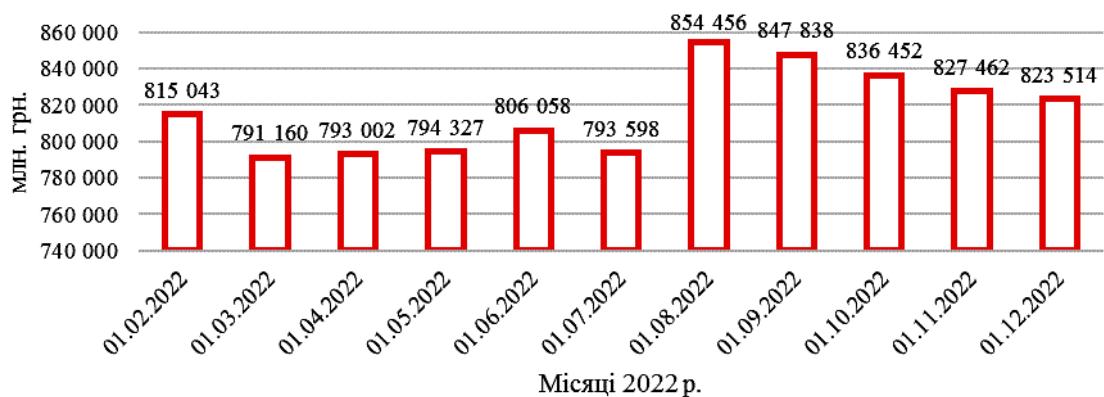
**КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ
ПІД ЧАС ВІЙНИ УКРАЇНИ З КРАЇНОЮ-АГРЕСОРОМ**

Однією із найбільш важливих функцій національної банківської системи є забезпечення підприємств країни фінансовими ресурсами для ведення своєї діяльності. В умовах початку повномасштабної війни проти України з боку країни-агресора, підривом національної економіки та торгівельних зв'язків, проблема фінансової підтримки підприємницького сектору постає особливо гостро. На погіршення стану бізнесу вказує той факт, що наприкінці 2022 року у господарств усіх видів спостерігалось зменшення обсягів виробництва продукції та показників об'ємів продажу. Серед внутрішніх факторів негативного впливу особливо гостро відчувалася проблема зростання цін на сировину, матеріали та товари (як зазначили 68% опитаних підприємств). 30% опитуваних відмітили проблему із зменшенням попиту на продукцію та послуги, 22% поскаржилися на брак обігових коштів [1]. Із цього випливає, що підприємства потребують залучення додаткового обсягу коштів, який можна забезпечити в тому числі завдяки кредитуванню з боку комерційних банківських установ України.

Щодо видачі банками кредитів підприємствам, то головним вектором роботи банківської системи, з початку повномасштабної війни 24 лютого 2022 року, стали заходи із спрощення умов роботи банків та наданні пільгових послуг для позичальників. Основною умовою, у рамках якої були прийняті ці рішення, стало ускладнення здійснення операцій з іноземною валютою, внаслідок чого

виникли труднощі із видачі саме валютних кредитів. На рис. 1 наведена інформація про фактичні об'єми виданих кредитів суб'єктам підприємницької діяльності у 2022 році.

Рис. 1. Динаміка фактичних обсягів виданих кредитів суб'єктам господарювання у 2022 році

Джерело: складено на основі аналізу [2]

Із рис. 1 можна побачити, що протягом лютого 2022 р. відбулося спадання обсягів кредитування приблизно на 24 мільйона гривень. В умовах шокової ситуації іноземні банки майже повністю припинили кредитування, у той час, як державні продовжили повноцінне функціонування.

Від 24 лютого 2022 року у рамках системних заходів Національним банком України було прийнято ряд рішень для спрощення умов роботи банків в умовах повномасштабної війни і для подальшої підтримки їхньої спроможності кредитувати підприємств. Серед них головним чином можна виділити введення кредитних канікул та розширення державних програм підтримки, зокрема «Доступні кредити 5-7-9» та портфельних гарантій через «Експортне кредитне агентство». Наведені заходи дозволили стабілізувати спадання обсягів виданого позичкового капіталу і протягом березня-червня 2022 р. було наявне поступове відновлення обсягів надавання кредитів, поки протягом липня вони не досягли і перевищили довоєнний рівень. З серпня по грудень зберігалася тенденція поступового спадання обсягів виданих кредитів. Причиною цього є те, що по заявам комерційних банків, наразі здійснюється обмеження кредитування своїх наявних клієнтів. Варто відмітити, що наведені обсяги отримані з урахуванням тих кредитів, які були видані протягом останніх років, в тому числі з періоду до

початку повномасштабної війни. За даними Національного банку України (центробанк) обсяг чистих кредитів суб'єктам господарювання у гривневому еквіваленті зростав з початку лютого до травня 2022 року. В той час як кредитування підприємств іноземною валютою мала тенденцію до спадання і у листопаді 2022 року складала лише 77% від рівня листопада 2021 року.

Варто відмітити, що у наведених обсягах наданих кредитів відносно висока частка непрацюючих. Так за 2022 рік відсоток непрацюючих кредитів зріс з 36,1% до 39,4% відповідно на початку і наприкінці року. Пояснюється це втратою доходів, руйнуванням активів та заставного майна, як наслідок, погіршенням платоспроможності позичальників. Протягом 2022 року сконцентрувалася саме на кредитуванні оптової, роздрібної торгівлі та сільського господарства [3]. Результат цілком закономірний з урахуванням того, що це одні із наймасовіших галузей господарювання в економіці України.

Узагальнюючи, можна сказати, що кредитування підприємств наразі перебуває у поступовому спаді/ Діями центробанку вдалося зменшити певні негативні наслідки від шокової ситуації з початку військових дій. Негативною дією комерційних банківських установ можна назвати обмеження кредитування підприємств з другої половини 2022 року. Фінансовий стан банків України наразі перебуває в значно кращому стані, ніж стан підприємств, які значно більше потребують виділення фінансових ресурсів. У галузі кредитування, банківська система здійснює свою функцію підтримки діяльності підприємств не повністю.

Список використаних джерел:

1. Щомісячні опитування підприємств України. Листопад 2022 року. Національний банк України: офіційний сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Business_survey_m_2022_11.pdf?v=4
2. Основні показники діяльності банків України. Національний банк України: офіційний сайт. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Banks_2022-12-01.xlsx
3. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану. Національний банк України: офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/hJTwdIrBPNWeMzk>

Д-р екон. наук Семенча І. Є., Радучич Р. Ю.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА В НЕСТАБІЛЬНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ**

Одним із ключових факторів успіху будь-якого бізнесу є ефективне використання наявних активів. Враховуючи нестабільну економічну систему України та світову економічну кризу, це зараз ще важливіше. Тому так швидко гармонізується українське законодавство та вдосконалюється міжнародне законодавство. Створення більш сприятливого інвестиційного середовища спонукатиме міжнародні компанії активніше виходити на український ринок.

Сучасні проблеми управління інституційними активами стають все більш актуальними. Сучасна економічна практика вимагає виваженого та нестандартного прийняття рішень на основі глибокого синтезу досягнень сучасної фінансової теорії та фінансового менеджменту.

Управляючи оборотним капіталом, можна досягти швидких результатів у фінансовому оздоровленні організації. Розробка стратегії фінансового реформування організацій обов'язково передбачає розробку принципів використання оборотного капіталу як найбільш гнучкої частини активу.

Ефективне використання оборотних коштів полягає, в основному, у визначенні оптимального обсягу, розробці варіантів фінансування та забезпеченні ефективності їх використання. Оптимальний розмір оборотних коштів повинен, з одного боку, забезпечувати безперервну та ефективну роботу підприємства, а, з іншого – зменшувати наявність оборотних коштів.

Прибуток максимізується при найкращому рівні оборотних коштів. Подальше збільшення оборотних активів призведе до того, що підприємство матиме ліквідні активи, що призведе до збільшення витрат на обслуговування та зниження прибутку.

Проблема ефективного використання оборотних активів характерна не тільки для України. На думку експертів, основною причиною краху багатьох західних компаній є не брак замовлень, а брак готівки [1]. Українські компанії, які визначили та керували всіма потребами в поточних активах, зіткнулися з

відсутністю адаптованих методів управління оборотним капіталом, що стало однією з причин збільшення боргів та нестачі готівки в компанії.

Ключовими питаннями сьогодні є інвентаризація, кредиторська заборгованість, казначейство та ідентифікація фінансування.

Багатоаспектність практичних проблем освітнього менеджменту та недоліки описаних у літературі методик приводять до висновку, що в сучасних умовах відповідні служби закладу не можуть скористатися готовими пропозиціями, а повинні творчо підійти до існуючих методів і, в ідеалі, розробити відповідні методи самоорганізації.

Розробивши ефективну стратегію управління кредитами, можна досягти значних результатів у скороченні загальних фінансових потреб.

Безнадійна заборгованість є виснаженням капіталу, і вище певного рівня може призвести до втрати ліквідності та навіть зупинки виробництва. Така ситуація характерна для національної економіки зі стійкими збоями.

Найпопулярніший спосіб збору – це надання знижки за оперативну оплату. Багато організацій використовують цей інструмент для прискорення погашення боргу, але роблять помилку, не сприймаючи це серйозно. Використання системи експрес-оплати для отримання знижок можливе лише для постійних клієнтів за умови дотримання умов і сум оплати.

Незвичайним, але перспективним для вітчизняних компаній способом погашення боргів, таким як факторинг, є продаж дебіторської заборгованості. Пояснюється це вищою ціною несплати боргів, складової послуги в наших умовах, тоді як ціна подібної послуги за кордоном, наприклад, вище, ніж відсотки за банківським кредитом. Факторинг часто існує у вигляді «сірих» схем.

Одним із найважливіших чинників ефективного використання оборотних коштів є вибір способу їх фінансування.

Заборгованість є найпоширенішим, а, часом, і єдиним способом фінансування оборотних активів. У більшості випадків сучасна ринкова логіка визначення потреби в оборотних коштах виглядає наступним чином: спочатку визначається потреба в загальних оборотних коштах для забезпечення запланованої господарської діяльності, потім – можливість використання дебіторської заборгованості тощо. затверджено. активи оцінюються протягом циклу продажів компанії.

Потреба в оборотному капіталі визначається відповідно до правила надлишку. Звичне управління платежами дозволяє значно скоротити потребу в готівці. Але ви повинні пам'ятати, що кредитне фінансування добре, але в певних межах. Це підвищує ризик овердрафту та банкрутства.

Варіанти планування використання поточних рахунків як джерела фінансування мають свої особливості. Розмір і період кредиторської заборгованості залежить від умов кредитування постачальника. Тому слід оцінити наступні моменти: чи прийнятні ці умови надання спільних рахунків для даного сектору та регіону; чи можуть змінитися ринкові умови і яким чином; економічні відносини постачальників тощо.

Використання короткострокових кредитів для фінансування поточних потреб сьогодні не є популярним, що пояснюється високою вартістю. Відмова від таких кредитів не завжди законна. При фінансуванні проекту зазвичай використовуються позикові кошти, а вартість джерел фінансування повинна розраховуватися як середньозважена ціна. Припущення цінності будь-якого ресурсу може призвести до неправильних результатів [2].

Якщо організація має продуману маркетингову стратегію, інвестиції розширять охоплення компанії, дозволять їй використати свою фінансову силу та підвищать рентабельність капіталу. Інакше банківські кредити можуть призвести до кризової ситуації замість забезпечення зростання та фінансового оздоровлення компанії.

У сучасних умовах дуже важливо правильно визначити потреби в оборотних коштах. Оборотні кошти компанії повинні бути правильно розподілені на всіх рівнях розподілу і в невеликих, але достатніх обсягах. Надлишок товарно-матеріальних запасів зменшує грошові потоки, свідчить про нестачу матеріально-технічного забезпечення, збої у виробничо-збутових процесах. Все це призводить до неефективного використання ресурсів [3].

Таким чином, коротко можна сказати, що обсяг оборотних активів повинен бути достатнім для забезпечення довгострокової стабільної виробничо-фінансової діяльності підприємства. Крім того, він має бути оптимальним у контексті управління поточним бізнесом компанії, тобто забезпечувати ліквідність і платоспроможність бізнес-одиниці на належному рівні.

Список використаних джерел:

1. Голубко А.І. Управління оборотними активами підприємства. Матеріали XLVII наук.-тех. кон. підрозділів ВНТУ, м. Вінниця, 14-23 березня 2018 р. Вінниця, 2018.
2. Канцедал Н.Ю., Клімович І.М., Ганін В.І. Окремі питання управління оборотними активами підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 11. С. 103-107.
3. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. № 1 (29). С. 75-85.

Славгородський В. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах велике значення має оцінка фінансового стану підприємства, головними індикаторами якого є показники ліквідності та платоспроможності. Рівень і перспективи розвитку цих показників цікавлять власників, керівників та контрагентів підприємства.

Відомо, що підприємство вважається платоспроможним, якщо оборотні активи більші за короткострокові зобов'язання. Або якщо власні оборотні кошти покривають найбільш термінові зобов'язання – кредиторську заборгованість. Насправді платоспроможність підприємства виражається через ліквідність його балансу. Основна частина оцінки ліквідності балансу – встановити величину покриття зобов'язань підприємства його активами, строк трансформації яких у кошти (ліквідність) відповідає терміну погашення зобов'язань (терміновості повернення) [1].

Для здійснення аналізу активи та пасиви балансу класифікуються за такими ознаками: 1) за ступенем зменшення ліквідності (актив); 2) за рівнем терміновості оплати зобов'язань. Для визначення ліквідності балансу групи статей активу та пасиву порівнюються між собою.

Абсолютна ліквідність показує, скільки грошей буде у підприємства на кожну гривню зобов'язань, якщо всі кредитори, яким повинно підприємство за поточними зобов'язаннями, одночасно пред'являть їй вимоги щодо оплати. Вона характеризує миттєву платоспроможність підприємства.

При аналізі отриманого результату необхідно враховувати галузеві особливості, неоднорідну структуру поточних активів та термінів погашення

заборгованості. Занадто високе значення коефіцієнта говорить про невиправдано високі обсяги вільних коштів, які можна було б використовувати для розвитку підприємства.

Щоб визначити норматив для коефіцієнта поточної ліквідності, потрібно обчислити допустимий обсяг короткострокових зобов'язань, керуючись наступною логікою: найменш ліквідні оборотні активи фінансуються за рахунок власних коштів, а найбільш ліквідні – за рахунок короткострокових зобов'язань [1].

Причини зниження коефіцієнта загальної ліквідності перегукуються з причинами спаду чистого оборотного капіталу, адже складова цих показників єдина. По-перше, збитки і, як наслідок, скорочення власного капіталу. По-друге, капітальні вкладення, що перевищують суму отриманого прибутку та довгострокових кредитів (потрібно залучення додаткових позик). По-третє, фінансування інвестицій за рахунок короткострокових кредитів [2].

Розрахований достатній рівень коефіцієнта загальної ліквідності не може використовуватися постійно. Він має право на існування у конкретному періоді (наприклад, протягом кварталу) та має коригуватися при зміні параметрів діяльності підприємства (величини активів, рентабельності тощо) [2].

Розрахунок коефіцієнта ліквідності при мобілізації коштів пов'язаний з різною ліквідністю окремих складових оборотного капіталу. Наприклад, грошові кошти – це джерело виплати поточних зобов'язань, а запаси можливо використати для цього тільки після їх реалізації, що передбачає наявність покупця і грошових коштів у нього. Залежно від матеріаломісткості виробництва коефіцієнт ліквідності має значні коливання, і для кожного підприємства він індивідуальний.

При постійній сумі короткострокових зобов'язань у підприємства за рахунок кредитування, при мобілізації коштів значний зріст коефіцієнта ліквідності свідчить про погіршення господарської діяльності підприємства, зокрема, про затоварення сировиною, готовою продукцією, зростання незавершеного виробництва, витрат тощо.

І, навпаки, при зменшенні коефіцієнта ліквідності і стабільному обсязі матеріально-виробничих запасів та витрат, можливо у підприємства виросли короткострокові зобов'язання, тобто були взяті додаткові короткострокові кредити чи збільшилася заборгованість кредиторам, або одночасно і те, й інше.

Існує декілька способів повернення до нормального рівня платоспроможності підприємства. До них належить продаж майна підприємства, закриття низькорентабельних виробництв та інвестиційних проектів. Під час відновлення платоспроможності необхідно знизити витрати підприємства: зменшити штат співробітників, додаткові витрати, знизити рівень дебіторської заборгованості. Крім цього, підприємство може взяти кредити у банку або випустити облігації для залучення вільних грошових коштів. Хоча це ризикований метод, який збільшує фінансовий ризик банкрутства підприємства.

Один із успішних прикладів ліквідності підприємства – це компанія «АТБ». У договорах із постачальниками прописані пункти про попередження подорожчання продукції за 45 днів, про відстрочку оплати поставленої продукції у 60 днів та кілька обов'язкових пунктів, недотримання яких підлягає сплаті великих штрафів. Все це дає підприємству «АТБ» найвищий показник ліквідності! Але якщо бути постачальником продукції такому підприємству, з одного боку, постачальник отримує присутність на полицях найбільшої мережі магазинів, продаж великими партіями, впізнаваність серед населення тощо, з іншого боку, необхідно мати великі запаси продукції, своєчасно передбачати збільшення собівартості продукції, «заморожування» коштів у дебіторській заборгованості та дисциплінувати персонал та механізм логістики, щоб уникнути великих штрафів.

Таким чином, системна оцінка показників ліквідності дозволяє підприємству враховувати припустимий рівень ризику, необхідний рівень прибутковості та фінансової стійкості.

Список використаних джерел:

1. Горбунова А.В. Ліквідність в оцінці і діагностиці фінансового стану підприємства: монографія. Запорізький. національний університет. 2015. 213 с.
2. Дорошенко А.П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. Ефективна економіка. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_37.

Стретович О. О.

Поліський національний університет (Україна)

**АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ
ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗІ
ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ**

Ринок органічних продуктів харчування складається з продажу органічних продуктів харчування та напоїв та супутніх послуг. Виробництво органічних продуктів харчування включає практики, що сприяють екологічній рівновазі та спрямовані на збереження біорізноманіття. Ці харчові продукти не використовують жодних харчових добавок або промислових розчинників [2].

Українське позиціонування органічної продукції на рівні держави та її регіонів розвинене слабо. Великий вплив відчувається на експортну продукцію цього сегменту. Розширення кордонів внутрішнього та зовнішнього ринків органічної продукції повинно здійснюватися лише при впровадженні мотиваційних механізмів сприйняття товару, визначенні напрямів та аспектів позиціонування.

Можна стверджувати, що Україна – країна з великими можливостями для органічного сільськогосподарського виробництва. Це пов'язано з географічним розташуванням держави, її природно-економічним потенціалом, підтримкою розвитку та просуванням країн-донорів, бажанням сільськогосподарських виробників збільшити обсяги виробництва в органічному секторі, доступом до ринків Європейського Союзу (ЄС). Але суттєвою проблемою сповільнення в органічному сегменті є низька сприйнятливість на внутрішньому органічному ринку, відсутність іміджевої підтримки виробників та залучення уряду до інформації – консультативна підтримка та інформаційна кампанія щодо культури споживання органічних продуктів.

Але реалії вказують на позитивні зрушення. Для суспільства головною тенденцією є «бути здоровим», засоби масової інформації, зовнішня реклама, Інтернет-блогери щодня пропонують нам займатися спортом та харчуватися здоровою (органічною) їжею. Так у свідомості споживача формується думка про те, що: здоров'я – головний елемент успіху та показник певного добробуту. Ось чому ті ж мотиви істотно вплинуть на збільшення попиту на ринок

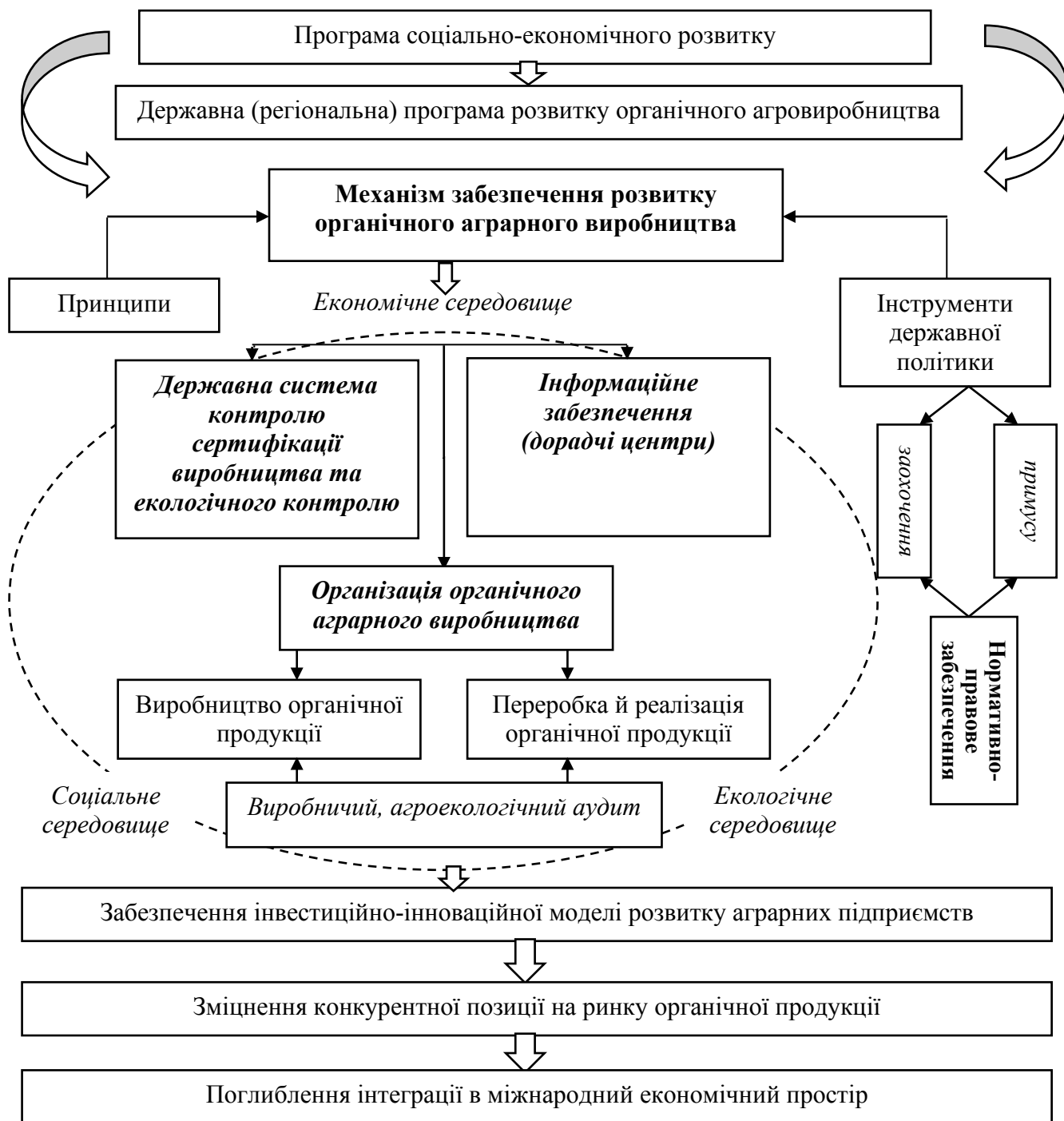
органічної продукції та стимулюватимуть виробників збільшувати виробництво як у державі, так і за кордоном.

Ринок органічних продуктів харчування України характеризується недостатньо розвиненим інституційним середовищем, відсутністю належної державної фінансової підтримки, диспропорцією між органічною сировиною та експортом готової органічної продукції, неефективною системою розподілу, низьким рівнем обізнаності населення про переваги та домінування органічних продуктів харчування. малий та середній бізнес. Основною тенденцією є надмірна експортна орієнтація ринку та слабка диверсифікація товарів та географічної структури одночасно. Експортно-орієнтована модель вітчизняного органічного сектору та вертикальна інтеграція учасників ринку потенційно можуть сприяти отриманню конкурентних переваг на світовому ринку органічних продуктів харчування, що сприятиме оптимізації виробництва та структури торгівлі, кооперативам виробників, досвіду та обміну інноваційними технологіями.

Експортний потенціал органічного сектору України може бути реалізований шляхом підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку органічних продуктів харчування шляхом задоволення попиту на певну категорію товарів, обсяг та асортимент яких недостатньо представлений у деяких регіонах, та розробку нових продуктів харчування логістичні схеми.

З метою забезпечення розвитку органічного сільського господарства, зважаючи на європейську орієнтацію України, є нагальна потреба в розробці Програми розвитку органічного аграрного виробництва, яка має витікати із ключових завдань Програми соціально-економічного розвитку держави в цілому, як екологічно, соціально та економічно доцільного напрямку виробничої діяльності на державному й регіональному рівнях. Уважаємо, що для їх максимально повної реалізації необхідно розробити дієвий механізм забезпечення органічного аграрного виробництва (рис. 1) [1].

Розвиток органічного виробництва має ґрунтується на сукупності принципів, до яких, на мою думку, слід віднести такі: оптимальності, пріоритетності, варіативності, соціальної спрямованості, інтеграції, об'єктивності, відповідальності й ефективності [1].

Рис. 1. Механізм забезпечення розвитку органічного аграрного виробництва

Джерело: [1, с. 132]

У майбутньому розвиток українського ринку органічної продукції відбуватиметься за одним із трьох можливих варіантів. Згідно з першим варіантом основне виробництво органічної сільськогосподарської продукції буде зосереджено на середніх та великих підприємствах і продаватиметься переважно на зовнішньому

ринку. У цьому випадку домінуватиме продаж сировини, а не продуктів, придатних для споживання.

Крім того, будуть створені невеликі компанії, зацікавлені в органічному виробництві для внутрішнього ринку. Держава відіграватиме другорядну роль у підтримці розвитку органічного виробництва. У такому випадку органічне виробництво буде зростати середньорічними темпами за останні п'ять років.

Другий варіант збільшить обсяги державної підтримки розвитку органічного сільського господарства та розвитку відповідної інфраструктури; основна увага буде приділятися розвитку органічного виробництва в дрібних господарствах, зокрема, створенню спеціалізованих сімейних ферм та створенню на їх основі обслуговуючих кооперативів. Зазначені факти сприятимуть наповненню внутрішнього ринку органічними продуктами, збільшать зайнятість у сільській місцевості, однак не дозволять повного розширення потенціалу органічного виробництва в Україні.

Третій варіант – створити умови для забезпечення комплексного розвитку органічного ринку, що передбачає раціональний розвиток конкурентоспроможного, диверсифікованого органічного сільського господарства, сприятливого інвестиційного середовища через партнерство уряду та бізнесу. Це створить належну правову базу діяльності, гармонізовану із законодавством ЄС, розвине переробну промисловість та ринкову інфраструктуру. Наступні явища дадуть можливість збільшити органічне виробництво, його продаж на зовнішньому ринку та наповнити внутрішній ринок. Для вирішення існуючих проблем та визначення пріоритетів для подальшого розвитку цього сегменту ринку краще вибрати третій варіант як такий, який найбільше відповідає інтересам суспільства в цілому.

Для подальшого розвитку органічного виробництва в Україні необхідно вирішувати індивідуальні завдання.

По-перше, розробити відповідну нормативно-правову базу для державного регулювання розвитку цього ринку. Це вимагає імплементації органічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу, забезпечення чітких та прозорих правил функціонування органічного сектору, враховуючи

державну підтримку такого виробництва та реалізації. Крім того, необхідно створити та підтримати державні органи для інституційного розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції на національному та регіональному рівнях.

По-друге, створити ефективне бізнес-середовище та сприяти розвитку органічної торгівлі. Це вимагає впровадження соціально-економічних стимулів для зростання обсягів торгівлі та якості органічної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, захисту прав споживачів від недобросовісної конкуренції та формування позитивного іміджу України на міжнародному рівні.

По-третє, забезпечити підготовку фахівців органічного виробництва та збуту. Необхідно розробити та впровадити відповідну програму підготовки спеціалістів у ступені бакалавра, магістра та надання державної підтримки для їх впровадження.

По-четверте, сприяти поширенню інформації про органічні продукти та їх просування на потенційному сегменті внутрішнього ринку. Це потребує підвищення обізнаності споживачів та виробників про органічні продукти шляхом впровадження системного підходу та державної підтримки у сфері комунікацій. Крім того, необхідно поширювати знання серед сільськогосподарських виробників про особливості органічного виробництва шляхом надання консультацій, проведення семінарів, конференцій та інших інформаційних заходів.

Вирішення цих завдань сприятиме збільшенню кількості підприємств з виробництва органічної продукції; розширенню сертифікованої землі, придатної для підтримки такого виробництва, зростанню продажів органічної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Список використаних джерел:

1. Ляліна Н., Матвієнко-Біляєва Г. Механізм забезпечення розвитку органічного та аграрного виробництва в Україні. *Agricultural and resource economics*. 2019. Вип. 5. № 2. С. 121-140
2. Світ органічного сільського господарства. Статистика та нові тенденції 2019, FiBL та IFOAM. 2019. URL: <https://shop.fibl.org/chen/mwdownloads/download/link/id/1202/>

Халім А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПРОСТОРУ КРАЇНИ

Стратегічне формування фінансового простору країни завжди було актуальним питанням. Сучасні умови економічної системи характеризуються підвищенням конкуренції і нестабільності на ринку, нестабільністю бюджетного стану, мотивуючи уряд країн самостійно шукати нові шляхи для розробки ефективних стратегій розвитку.

Фінансовий простір країни – це сукупність економічних, фінансових та правових інструментів та механізмів, які забезпечують стабільність та ефективність функціонування фінансової системи країни, а також розвиток національної економіки. Фінансовий простір включає в себе такі складові, як банківська система, фондовий ринок, страховий ринок, ринок державних цінних паперів, регуляторну політику, фінансову грамотність населення тощо [1].

Він визначає можливості країни для залучення та розподілу фінансових ресурсів, розвитку фінансових послуг та інфраструктури, також для інвестування та фінансового забезпечення діяльності бізнесу та громадян. Фінансовий простір є важливим елементом економіки та визначає її можливості відповідати на потреби та виклики глобального ринку. Тому, для керівництва країни важливим завданням є розробка та реалізація стратегічних напрямів щодо формування фінансового простору країни. На прикладі України, для досягнення поставленої мети, ми можемо виділити найбільш важливі та пріоритетні з них [1].

Перш за все, налагодження системи управління державними фінансами, яка визначає, як будуть використовуватися кошти, отримані державою від різних джерел. Бюджетна політика повинна сприяти розвитку економіки та соціального сектору, через раціональне розподілення державних фінансових ресурсів, підтримку інвестиційної та інноваційної діяльності, підвищення рівня соціального захисту населення. Важливою складовою в цьому процесі також є підвищення рівня прозорості та відкритості управління державними фінансами,

що забезпечить зменшення ризику корупції та інших протиправних дій. Для стратегічного управління, важливим є проведення реформ, зокрема в сфері оподаткування та митного регулювання. Це сприятиме зменшенню адміністративних бар'єрів для бізнесу та забезпечить підвищення привабливості країни для іноземних інвесторів. Захист прав представників бізнесу та інвесторів є вагомим аспектом у реалізації цих процесів [2].

Для того щоб фінансовий простір країни був конкурентоспроможним, важливо використовувати новітні технології в усіх видах фінансових відносин. Вони дозволяють покращити ефективність та доступність фінансових послуг, забезпечуючи більші можливості для розвитку економіки та зростання бізнесу. Прикладом може бути розвиток систем платежів та електронного банкінгу, вони сприяють зниженню витрат та підвищенню доступності фінансових послуг. В Україні такі елементи технологій вже давно використовують, а у багатьох розвинених країнах світу вони не так поширені.

Остання складова стратегічних напрямів формування фінансового простору країни це освіта. Формування прогресивної системи навчання, в якій значну увагу буде виділено вивченню фінансових та економічних дисциплін, що дозволить людям розуміти основи управління фінансами, економіку, а отже приймати розумні фінансові рішення. В цілому, це збільшить рівень фінансової грамотності населення України.

Напрями, які було запропоновано, взаємопов'язані та вимагають комплексного підходу у запровадженні. Їх реалізація дозволить забезпечувати стійкий розвиток фінансової системи та економіки в цілому, підвищувати рівень життя населення та забезпечувати стійкість національної валюти. Таким чином, вивести фінансовий простір країни на значно вищий рівень розвитку [1].

Список використаних джерел:

1. Бистряков І.К., Пилипів В.В. Фінансовий простір держави: відтворення територіальних економічних систем. *Регіональна економіка*. 2012. № 4. С. 82-89
2. Кучер Г.В. Державні фінансові ресурси: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 608 с.

Д-р екон. наук Шевцова О. Й.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПРОСТОРУ ДЕРЖАВИ:

ПЕРЕДУМОВИ, ПРИНЦИПИ ТА РИЗИКИ

Економічна, фінансова діяльність в умовах війни зробила неможливими дослідження без урахування нових реалій. Це або те, що відбувається зараз, або те які попереду напрями та проблеми відбудови, розбудови національної економіки, окремих ринків, регіонів, суб'єктів господарювання, підприємництва, державних органів, домогосподарств. Яка буде нова форма, структура соціально-економічного, фінансового простору? Які мають бути підходи, стратегічні і тактичні напрями, на що робити акценти? Все це потребує відповідного осмислення вже зараз.

Фінансовий простір держави, як складник світового фінансового простору у своїх різних характеристиках як явище, економічна категорія або система розглядається за різними критеріями, цілями в міждисциплінарному вимірі [1]. Актуальним є відповідне дослідження українського фінансового простору, яке саме зараз стикається з новими, у порівнянні з достатньо «спокійними» країнами, викликами після світової кризи 2008 р., політичною 2014 р., військово-геополітичною 2014-2022 рр., COVID-19 2019-2021рр., війни 2022-2023 рр.

Зусилля регуляторів фінансового ринку України та допомога світової фінансової спільноти створили відповідні передумови, в яких фінансовий простір держави продовжує функціонувати та надавати інфраструктурні послуги. Це може здивувати. Система витримала одночасні глобальні та локальні потрясіння. Національний банк України отримав щорічну винагороду профільного журналу Central Banking [2] у номінації «Центральний банк року» та «Ініціатива у сфері платіжної та ринкової інфраструктури» за діяльність в умовах повномасштабної війни та впровадження віддаленої ідентифікації. Особливо це загострено за рахунок постійних кібератак ворожої цифрової армії.

За існуючими підходами фінансовий простір розглядається за територіальним, ресурсним, інформаційним та процесним аспектами [3]. Вибір підходу або

їх комбі має відбуватися у залежності від рівня загального простору або його функціональних особливостей. Якщо фіскальний простір більше спирається на забезпеченість бюджету коштами та їх перерозподілу. То тут превалює ресурсний підхід. Для фінансового простору регіону більше підходить територіальний аспект. Дослідження фінансового простору будь-якого ринку доцільно проводити за ресурсним, та процес ним підходами.

Окремої уваги потребує інформаційний аспект через проникнення цифровізації у фінансову діяльність.

Принципи, за якими має функціонувати фінансовий простір, здебільшого мають відповідати його інфраструктурному профілю. А саме, принципи своєчасності, безперервності, відповідності обсягів фінансових потоків до потреби в них.

Формування сучасного фінансового простору неможливо без постійного моніторингу параметрів фінансової безпеки, оцінки ризиків діяльності окремих учасників, виявлення і раннього попередження системних ризиків щодо окремих ринків і фінансового простору держави в цілому. Загальні для всіх та характерні для окремих складників ризику є фактором формування сучасної архітектури фінансового простору держави.

Список використаних джерел:

1. Ковтонюк К.В. Теоретичні аспекти визначення поняття «фінансовий простір». *Вчені записки. Ун-т економіки та права «КРОК»*. 2010. Вип. 22. С. 33-43.
2. Національний банк отримав другу міжнародну нагороду Central Banking Awards – за розвиток Системи BankID НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-otrimav-drugu-mijnarodnu-nagorodu-central-banking-awards--za-rozvitok-sistemi-bankid-nbu>.
3. Хомяк М.С. Еволюція теорії і концепцій фінансового простору *Проблеми економіки*. 2015. №4. С. 266-272.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

<i>Бондаренко Д. С.</i> Фінансово-економічні аспекти безпеки суб'єктів підприємництва.....	3
<i>Гвініашвілі Т. З., Жураковська А. В.</i> Деякі аспекти забезпечення економічної безпеки підприємства.....	5
<i>Гвініашвілі Т. З., Жураковська А. В.</i> Проблеми забезпечення економічної безпеки підприємства.....	7
<i>Жураковська А. В.</i> Економічні аспекти безпеки підприємства.....	10
<i>Коростильова К. Д.</i> Економічна безпека підприємства: чинники та основні аспекти.....	13
<i>Крикун А. М., Гордєєва-Герасимова Л. Ю.</i> Захист комерційної таємниці.....	15
<i>Крохмаль І. О.</i> Основні напрями підвищення продуктивності праці на підприємстві.....	18
<i>Литус Д. В.</i> Основні напрями забезпечення економічної безпеки підприємства.....	20
<i>Олійник Т. І., Вознюк О. І.</i> Банкрутство суб'єктів підприємництва в умовах воєнного стану в Україні.....	22
<i>Олійник Т. І., Котловська Н. М.</i> Сертифікація та стандартизація як засоби забезпечення безпеки та якості товарів та послуг.....	25
<i>Олійник Т. І., Малькова О. С.</i> Сутність антикризової програми підприємства.....	27
<i>Олійник Т. І., Полівод В. І.</i> Сутність антикризового управління підприємства.....	29
<i>Охотник А. В., Гордєєва-Герасимова Л. Ю.</i> Економічна безпека підприємства в умовах кризи.....	31
<i>Очеретяний Б. Р.</i> Економічна безпека підприємства: погляди вчених та основні чинники.....	34
<i>Патракова В. В.</i> Напрями збереження стійкості підприємства в умовах кризи.....	36
<i>Толмазов Є. О., Решетняк Ю. О.</i> Проблематика економічних аспектів інформаційної безпеки підприємства.....	39

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПРОСТОРУ КРАЇНИ

<i>Yevgen Bogodistov</i> Crossing borders of RBV: the Libra coin case.....	42
<i>Адонін С. В., Гунько Д. С.</i> Фінансування вищої освіти в Україні.....	45
<i>Адонін С. В., Ковальов М. С.</i> Стан автострахування в Україні в умовах військового стану.....	49
<i>Байлова О. О.</i> Бюджетування – сучасна технологія планування діяльності підприємства.....	51
<i>Бірюкова П. В.</i> Вибір системи оподаткування для ФОП.....	54

<i>Бірюкова П. В.</i> Сутність, цілі та способи проведення санації підприємства.....	56
<i>Бобирь О. І., Ковальов М. С.</i> Вдосконалення заходів боротьби з ухиленням від сплати податків в умовах військового стану	59
<i>Джежела С. С.</i> Трансформація страхового ринку України	61
<i>Косміна А. С.</i> Збереження стійкості діяльності підприємства у мінливих умовах функціонування	64
<i>Куян М. С.</i> Управління фінансовими ризиками підприємства.....	66
<i>Левкович О. В., Даценко К. О.</i> Управління фінансовими результатами страхової компанії	68
<i>Левкович О. В., Райгородська Ю. Ю.</i> Сучасний стан та проблеми банківського кредитування фізичних осіб.....	71
<i>Левкович О. В.</i> Управління борговим портфелем держави	73
<i>Левкович О. В., Яковенко О. В.</i> Управління фінансовими ресурсами підприємства.....	76
<i>Петриняк У. Я., Лисенко Д. В.</i> Моделі ймовірності банкрутства підприємства.....	79
<i>Лиштван Д. І.</i> Місце фінансового рахівництва в архітектоніці фінансових відносин суспільства	81
<i>Майстренко О. С.</i> Монетарна стабільність та вплив на неї облікової ставки центрального банку	83
<i>Макаренко Ю. П.</i> Оптимізація структури депозитного портфеля банківської установи.....	86
<i>Олійник Т. І., Винокурова А. С.</i> Теоретичні засади формування та реалізації політики управління платоспроможністю та ліквідністю підприємства.....	88
<i>Олійник Т. І., Жорник О. В.</i> Ефективність використання оборотного капіталу в умовах нестабільної ринкової економіки.....	91
<i>Олійник Т. І., Піщана К. С.</i> Сутність та значення фінансово-економічної стійкості сільськогосподарського підприємства в ринкових умовах господарювання	93
<i>Пархоменко Д. В.</i> Розвиток електронної комерції в Україні.....	94
<i>Перерва Б. К.</i> Фінансовий потенціал як важлива складова економіки підприємства....	97
<i>Семенча І. Є., Ковальов М. С.</i> Кредитування підприємств комерційними банками під час війни України з країною-агресором	100
<i>Семенча І. Є., Радучич Р. Ю.</i> Напрями підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства в нестабільних економічних умовах	103
<i>Славгородський В. О.</i> Аналіз показників ліквідності підприємства.....	106
<i>Стретович О. О.</i> Адаптація зарубіжного досвіду державного регулювання галузі органічного виробництва в Україні.....	109
<i>Халім А.</i> Стратегічні напрями формування фінансового простору країни.....	114
<i>Шевцова О. Й.</i> Формування фінансового простору держави: передумови, принципи та ризики.....	116

Наукове видання

Мови видання: українська, англійська

ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ 2023:
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ
ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної конференції
(Дніпро, 6–7 квітня 2023 р.)

У шести томах

Том 3. Економічні аспекти безпеки підприємства та
стратегічні напрями формування фінансового простору країни

*Окремі доповіді друкуються в авторській редакції
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За зміст, наукову новизну, достовірність та точність викладеного матеріалу
відповідальність покладається на авторів*

Відповідальний редактор Біла К. О.
Оригінал-макет Павлов Р. А., Біла К. О.
Дизайн обкладинки Біла К. О.

Підп. до друку 07.04.23. Формат 60x84 ¹/₁₆. Спосіб друку – плоский.
Ум. др. арк. 6,1. Тираж 90 пр. Зам. № 0423-01/3.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.

Свідectво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3618 від 06.11.09

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Україна, 49000, м. Дніпро, пр. Д. Яворницького, 111, оф. 1
+38 (099) 780-50-49; +38 (067) 210-02-56
www.impact.dp.ua e-mail: impact.dnepr@gmail.com
www.confcontact.com e-mail: conf@confcontact.com